

Slavistický ústav Jána Stanislava SAV
Slovenský komitét slavistov
Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta

© Slovenský komitét slavistov
© Slavistický ústav Jána Stanislava SAV
© Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta

Editor

doc. ThLic. Róbert Lapko, Th.D., PhD.

Preklad

Dr. Juraj Feník, S.T.D.

V spolupráci s kolektívom

ThDr. Ing. SSLic. Jozef Jančovič, PhD., doc. ThLic. Róbert Lapko, Th.D., PhD., ThDr.
SSLic. Jaroslav Rindoš, PhD., prof. ThDr. PhDr. Peter Zubko, PhD.,
prof. PhDr. Peter Žeňuch, DrSc.

Recenzenti

doc. Mgr. Erika Brodňanská, PhD., doc. Mgr. Terézia Rončáková, PhD.,
prof. ThDr. Pavol Farkaš, PhD.

Technická redakcia a spracovanie textu

Martin Žeňuch

Publikácia patrí k výsledkom riešenia projektu APVV-16-0514

Terminologické diskurzy a špecifiká biblických jazykov vzhľadom na preklady Biblie do slovenčiny

Zodpovedný riešiteľ: doc. ThLic. Róbert Lapko, Th.D., PhD.

Pre Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov
a pre Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta vydala VEDA, vydavateľstvo SAV, Dúbravská cesta 9, 845 02 Bratislava.

Tlačená verzia

SÚJS SAV: ISBN 978-80-89489-43-5

VEDA SAV: ISBN 978-80-224-1795-2

SÚJS SAV: EAN 9788089489435

VEDA SAV: EAN 9788022417952

Elektronická verzia

SÚJS SAV: ISBN 978-80-89489-42-2

SÚJS SAV: EAN 9788089489422

Slavistický ústav Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied
Slovenský komitét slavistov
Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta

Jánovo evanjelium

Nový preklad a krátky komentár

Bratislava 2019

Obsah

PREDSLOV	9
JÁN 1.....	11
Preklad	11
Poznámky	13
Intertextuálne prepojenia	19
JÁN 2.....	21
Preklad	21
Poznámky	22
Intertextuálne prepojenia	26
JÁN 3.....	27
Preklad	27
Poznámky	29
Intertextuálne prepojenia	33
JÁN 4.....	35
Preklad	35
Poznámky	37
Intertextuálne prepojenia	43
JÁN 5.....	45
Preklad	45
Poznámky	47
Intertextuálne prepojenia	51
JÁN 6.....	53
Preklad	53
Poznámky	56
Intertextuálne prepojenia	62
JÁN 7.....	64
Preklad	64
Poznámky	66
Intertextuálne prepojenia	70
JÁN 8.....	72
Preklad	72
Poznámky	74
Intertextuálne prepojenia	78
JÁN 9.....	80
Preklad	80
Poznámky	82
Intertextuálne prepojenia	86

JÁN 10.....	87
Preklad	87
Poznámky	89
Intertextuálne prepojenia	93
JÁN 11.....	95
Preklad	95
Poznámky	97
Intertextuálne prepojenia	103
JÁN 12.....	104
Preklad	104
Poznámky	106
Intertextuálne prepojenia	112
JÁN 13.....	115
Preklad	115
Poznámky	117
Intertextuálne prepojenia	122
JÁN 14.....	124
Preklad	124
Poznámky	126
Intertextuálne prepojenia	129
JÁN 15.....	131
Preklad	131
Poznámky	132
Intertextuálne prepojenia	135
JÁN 16.....	137
Preklad	137
Poznámky	139
Intertextuálne prepojenia	142
JÁN 17.....	143
Preklad	143
Poznámky	144
Intertextuálne prepojenia	147
JÁN 18.....	148
Preklad	148
Poznámky	150
Intertextuálne prepojenia	155
JÁN 19.....	156
Preklad	156
Poznámky	158
Intertextuálne prepojenia	163

JÁN 20.....	165
Preklad	165
Poznámky	167
Intertextuálne prepojenia	171
JÁN 21.....	172
Preklad	172
Poznámky	174
Intertextuálne prepojenia	177

Predslov

„Na počiatku bolo Slovo a to Slovo bolo u Boha a to Slovo bolo Boh.“ Tieto slová si pripomíname my Slovania v roku 2019 a osobitne aj na Slovensku pri príležitosti 1150. výročia smrti svätého Cyrila, mnicha a autora prekladu aj týchto prvých slov Jánovho evanjelia do staroslovienčiny, ktorými sa začína kultúrny vývin nášho národa. V tom istom roku slávime aj 1600. jubileum smrti svätého Hieronyma, autora prekladu Svätého písma do latinčiny, označovaného ako Vulgata. Pápež František v súvislosti s týmto jubileom napísal Apoštolský list *Aperuit illis*, ktorým v celej Cirkvi zavádza zriadenie Nedele Božieho slova, aby tak pripomenul v období sociálnych, ekonomických a kultúrnych zmien, rastúceho sekularizmu a populizmu dôležitosť „vypočutia si Slova, čo hladné duše nakrmí, (...) čo um aj srdce posilní,“ vyjadrenú slovami svätého Cyrila v Proglase.

Naplánované vydanie nového prekladu Jánovho evanjelia v roku zamera-
nom na Sväté písmo je odpoveďou na potrebu mať na Slovensku moderný pre-
klad Svätého písma v spisovnej slovenčine z pôvodných textov s nadkonfesio-
nálnym charakterom. Snahou je rešpektovať systémovú štruktúru a zákonitosti
slovenského jazyka vo všetkých jeho rovinách, ktoré je nutné zachovávať aj pri
tvorbe komentovaného vydania prekladu a zdôrazňovať tak nadkonfesionálny
rozmer biblického textu. Jeho sémantiku v národnom prostredí možno vyjadriť
pomocou neutrálnych jazykových prostriedkov, prístupných všetkým používa-
teľom kodifikovanej podoby slovenčiny spoločne.

Projekt nového prekladu Biblie nadväzuje na mnohé predchádzajúce pre-
klady biblických textov do slovenčiny počnúc prvým prekladom Kamaldulskej
Biblie. Preklad sa realizuje v rámci riešenia projektu APVV-16-0514 Termin-
ologické diskurzy a špecifiká biblických jazykov vzhľadom na preklady Biblie
do slovenčiny v Slavistickom ústave Jána Stanislava SAV, ktorý sa zameriava
na systematický výskum textov latinského i cirkevnoslovanského religiózneho
charakteru i vedecko-koordinačnú činnosť v oblasti slavistických výskumov na
Slovensku.

Na tvorbe prekladu Jánovho evanjelia sa od začiatku významne podieľa
Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta v Košiciach, kto-
ré koordinovalo aj prvé aktivity súvisiace s novým prekladom Svätého písma
do slovenčiny i s prípravou vedeckej publikácie K metodike prekladu Svätého
písma do slovenčiny. Reagovalo sa tak aj na výzvu KBS v roku 2013 pripraviť
nový preklad Svätého písma.

Na prelade spolupracovali odborníci zo zahraničia a Slovenska. Patrí
k nim prof. Christoph Levin, prof. Peter Dubovský SJ, doc. Petr Chalupa, prof.
Ján Doruľa, doc. Peter Juhás, doc. Erika Brodňanská, doc. Terézia Rončáková,

prof. Pavol Farkaš, Dr. Anabela Katreničová, Prof. Peter Olekšák, Dr. Miroslav Varšo, doc. Jozef Marčín, Dr. Juraj Pigula, SSLic. Matúš Imrich, Mgr. Lukáš Durkaj, doc. Šimon Marinčák, doc. Bohdan Hroboň a mnohí ďalší.

Pri preklade sme sa usilovali o formálnu ekvivalenciu a zachovanie rekonštruovanej pôvodiny (podľa verzie Nestle-Aland 28) tak, aby sa čo najzreteľnejšie vyjadrili skutočnosti vyplývajúce zo spisovnej podoby slovenčiny. Rozličné zastarávajúce výrazy a lexémy sme upravili a priblížili preklad potrebám súčasného používateľa. Uvedomili sme si však aj skutočnosť, že biblický text má svoje špecifické štylistické výrazové prostriedky, ktoré sme na niektorých miestach nutne zachovali, aby sme nenarušili aj slovenskú prekladateľskú biblickú tradíciu. Sám preklad do slovenčiny predstavuje úvodnú časť každej kapitoly, po ktorej nasleduje sekcia s vybranými prekladateľskými poznámkami a krátkym komentárom. Poslednú časť každej kapitoly tvorí zoznam intertextuálnych prepojení – citátov a parafráz ďalších biblických textov a alúzií na biblické motívy.

Práca na novom preklade Jánovho evanjelia samozrejme neprebiehala v prekladateľskom a vedeckom vákuu. Okrem cenných podnetov horeuvedených konzultorov a konfrontácie s existujúcimi slovenskými a cudzojazyčnými prekladmi sme sa do veľkej miery opierali o poznatky dostupné v najmodernejšom exegetickom, teologickom a lingvistickom výskume k Jánovmu evanjeliu. Mimoriadne cenným prameňom je pre nás komentár Jeana Zumsteina (*Das Johannesevangelium* [2016]) i diela Raymonda E. Browna (*The Gospel According to John* [1966, 1970]), Hartwiga Thyena (*Das Johannesevangelium* [2005]) a Michaela Theobalda (*Das Evangelium nach Johannes: Kapitel 1–12* [2009]). Dôležitou pomôckou sa stal aj grécko-slovenský slovník Heleny Panczovej (*Grécko-slovenský slovník: Od Homéra po kresťanských autorov* [2012]). Všetky tieto diela majú zásadný vplyv aj na tvorbu a vznik tohto nášho prekladu Jánovho evanjelia.

Tento preklad má ambíciu nielen verne reprodukovat' pôvodný text, ale citlivo vníma aj moderné tendencie v slovenskom jazyku. Ako každé ľudské dielo, aj predkladaný preklad, zaiste môže byť poznačený nedokonalosťami a jeho autori sú otvorení voči korekciám. Vydávané dielo vôbec nemá ambíciu stať sa definitívnym a neomylným slovom k textu Jánovho evanjelia. Tieto riadky sú preto najmä pozvaním pre čitateľov, ktorí pri pozornej lektúre textu môžu svoje postrehy a úpravy nepresností predložiť členom prekladateľského tímu. Prekladatelia sú za túto formu spolupráce vďační. Očakávame totiž, že naša edícia prinesie ďalšie nové preklady častí Svätého písma.

Ján 1

Preklad

¹ Na počiatku bolo Slovo a to Slovo bolo u Boha a to Slovo bolo Boh.^a
² Ono bolo na počiatku u Boha. ³ Všetko vzniklo prostredníctvom neho a bez neho nevzniklo nič^b z toho, čo existuje. ⁴ V ňom bol život a život bol svetlom ľudí.^c ⁵ A svetlo vo tme svieti,^d ale tma sa ho nezmocnila. ⁶ Prišiel človek, ktorého poslal Boh, volal sa Ján.^e ⁷ On prišiel kvôli svedectvu, aby svedčil o svetle, aby prostredníctvom neho všetci uverili.^f ⁸ On sám tým svetlom síce nebol, ale prišiel, aby o tom svetle svedčil.^g ⁹ Právě svetlo, ktoré osvecuje každého človeka, prichádzalo na svet.^h ¹⁰ Bol na svete a svet vznikol prostredníctvom neho, ale svet ho nespoznal. ¹¹ Prišiel do svojho vlastného, ale vlastní ho neprijali. ¹² No tým, čo ho prijali a veria v jeho meno,ⁱ dal moc stať sa Božími deťmi. ¹³ Sú to tí, čo sa nenarodili z krvi ani z vôle tela, ani z vôle muža, ale z Boha.^j ¹⁴ A Slovo sa telom stalo a prebývalo medzi nami. A my sme hľadeli na jeho slávu, slávu, akú má od Otca jednorodený Syn, plný milosti a pravdy.^k ¹⁵ Ján o ňom svedčil a volal: „Toto je ten, o ktorom som povedal: ^l Ten, čo prichádza po mne, je predo mnou, lebo bol prv ako ja.“ ¹⁶ Lebo z jeho plnosti sme my všetci prijali, a to milosť za milosť. ¹⁷ Lebo Zákon bol daný prostredníctvom Mojžiša; milosť a pravda prišli prostredníctvom Ježiša Krista.^m ¹⁸ Boha nikto nikdy nevidel. Jednorodený Boh, ktorý je pri Otcovej hrudi, ten ho predstavil.ⁿ
¹⁹ A toto je Jánovo svedectvo: Keď k nemu Židia z Jeruzalema poslali kňazov a levitov, aby sa ho spýtali: „Kto si ty?“, ²⁰ on vyznal a nezaprel. A vyznal: „Ja nie som Mesiáš.“ ²¹ I spýtali sa ho: „Čo teda? Si ty Eliáš?“ Povedal: „Nie som.“ „Si azda ty ten prorok?“ Odpovedal: „Nie.“^p ²² Spýtali sa ho teda: „Kto si? Odpovedz nám, aby sme mohli dať odpoveď tým, čo nás poslali. Čo hovoríš o sebe?“ ²³ On vyhlásil: „Ja som hlas volajúceho na púšti.^q Vyrovnajte Pánovu cestu, ako povedal prorok Izaiáš.“ ²⁴ Tamtých poslali farizeji. ²⁵ A spýtali sa ho: „Prečo teda krstiš, keď nie si Mesiáš ani Eliáš ani onen prorok?“^r ²⁶ Ján odpovedal: „Ja krstím vodou; medzi vami stojí ten, ktorého vy nepoznáte.^s ²⁷ On prichádza po mne a ja nie som hoden rozviazať mu remienok na sandáli.“ ²⁸ To sa stalo v Betánii za Jordánom, kde Ján krstil.

²⁹ Na druhý deň Ján videl ako k nemu prichádza Ježiš a povedal: „Hi’a, Boží baránok, ktorý sníma hriech sveta.“^t ³⁰ Toto je ten, o ktorom som povedal: ^u Po mne prichádza muž, ktorý je predo mnou, lebo bol prv ako ja. ³¹ Ani ja som ho nepoznal, ale preto som prišiel krstiť vodou, aby sa on zjavil Izraelu.“ ³² A Ján dosvedčil: „Uvidel som Ducha, ktorý ako holubica zostupoval z neba a zostal na ňom. ³³ Ani ja som ho nepoznal,^v ale ten, čo ma poslal krstiť vodou, mi povedal: „Na koho uvidíš zostupovať Ducha a zostať na ňom, to je ten,

čo krstí Duchom Svätým.“^{w 34} A ja som to videl a dosvedčujem, že toto je Boží Syn.“^x

³⁵ Na druhý deň tam Ján opäť stál, aj dvaja z jeho učeníkov. ³⁶ Keď sa pozrel na Ježiša ako prechádza okolo, povedal: „Hľa, Boží baránok.“ ³⁷ A tí dvaja učeníci počuli, čo hovorí, i nasledovali Ježiša. ³⁸ Ježiš sa obrátil a keď spozoroval, že ho nasledujú, opýtal sa ich: „Čo hľadáte?“ Oni mu odpovedali: „Rabbi, – čo v preklade znamená Učiteľ – , kde sa zdržiavaš?“ ³⁹ On im povedal: „Pod'ťe a uvidíte.“ Išli teda, videli, kde sa zdržiava, a zostali v ten deň u neho. Boli asi štyri hodiny popoludní. ⁴⁰ Jeden z tých dvoch, čo to počuli od Jána a nasledovali Ježiša, bol Ondrej, brat Šimona Petra. ⁴¹ Ten najprv vyhľadal svojho brata Šimona a povedal mu: „Našli sme Mesiáša,“ čo v preklade znamená Pomazaný.^y ⁴² Priviedol ho k Ježišovi. Keď sa Ježiš na neho pozrel, povedal: „Ty si Šimon, syn Jána. Budeš sa volať Kéfas, čo v preklade znamená Peter.“^z ⁴³ Na druhý deň sa Ježiš rozhodol odísť do Galiley, i našiel Filipa. Povedal mu: „Nasleduj ma!“ ⁴⁴ Filip bol z Betsaidy, z Ondrejovho a Petrovho mesta. ⁴⁵ Filip vyhľadal Natanaela a povedal mu: „Našli sme toho, o ktorom písal Mojžiš v Zákone a tiež Proroci – Ježiša, Jozefovho syna z Nazareta.“^a ⁴⁶ A Natanael mu povedal: „Z Nazareta môže byť niečo dobré?“ Filip mu povedal: „Pod' a uvidíš!“ ⁴⁷ Ježiš uvidel ako k nemu prichádza Natanael a povedal o ňom: „Hľa, skutočne Izraelita, v ktorom niet lesti.“ ⁴⁸ Natanael sa ho spýtal: „Odkiaľ ma poznáš?“^b Ježiš mu odpovedal: „Prv, než ťa Filip zavolať, som ťa videl ako si bol pod figovníkom.“ ⁴⁹ Natanael mu odpovedal: „Rabbi, ty si Boží Syn, ty si kráľ Izraela.“^c ⁵⁰ Ježiš mu odpovedal: „Veríš, lebo som ti povedal, že som ťa videl pod figovníkom? Uvidíš väčšie veci ako toto.“ ⁵¹ Potom mu povedal: „Veru, veru hovorím vám: Uvidíte otvorené nebo a Božích anjelov vystupovať a zostupovať po Synovi človeka.“^d

Poznámky

1,1-18

Jánovo evanjelium sa začína textovým blokom zvaným prológ/predslov, ktorého funkciou je vybaviť čitateľa prvotným správnym porozumením, hermeneutickým kľúčom o charaktere diela a jeho hlavnej postave. Jánov prológ však neuvádza detailný zoznam tém, ktoré budú v evanjeliu rozvinuté, ani ne načrtáva priebeh celého evanjelia, napr. téma Ježišovej smrti a jeho návratu k Otcovi tu úplne absentuje. Zameriava sa výlučne na Ježišovo zostúpenie na tento svet – jeho inkarnáciu. Prológ opisuje prechod Ježiša ako Slova existujúceho od večnosti pri Bohu k jeho narodeniu ako človeka, a tak čitateľovi ukazuje, že Ježiš, ktorý stojí v centre nasledujúceho príbehu, je stelesnením a zjavením Boha vo svete.

1,1-2

Vo vete καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος chýba určitý člen pri slove „Boh,“ čo znamená, že Slovo je subjekt a Boh predikát, ktorý definuje podstatu Slova. Preklad znie: „a to Slovo bolo Boh.“

Evanjelium začína poukázaním na jedinečný vzťah Boha a Slova/Ježiša už pred začiatkom stvorenia, a tak na predexistenciu Slova, jeho pôvod pri Bohu a jeho rozdielnosť od stvoreného sveta. Kristologický titul „Slovo“ vyjadruje, že Ježišova osoba, jeho konanie a učenie sú výrazom Božieho posolstva voči svetu. Hoci sa termín λόγος objavuje aj na iných miestach Jána, jedine v prológu sa používa ako kristologický titul.

1,3

Tvar gréckeho slovesa γίνομαι v perfekte γέγονεν vyjadruje trvalý účinnok minulej akcie, čo je možné preložiť prítomným časom „existuje.“

1,4

Život je v biblickej tradícii výsadou Boha. V Ježišovi je toto najvyššie dobro dostupné človeku. Význam Slova ako zdroja života pre človeka umocňuje kombinácia s metaforou svetla.

1,5

Sloveso καταλαμβάνω nesie význam „pochopiť, porozumieť“ alebo „vziať, zmocniť sa, premôcť, ovládnuť“. Keďže v podobnej formulácii v 12,35 je vhodné použiť význam „zmocniť sa,“ preklad sa prikláňa k tomuto variantu aj v 1,5. Takým spôsobom sa snaží vystihnúť nepriateľský postoj tmy voči svetlu.

Svetlo svietiace v tme je symbolom Ježišovej prítomnosti v ľudskej histórii.

1,6-8

V 6. verši podstatné meno ἄνθρωπος predstavuje subjekt gramaticky viazaný na sloveso ἐγένετο, ktoré vyjadruje objavenie sa tohto človeka v určitom časovo ohraničenom momente dejín a odlišuje ho tak od večnej existencie Slova. Preklad sa preto prikláňa k variantu „prišiel človek.“

Ján v štvrtom evanjeliu nemá prívlastok „Krstiteľ.“ Jeho funkciou, na ktorú bol od Boha poslaný, je svedčiť o Ježišovi. Popretie toho, že by Ján sám bol svetlom, vyzdvihuje Ježišovu výnimočnosť – iba on je svetlom. Jánovi sa tak upiera akákoľvek spásna funkcia. Podobná tematika sa objavuje v 1,19-28.

1,9-13

Participiálna fráza ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον sa môže vzťahovať na svetlo alebo na človeka. Keďže celý prológ a vlastne celé evanjelium sa sústreďuje na príchod Slova/Ježiša na svet, preklad sa prikláňa k verzii, že uvedená fráza sa vzťahuje na svetlo/Ježiša.

Po prvýkrát sa v evanjeliu objavuje termín „svet,“ ktorý na tomto mieste označuje životný priestor človeka ako miesto príchodu Slova. Vo svete došlo k nečakanému odmietnutiu Slova zo strany tých, ku ktorým Slovo prišlo. Odmietnutie však nebolo univerzálne, pretože skupina ľudí Slovo predsa len prijala, uverila v neho, a získala tak status Božích detí.

1,14

Verš predstavuje kulmináciu prológu: uvádza vtelenie Slova ako spôsob jeho príchodu na svet a vnímanie jeho slávy medzi tými, ktorí v neho uverili. Sláva je prítomnosť Boha v osobe vteleného Slova.

1,15

Ján svedčí o Ježišovej predexistencii. Hoci Ježiš z chronologického hľadiska vystúpil pred Izrael až po Jánovi, bytostne bol pred ním, pretože od večnosti existoval pri Otcovi.

1,16

V gréckom predložkovom spojení χάρις ἅντι χάριτος predložka ἅντι vyjadruje náhradu, výmenu, keď ekvivalent pôvodnej milosti (zjavenia, ktoré priniesol Mojžiš) je nová milosť (zjavenie, ktoré priniesol Ježiš). V preklade sa používa formulácia „milosť za milosť.“

1,17

Verš kontrastuje predošlé zjavenie Boha v Zákone dnom Mojžišovi na Sinaji a zjavenie Boha cez Ježiša Krista, ktoré je definitívne.

1,18

Spojenie εἰς τὸν κόλπον sa vzťahuje na pozíciu človeka s hlavou pri hrudi druhého človeka a pravdepodobne je inšpirované obrazom hostiny, v ktorom naznačuje čestné miesto pri stole, vedľa hostiteľa. V preklade sa v nadväznosti na tento význam používa formulácia: „ktorý je pri Otcovej hrudi.“ Takto prelo-

žená myšlienka blízkosti Syna k Otcovi korešponduje k úvodnému vyjadreniu prológu o existencii Slova u Boha (πρὸς τὸν θεόν). Neľahké na prekladanie je v tomto verši sloveso ἐξηγήσατο (vysvetliť, vyrozprávať, opísať, vyličiť, vykladať). Preklad používa slovné spojenie „ten ho predstavil.“ Ježišova osoba a jeho poslanstvo boli zjavením (predstavením, opísaním, vyličením) Otca.

Boh je vo svojej transcendencii ľuďom nedostupný. Na to, aby ho spoznali, musí sa im zjaviť. Definitívne sa im zjavil v osobe Ježiša Krista, vteleného Slova, ktorý ľuďom Boha sprítomnil a opísal. Ježišova intímna blízkosť k Otcovi, vyjadrená obrazom prebývania pri Otcovej hrudi, ho kvalifikuje na to, aby bol jedinečnou osobou, ktorá Otca autenticky zjavila. To sa udialo Ježišovými slovami a znameniami, ktoré evanjelium opisuje.

1,19-34

Dejovú líniu evanjelia otvára svedectvo Jána pred židovskými autoritami (1,19-28) a pred Izraelom (1,29-34). V prvej časti ide o dialóg Jána s vyslancami z Jeruzalema, v ktorom Ján pri vypočúvaní popiera, že by on sám bol Mesiášom, Eliášom, alebo očakávaným prorokom a druhá časť obsahuje Jánov monológ o Ježišovi, v ktorom ho identifikuje ako Božieho baránka. Ježiš sa aktívne objavuje na scéne evanjelia až vo verši 1,29. Dej sa odohráva v Betánii za Jordánom, na mieste Jánovej krstiteľskej činnosti, kde Ján pôsobí obklopený skupinou učeníkov. Podobne ako u synoptikov je Jánova činnosť pri Jordáne začiatkom evanjeliového rozprávania.

1,20-21

Jánova trojitá negatívna odpoveď na tri otázky od delegácie z Jeruzalema ukazuje, že on svoju vlastnú identitu nevníma v kategóriách tradičných židovských očakávaní o príchode Mesiáša, či návrate Eliáša alebo proroka podľa vzoru Mojžiša.

1,22-23

Pozitívnu odpoveď o svojej identite formuluje Ján citáciou z Iz 40,3 a identifikuje sa s hlasom volajúcim na púšti, ktorý vyzýva ľud pripraviť sa na Pánov príchod.

1,24

Možný je aj nasledovný preklad: „Poslaní boli tí, čo patrili medzi farizejov.“ Prikláňame sa však k téze, že predložka ἐκ tu nevyjadruje pôvod („poslaní patrili medzi farizejov“), ale agenciu („tamti boli poslaní farizejmi/tamtých poslali farizeji“).

1,26

Medzi Židmi existovalo povedomie, že Mesiáš bude žiť inkognito medzi svojim ľudom, kým sám pred nich nepredstúpi. V teologickej perspektíve evanjelia človek nie je schopný sám od seba rozpoznať Mesiáša, ale dokáže ho spoznať iba vtedy, keď sa mu on sám dá poznať.

1,27

Rozdiel medzi Jánom a Mesiášom je obrovský: Ján nie je hoden ani len preukázať Ježišovi službu, ktorú poskytovali otroci svojim pánom. Aj táto limitácia slúži na podčiarknutie Jánovej exkluzívnej úlohy, ktorou je jedine svedčiť o Ježišovi.

1,28

Presná lokalita deja poukazuje na jeho reálnosť a nespochybniteľnosť Jánovho svedectva, hoci miesto Betánia za Jordánom sa nedá presne identifikovať. Pravdepodobne ide o potok Wadi El Charrar neďaleko Kumránu, ktorý ústi do Jordánu.

1,29

Stretnutie Jána s Ježišom začína identifikáciou Ježiša ako Božieho baránka, ktorý sníma (odstraňuje) hriech sveta. Metafora „Boží baránok“ je kristológický titul, ktorý sa inde v Písme nenachádza a pravdepodobne označuje Ježišovu mimoriadnu blízkosť k Otcovi (baránok pochádza od Boha a patrí Bohu) a zároveň poukazuje na jeho jemnosť, poníženosť a nenásilnosť. Úlohou baránka je sňať hriech sveta. Hriech v Jánovom evanjeliu označuje odmietnutie ľudí uveriť v zjavenie Boha v osobe Ježiša. Odstránenie tohto hriechu znamená možnosť nového prístupu k Bohu (cez vieru v Ježiša).

1,30

Skutočnosť vtelenia je tu vyjadrená termínom „muž.“

1,32

Ján opisuje svoju minulú víziu. Vďaka znameniu Ducha v podobe holubice dokázal rozoznať Mesiáša. Holubica je odkazom na príbeh potopy v Gn 8 a figuruje ako Boží posol. Duch nielenže na Ježiša zostúpil, ale trvalo (počas celej jeho činnosti) na ňom zostal. Inšpiráciou pre tento obraz boli pre evanjelistu SZ texty z Izaiáša, ktoré hovoria o prebývaní Ducha na Mesiášovi (Iz 11,2; 42,1; 61,1). Na rozdiel od synoptikov, štvrté evanjelium nespomína Ježišov krst.

1,33

Ani Ján nebol sám schopný spoznať Ježiša. Túto schopnosť dostal práve od Boha cez posolstvo, v ktorom mu Boh zjavil, na základe čoho Mesiáša rozpozná.

1,34

Ján sám svedčí o tom, že Ježiš je Syn Boha. U synoptikov má túto funkciu Boží hlas, ktorý počas krstu prehlasuje Ježiša za Syna.

Blok opisuje Ježišove stretnutia so svojimi prvými učeníkmi. Prvými z nich sú Ondrej, brat Šimona Petra, a neznámy učeník; obaja boli pôvodne učeníkmi Jána. Títo sa vďaka Jánovmu svedectvu vydávajú za Ježišom. Ondrej následne svedčí o Ježišovi pred Šimonom a privádza ho k Ježišovi. Ježiš potom povoláva Filipa, ktorý privádza k Ježišovi aj Natanaela. S výnimkou povolania Filipa sa Jánov opis povolania učeníkov deje podľa rovnakej šablóny, pričom kontakt medzi Ježišom a budúcim učeníkom sprostredkuje tretia osoba (Ján, Ondrej, Filip). V statiach dominujú slovesá videnia a pohybu. V centre narácie stojí Ježiš, ku ktorému sa postupne pripájajú učeníci.

1,35

Podobne ako synoptici, aj Jánovo evanjelium uvádza skutočnosť, že Ján Krstiteľ mal okruh učeníkov, z ktorých dvaja sa tu spomínajú. 40. verš identifikuje jedného z nich ako Ondreja; druhý, anonymný učeník sa zvyčajne identifikuje s tzv. milovaným učeníkom.

1,38

Dialóg s učeníkmi otvára Ježiš otázkou, ktorá sa týka základnej charakteristiky človeka – hľadanie zmyslu a života v plnosti. Otázka učeníkov prezrádza, že Ježišova osoba je odpoveďou na ich hľadanie. Sloveso „prebývať, zdržiavať sa“ je charakteristické pre štýl štvrtého evanjelia a vyjadruje priateľskú blízkosť vzťahu Ježiša a jeho učeníkov, ktorí musia byť tam, kde je Ježiš (porov. 14,2; 15,4-7).

1,39

Jánovo evanjelium používa babylonsko-židovské počítanie hodín dňa, podľa ktorého predstavovalo ráno (t. j. približne naša šiesta hodina) začiatok počítania hodín. Časový údaj „bolo približne desať hodín“ preto korešponduje so štvrtou hodinou popoludní podľa súčasného počítania času. Preklad na tomto a na iných miestach v Jánovom evanjeliu pri časových údajoch uvádza cifru podľa nášho, teda nežidovského počítania hodín.

Ježišovo pozvanie prísť a vidieť (kde sa zdržiava) sa uskutoční pri návšteve učeníkov u neho.

1,41

Počas návštevy u Ježiša učeníci objavujú, že on je Mesiáš. V Jánovi je to Ondrej, kto vyznáva Ježišovu mesianitu; u synoptikov Peter. Ondrej sa stáva Ježišovým svedkom, tak ako predtým Ján.

1,42

Šimona k Ježišovi privedie jeho brat. Ježiš Šimona dokonale pozná a mení mu meno, čím sa vyjadruje aj zmena jeho identity. Šimon sa bude volať

Kéfas, v preklade Peter/Skala, čo pravdepodobne metaforicky naznačuje jeho úlohu stať sa základom spoločenstva Ježišových učeníkov.

1,43

Sloveso εὐρίσκω je na tomto mieste vhodnejšie preložiť termínom „našiel,“ čím sa vyjadrí náhodné stretnutie Ježiša s Filipom – Ježiš Filipa zámerne nevyhľadal. Vo v. 45 ide naopak práve o vyjadrenie faktu, že Filip Natanaela zámerne vyhľadal.

Povolanie Filipa, muža s typicky gréckym menom, je predzvest'ou príchodu Grékov k Ježišovi. V 12,20-21 vystupuje Filip ako sprostredkovateľ stretnutia medzi Grékmi a Ježišom. Filip pochádzal spolu s Ondrejom a Petrom z Betsaidy, rybárskej dediny na východ od ústia Jordánu do Galilejského jazera.

1,45

Svedectvo Filipa pred Natanaelom znie, že Ježiš, Mesiáš dosvedčovaný Mojžišom a prorokmi, je Jozefov syn z Nazareta, v čom vzniká napätie, keďže židovská tradícia nečakala príchod Mesiáša z bezvýznamnej dediny Nazaret. Potvrďuje to námietka Natanaela v nasledujúcom verši.

1,47

„Izraelita“ je pozitívne označenie Natanaela ako verného a autentického člena vyvoleného ľudu.

1,48

Pod figovníkom sa tradične zdržiavali tí, ktorí študovali Tóru. Obraz podčiarkuje Natanaelovu bezúhonnosť. Štúdium Písma bolo centrom jeho života. Na tomto mieste ho našiel Filip.

1,51

Tvar perfekta ἀνεργότα vyjadruje, že počas celého Ježišovho pozemského pôsobenia bude nebo permanentne otvorené.

Obraz otvoreného neba je znamením príchodu Mesiáša a šifrou pre celé Ježišovo pôsobenie. Motív je inšpirovaný Jakubovým snom v Gn 28,12. Vystupovanie a zostupovanie anjelov po Synovi človeka poukazuje na jeho trvalé spojenie s Bohom, čo je jeden z kľúčových motívov Jánovho evanjelia. Ježiš tu predstavuje rebrík známy z Jakubovho sna, a tak uskutočňuje spojenie pozemského a nebeského sveta.

Intertextuálne prepojenia

- a. [1,1]
10,30; Gn 1,1-5; Jób 28,12-27; Prís 8,22-25; Múd 9,1-2; 1 Jn 1,1-2; Kol 1,1.15; Zjv 3,14; 19,13
- b. [1,3]
Ž 33,9; Múd 9,1; Sir 42,15; 1 Kor 8,6; Kol 1,16; Hebr 1,2; Zjv 3,14
- c. [1,4]
5,26; 8,12; 1 Jn 1,2
- d. [1,5]
3,19; 8,12; 9,5; 12,35.46; Múd 7,29-30; 1 Sol 5,4; 1 Jn 2,8
- e. [1,6]
Mt 3,1; Mk 1,4; Lk 3,2-3
- f. [1,7]
1,19-34; 5,33
- g. [1,8]
5,35
- h. [1,9]
3,19; 8,12; 9,39; 12,46
- i. [1,12]
3,11-12; 5,43-44; 12,46-50; Gal 3,26; 4,6-7; Ef 1,5; 1 Jn 3,2
- j. [1,13]
3,5-6
- k. [1,14]
Ex 16,10; 24,17; 25,8-9; 33,22; 34,6; Sir 24,4.8; Iz 60,1; Ez 43,7; Joel 4,17; Hebr 2,14; 1 Jn 1,2; 4,2; 2 Jn 7
- l. [1,15]
1,30; 3,27-30.
- m. [1,17]
7,19; Ex 31,18; 34,28
- n. [1,18]
5,37; 6,46; Ex 33,20; Sdc 13,21-22; 1 Tim 6,16; 1 Jn 4,12
- o. [1,20]
3,28; Lk 3,15; Sk 13,25
- p. [1,21]
Dt 18,15.18; 2 Kr 2,11; Sir 48,10; Mal 3,1.23; Mt 11,14; 17,11-13; Mk 9,13; Sk 3,22
- q. [1,23]
Iz 40,3; Mt 3,3; Mk 1,2; Lk 3,4

- r. [1,25]
Ez 36,25; Zach 13,1; Mt 16,14
- s. [1,26]
Mt 3,11; Mk 1,7-8; Lk 3,16; Sk 13,25
- t. [1,29]
1,36; Ex 12; Iz 53,7; Zjv 5–7; 17,14
- u. [1,30]
1,15; Mt 3,11; Mk 1,7; Lk 3,16
- v. [1,33]
Pies 5,2; Iz 11,2; Oz 11,11; Mt 3,16; Mk 1,10; Lk 3,21-22
- w. [1,33]
Iz 42,1; Mt 3,11; Mk 1,8; Lk 3,16
- x. [1,34]
Iz 42,1; Mt 3,17; Mk 1,11; Lk 9,35
- y. [1,41]
4,25
- z. [1,42]
Mt 16,18; Mk 3,16
- a. [1,45]
21,2
- b. [1,48]
Mich 4,4; Zach 3,10
- c. [1,49]
12,13; Ex 4,22; Dt 14,1; 2 Sam 7,14; Jób 1,6; 2,1; 38,7; Ž 2,7; 29,1;
89,27; Múd 2,18; Sir 4,10; Dan 3,92; Oz 11,1; Mt 14,33; 16,16; Mk 13,32
- d. [1,51]
Gn 28,10-17; Dan 7,13

Ján 2

Preklad

¹ A na tretí deň bola v Káne Galilejskej svadba a bola tam Ježišova matka.^a ² Na svadbu pozvali aj Ježiša a jeho učeníkov. ³ Keď sa minulo víno, povedala Ježišovi jeho matka: „Nemajú víno.“ ⁴ Ježiš jej povedal: „Žena, čo ťa je do mňa? Ešte neprišla moja hodina.“^b ⁵ Jeho matka povedala obsluhujúcim: „Urobte, čokoľvek vám povie!“^c ⁶ Stálo tam šesť kamenných nádob na vodu určených na židovské očisťovanie,^d každá obsahujúca dve až tri miery. ⁷ Ježiš im povedal: „Naplňte nádoby vodou!“ A naplnili ich až po okraj. ⁸ Potom im povedal: „Teraz načrite a zaneste starejšiemu!“ A oni zanesli. ⁹ Keď starejší ochutnal vodu, ktorá sa stala vínom, on nevedel odkiaľ je, no obsluhujúci, ktorí načreli vodu, to vedeli. Starejší si zavolať ženícha ¹⁰ a povedal mu: „Každý človek podáva najprv dobré víno a horšie až potom, keď si hostia vypili. Ty si zachoval dobré víno až na túto chvíľu.“ ¹¹ Toto urobil Ježiš v Káne Galilejskej ako začiatok znamení a zjavil svoju slávu. A jeho učeníci uverili v neho.^e ¹² Potom zostúpil on, jeho matka, jeho bratia i jeho učeníci do Kafarnauma a tam zostali niekoľko dní.

¹³ I bola blízko židovská Veľká noc a Ježiš vystúpil do Jeruzalema. ¹⁴ V chráme našiel predavačov dobytky, oviec a holubov i peňazomencov, čo tam sedeli.^f ¹⁵ A urobil z povrázkov bič a všetko, ovce a tiež dobytok, vyhnal z chrámu. Peňazomencom povysýpal peniaze a poprevracal stoly. ¹⁶ A predavačom holubov povedal: „Odneste to odtiaľto! Prestaňte robiť z domu môjho Otca tržnicu!“^g ¹⁷ Jeho učeníci sa rozpamätali, že je napísané:^h „Strávi ma horlivosť za tvoj dom.“ ¹⁸ Tu mu Židia povedali: „Aké znamenie nám ukážeš, že môžeš toto robiť?“ⁱ ¹⁹ Ježiš im odpovedal:^j „Zborte tento chrám, a za tri dni ho postavím.“ ²⁰ Tu Židia povedali: „Štyridsať šesť rokov stavali tento chrám, a ty ho postavíš za tri dni?“ ²¹ No on hovoril o chráme svojho tela. ²² Keď potom vstal z mŕtvych, jeho učeníci sa rozpamätali, že to hovoril, a uverili Písmu i slovu, ktoré Ježiš povedal.^k

²³ Keď bol cez Veľkú noc v Jeruzaleme na sviatkoch, mnohí uverili v jeho meno, lebo videli znamenia, ktoré robil.^l ²⁴ No Ježiš sa im nezdôveroval, lebo on poznal každého, ²⁵ a nepotreboval, aby mu niekto svedčil o človeku. Sám totiž vedel, čo je v človeku.^m

2,1-12

Zázrak premenenia vody na víno na svadbe v Káne je Ježišov prvý verejný čin podľa Jánovho evanjelia. Evanjelista ho označuje termínom „znamenie“ – zázrak, ktorý poukazuje na Ježišovu slávu, jednotu s Otcom a privádza jeho svedkov k viere v neho. Z hľadiska literárnej formy je perikopa tzv. zázrakom obdarovania a podobne ako pri rozmnožení chlebov aj tu Ježiš svojim darom zaplňa ľudskú núdzu. Udalosť ďalej patrí medzi tzv. prírodné zázraky – Ježiš ukazuje svoju moc nad prírodnými zákonitosťami, ako napr. pri kráčaní po mori. Stať je príkladom naratívnej obraznosti: premenením vody na víno zastupuje Ježiš ženícha, ktorého úlohou bolo zabezpečiť dostatok vína pre vlastnú svadbu, a tým dochádza k zámene úloh – Ježiša vykresľuje evanjelista ako skutočného ženícha. Takto má Ježiš charakteristiku Boha, ktorá je známa najmä zo SZ prorockej tradície – Boh je ženíchom/manželom svojho ľudu. Fakt, že na svadbe v Káne sa nevesta vôbec nespomína, naznačuje, že Ježišovou nevestou sú tí, čo v neho veria – jeho nový ľud.

2,1

Dej sa odohráva v Káne, mestečku približne 7 km severovýchodne od Nazareta, v Galilei. Príčinou je svadobná hostina, ktorá typicky trvala týždeň a predstavovala zavŕšenie uzavretia manželstva, ku ktorému došlo niekoľko mesiacov predtým. Prvou menovanou osobou je Ježišova matka.

2,3

Nedostatok vína bol hrozbou pre predčasné ukončenie svadby. Ježišova matka sa obracia na Ježiša v dôvere, že on dokáže pomôcť.

2,4

Veta τί ἐμοὶ καὶ σοί by pri doslovnom preklade znela „Čo je mne a tebe?“/„Čo máme ja a ty spoločné?“ Je to fráza, ktorá vyjadruje odmietnutie angažovať sa s druhou stranou alebo indiferentnosť k jej požiadavkám. Iné biblické paralely nachádzame v Sdc 11,12; 2 Sam 16,10; 19,23; 1 Kr 17,18; 2 Kr 3,13; 2 Krn 35,21; Mt 8,29; Lk 4,34; 8,28. Význam tejto otázky sa dá vyjadriť takto: „Čo je teba do mňa?/Čo ťa je do mňa?“ Túto dikciu využíva aj preklad.

Veta, ktorou sa Ježiš stavia indiferentne k poznámke matky, má však pozitívny kristologický rozmer v tom zmysle, že ukazuje na to, ako Ježišovo konanie nie je primárne podmienené ľudskou núdzou alebo prosbou, ale jedine Bohom.

2,6

Predložka κατά + A vo väzbe κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων vyjadruje účel: „pre očisťovanie Židov, určených na židovské očisťovanie.“

2,8

Samotný zázrak premenenia vody na víno nie je opísaný, pretože konanie Ježiša zostáva tajomstvom a nedá sa empiricky opísať. Je zaujímavé si všimnúť, že Ježiš sa nádob s vodou nedotýka, ani nad nimi nevyslovuje žiadne slová. Vydáva jedine rozkaz naplniť nádoby vodou a zaniest' ich obsah starejšiemu.

2,9

Starejší objektívne potvrdzuje uskutočnenie zázraku, hoci nevie, kto ho spôsobil. Ježiš zostáva inkognito ako pôvodca zázraku; iba obsluhujúci poznajú pôvod vína, a tým aj autora zázraku.

2,10

Veta σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι neznamená, že ženích servíroval dobré víno až doteraz, ale – ako naznačuje sloveso τηρέω („uchovať, strážiť, ochraňovať, držať“) – že ho mal až doteraz uchované, odložené, takpovediac uskladnené. Preto sa zdá byť vhodnejší preklad „ty si zachoval dobré víno až na túto chvíľu.“

Starejší si volá ženícha v domnienke, že on zabezpečil víno. V texte dochádza k zámene úloh: dodaním vína sa Ježiš zachoval ako ženích, a tak na seba prebral aj úlohu ženícha. Pritom došlo k porušeniu spoločenskej konvencie: kým štandardne sa dobré (nezriedené) víno podávalo najskôr, na tejto svadbe sa vďaka Ježišovmu zázraku dobré víno objavilo až na konci (keď sa to horšie víno, podané naozajstným ženíchom, minulo).

2,11

Znamenie v Jánovom evanjeliu je zázrak, ktorý poukazuje na Ježišovu slávu – prítomnosť Otca v ňom.

2,13-22

Episóda opisuje Ježišovu prvú návštevu Jeruzalema v čase židovskej Paschy/Veľkej noci a incident s tradičným názvom „vyčistenie chrámu.“ Skladá sa z troch elementov: z vyhnania zvierat z chrámu a poprevracania stolov peňazníkom (2,14-17), zo žiadosti zo strany Židov o znamenie (2,18) a z výroku o chráme Ježišovho tela (2,19-22). „Vyčistenie“ je Ježišovou prorockou symbolickou akciou, ktorá vyznieva ako príprava pre nový kult, ku ktorému dochádza pri stretnutí s Ježišom, pravým chrámom, v ktorom je Otec prítomný.

2,13

Ježiš ako zbožný Žid vystupuje z Kafarnauma do Jeruzalema v čase sviatkov Veľkej noci.

2,14

Na nádvorí pohanov a v prilahlých kolonádach sa predávali zvieratá, ktoré si pútnici mohli zakúpiť na obetovanie. Prirodzene bolo pre nich nemožné prinášať tieto zvieratá so sebou z domu. Nakupovanie obetných zvierat sa mohlo uskutočniť iba šekelom, t. j. striebornou mincou z Týru. Iné typy mincí často zobrazovali portréty bohov alebo cisárov, preto boli zakázané.

2,15

Viacero komentárov a prekladov prekladá vetu πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας ako „všetkých vyhnal z chrámu, aj ovce a dobytok.“ Podľa tejto interpretácie Ježiš vyhnal z chrámu predavačov, peňazomencov a zvieratá. Viacero argumentov však môže podporiť alternatívny preklad. Zmienka o zvieratách (τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας) stojí v apozícii k adjektívu πάντας, čo znamená, že bližšie určuje jeho obsah. Medzi adjektívom „všetko, všetkých“ a párom podstatných mien „ovce a dobytok“ nie je žiadna spojka, ktorá by mohla poukazovať na dva rôzne objekty, ktoré by Ježiš vyhnal z chrámu. Spojenie τε - καὶ spája dva druhy zvierat, ale nedodáva novú skupinu k tej, ktorú označuje adjektívum πάντας. Mužský rod adjektíva πάντας možno vysvetliť vo svetle mužského rodu podstatného mena τοὺς βόας. Podľa nasledujúceho verša sú predavači holubov naďalej v chráme, a teda neboli z neho podľa 15. verša vyhnaní von. Ťažko si možno predstaviť, že Ježiš by použil bič na násilné vyhnanie ľudí z chrámu. Bič si urobil, aby ním mohol vyhnáť zvieratá. Z týchto dôvodov sa zdá byť uprednostniteľný preklad „a všetko, ovce a tiež dobytok, vyhnal z chrámu,“ ktorý hovorí, že podľa Jánovho evanjelia Ježiš vyhnal z chrámu iba zvieratá určené na obetovanie, čím im vlastne zachránil život. Ježišova akcia v 2,15 je prefiguráciou konania dobrého pastiera, ktorý svoje ovce vyvádza von (10,3), aby mali pastvu – život v plnosti.

2,16

Ježišove slová vysvetľujú jeho konanie a kritizujú zaužívanú prax, v ktorej sa kult Otca stáva zámienkou pre lukratívne obchodovanie. Zároveň poukazujú na synovský vzťah Ježiša k Bohu Otcovi, a tak zjavujú, že Ježiš je Otcov Syn.

2,17

Citácia Ž 69,10 komentuje udalosť v chráme – táto zjavuje Ježišovu úplnú horlivosť za Otca.

2,19

Ježišova enigmatická veta používa termín „chrám“ ako šifru pre jeho osobu: on sám je chrámom, v ktorom Otec prebýva. Zmienka o troch dňoch je

signálom poukazujúcim na vzkriesenie – na tretí deň nastane znovuvybudovanie chrámu Ježišovho tela.

2,20

Ide o príklad neporozumenia, ktorý je typickým literárno-štylistickým prostriedkom Jánovho evanjelia: Židia si myslia, že Ježiš hovorí o Herodesovom chráme. Stavba Herodesovho chrámu – v podstate obnova druhého chrámu – začala v 20. roku pred Kristom.

2,21

Klarifikácia od evanjelistu: chrámom je sám Ježiš. V jeho osobe možno priamo stretnúť Boha Izraela.

2,23-25

Verše sú sumárom Ježišovej činnosti v Jeruzaleme. Opisujú reakciu Jeruzalemčanov na Ježišove znamenia. Zároveň otvárajú následný dialóg s Nikodémom v 3. kap., pretože tento muž je jedným z tých, ktorí reagujú na znamenia vykonané Ježišom.

2,25

Viaceré SZ texty prisudzujú Bohu schopnosť poznať ľudské vnútro (Jer 17,9-10; 1 Sam 16,7; 1 Kr 8,39; Sir 42,18). Ján toto privilégium pripisuje Ježišovi, čím naznačuje jeho jednotu s Bohom.

Intertextuálne prepojenia

- a. [2,1]
4,46; Sdc 14,12; Tob 11,8
- b. [2,4]
Sdc 11,12; 1 Kr 17,18; 2 Kr 3,13; 2 Krn 35,21; Oz 14,9; Mk 1,24; 5,7;
7,30; 8,20; 12,23; 13,1
- c. [2,5]
Gn 41,55
- d. [2,6]
3,25; Lv 11,33; Am 9,13-14; Mt 15,2; 23,25-26; Mk 7,2-4; Lk 11,38
- e. [2,11]
4,54
- f. [2,14]
Ex 30,11-16; Lv 5,7
- g. [2,16]
Zach 14,21
- h. [2,17]
Ž 69,9
- i. [2,18]
6,30
- j. [2,19]
Mt 24,2; 26,61; 27,40; Mk 13,2; 14,58; 15,29; Lk 21,6; Sk 6,14
- k. [2,22]
5,39; 12,16; 14,26; 20,9; Mt 12,6; Lk 24,6-8; Zjv 21,22
- l. [2,23]
4,45
- m. [2,25]
1 Kr 8,39; Ž 33,15; 94,11; Sir 42,18; Jer 17,10; 20,12

Ján 3

Preklad

¹ Medzi farizejmi bol človek menom Nikodém, popredný muž medzi Židmi.^a ² Ten prišiel k Ježišovi v noci a povedal mu: „Rabbi, vieme, že si prišiel od Boha ako učiteľ, veď nik nemôže robiť také znamenia, aké robíš ty, ak s ním nie je Boh.“^b ³ Ježiš mu povedal: „Veru, veru hovorím ti: Ak sa niekto nenarodí zhora, nemôže uvidieť Božie kráľovstvo.“ ⁴ Nikodém mu povedal: „Ako sa môže človek narodiť, keď je starý? Azda môže po druhý raz vojsť do lona svojej matky a narodiť sa?“^c ⁵ Ježiš odpovedal: „Veru, veru hovorím ti: Ak sa niekto nenarodí z vody a Ducha, nemôže vojsť do Božieho kráľovstva.“^d ⁶ Čo sa narodilo z tela, je telo, a čo sa narodilo z Ducha, je duch.“^e ⁷ Nečuduj sa, že som ti povedal: Musíte sa narodiť zhora. ⁸ Vietor veje, kam chce. Počuješ jeho šum, ale nevieš, odkiaľ prichádza a kam ide. Tak je to s každým, kto sa narodil z Ducha.“^f ⁹ Nikodém sa ho opýtal: „Ako sa to môže udiat?“^g ¹⁰ Ježiš mu odpovedal: „Ty si učiteľ Izraela a toto nevieš? ¹¹ Veru, veru hovorím ti: Hovoríme o tom, čo poznáme, a svedčíme o tom, čo sme videli, ale neprijímate naše svedectvo.“^g

¹² Keď som vám povedal o pozemských veciach, a neveríte, ako uveríte, keď vám budem hovoriť o nebeských?^h ¹³ A nik nevystúpil do neba, okrem toho, čo zostúpil z neba: Syna človeka.ⁱ ¹⁴ A ako Mojžiš vyzdvihol na púšti hada, tak musí byť vyzdvihnutý Syn človeka,^j ¹⁵ aby každý, kto verí, mal v ňom večný život. ¹⁶ Veď Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nik, kto v neho verí, nezahynul, ale mal večný život.“^k ¹⁷ Veď Boh neposlal Syna na svet, aby svet odsúdil, ale aby bol svet prostredníctvom neho spasený.^l ¹⁸ Kto v neho verí, neodsudzuje seba samého. No kto neverí, už sa odsúdil, lebo neuveril v meno jednorodeného Božieho Syna.“^m ¹⁹ A súd je v tom,ⁿ že svetlo prišlo na svet, ale ľudia milovali viac tmu ako svetlo, pretože ich skutky boli zlé. ²⁰ Veď každý, kto robí zle, nenávidí svetlo a nejde na svetlo, aby neboli odkryté jeho skutky.“^o ²¹ No kto koná pravdu, ide na svetlo, aby sa jeho skutky ukázali, že boli vykonané v Bohu.“^p

²² Potom prišiel Ježiš so svojimi učeníkmi do judejskej krajiny a tam u nich pobýval a krstil.^q ²³ No aj Ján krstil v Enone, blízko Salima, lebo tam bolo veľa prameňov, a ľudia prichádzali a dávali sa pokrstiť; ²⁴ Ján totiž vtedy ešte nebol uvrhnutý do väzenia.“^r ²⁵ Tu sa medzi Jánovými učeníkmi a istým Židom strhla hádka o očisťovaní. ²⁶ Učeníci prišli k Jánovi a povedali mu: „Rabbi, ten, čo bol s tebou za Jordánom a ty si o ňom svedčil, hľa, on krstí a všetci prichádzajú k nemu.“^s ²⁷ Ján odpovedal: „Človek si nemôže prisvojiť nič, ak mu to nebolo dané z neba.“^t ²⁸ Vy sami svedčíte v môj prospech, že som povedal: „Ja nie som Mesiáš, ale som poslaný pred ním.“^u ²⁹ Kto má nevestu,

je ženích. Ženíchov priateľ, ktorý stojí pri ňom a počúva ho, sa veľmi raduje zo ženíchovho hlasu. Táto moja radosť je teda naplnená.^v ³⁰ On musí rásť, no mňa musí ubúdať.^w

³¹ Kto prichádza zhora, je nad všetkými. Kto je zo zeme, je pozemský a hovorí pozemsky. Kto prichádza z neba, je nad všetkými,^x ³² a svedčí o tom, čo videl a počul, ale jeho svedectvo nikto neprijíma.^y ³³ Kto prijal jeho svedectvo, potvrdil, že Boh je pravdivý.^z ³⁴ Ved' ten, koho poslal Boh, hovorí Božie slová, pretože Boh dáva Ducha bez miery. ³⁵ Otec miluje Syna a všetko dal do jeho rúk.^a ³⁶ Kto verí v Syna, má večný život, no kto Syna neposlúcha, neuvidí život, ale zostáva na ňom Boží hnev.^b

Poznámky

3,1-12

Počas Ježišovej prvej návštevy Jeruzalema sa odohráva jeho nočné stretnutie s Nikodémom, ktorého prvou časťou je dialóg dvoch protagonistov (3,1-12). Nikodém je jeden z popredných farizejov a člen veľrady. Touto charakteristikou evanjelista koncipuje scénu ako pokračovanie incidentu v chráme, kde sa Ježiš dostal do konfliktu so židovskými autoritami. Text má formu dialógu medzi učiteľom (Ježišom) a žiakom (Nikodémom), ktorý každú fázu rozhovoru iniciuje svojou otázkou (3,2.4.9). Predmetom dialógu je téma „narodenia zhora“ ako podmienka pre vstup do Božieho kráľovstva.

3,3

Tému dialógu autoritatívne stanovuje Ježiš svojou výpoveďou, ktorou definuje podmienku pre vstup do Božieho kráľovstva: narodenie zhora. Obraz narodenia naznačuje nový začiatok života darovaný tomu, kto uverí v Ježiša. Adverbium „zhora“ (ἄνωθεν) môže mať aj význam „znova“ – text je ukážkou dvojznačnosti, ktorá je typická pre viaceré miesta v tomto evanjeliu.

3,4

Nikodém nerozumie Ježišovej vete, pretože príslovku „zhora“ rozumie v zmysle „znova“ a návrat človeka do lona matky pre opätovný pôrod považuje za absurdný.

3,5

Na Nikodémovo neporozumenie odpovedá Ježiš klarifikáciou. Narodiť sa zhora znamená narodiť sa cez vodu krstu, ktorou sa udeľuje Duch života.

3,8

Obrazom vetra, ktorý veje, kam chce, ilustruje Ježiš zázračný a nepochopiteľný charakter narodenia z Ducha. Človek zrodený z Ducha sa prirovnáva k vanutiu vetra: svet ťažko pochopí jeho pôvod a smerovanie.

3,12

Pod pozemskými vecami má Ježiš na mysli to, čo v dialógu bezprostredne predchádzalo – definíciu znovuzrodenia človeka, teda antropologický aspekt. Nebeské veci sa vzťahujú na aspekt kristologický – zjavenie prinesené Synom, ktorý zostúpil z neba, čomu sa venuje následný monológ.

3,13-21

Druhou časťou kapitoly je Ježišov monológ, ktorý je prvým z jeho dlhších rečí v Jánovom evanjeliu. Témou monológu je kristologická udalosť zostúpenia a vyzdvihnutia Syna človeka, ktorá je podmienkou pre spásu naznačenú v predhádzajúcom dialógu. Text sa vlastne javí ako „malý katechizmus,“ v ktorom sú skoncentrované dôležité prvky Jánovej teológie.

3,13

Titul „Syn človeka“ sa u Jána vyskytuje 12 krát a označuje Ježiša ako toho, ktorý bol od Boha poslaný na zem a musí sa vrátiť späť k nemu. Označenie je inšpirované židovskou apokalyptikou, predovšetkým textom Dan 7,13-14, ktorý identifikuje Syna človeka ako postavu prichádzajúcu v posledných časoch od Boha pre vykonanie súdu nad svetom. Titul sa v evanjeliách objavuje výlučne na Ježišových perách ako jeho samooznačenie. Verš 3,13 vyjadruje ideu, že jedine Syn človeka, ktorý zostúpil na túto zem, je kvalifikovaný hovoriť o nebeských skutočnostiach.

3,14

Udalosť Mojžišovho vyzdvihnutia hada na púšti (Nm 21,4-9) je predobrazom Ježišovho vyzdvihnutia pri ukrižovaní a vzkriesení. Tak ako bol vztýčený had znamením spásy, rovnakú funkciu bude mať ukrižovaný a vzkriesený Ježiš. Slovné spojenie „musí byť vyzdvihnutý“ vyjadruje, že Ježišovo povýšenie na kríž a späť k Otcovi je naplnením Otcovej vôle, nie výsledkom nešťastnej náhody alebo ľudskej zloby. Ježišovo vyzdvihnutie sa na tomto mieste spomína po prvýkrát v Jánovom evanjeliu.

3,15

Sloveso πιστεύω sa v Jánovi nikdy nespája s predložkou ἐν. Väzba ἐν αὐτῷ sa na tomto mieste teda nespája so slovesom, ale s nasledujúcou frázou ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Preto správny preklad je „aby každý, kto verí, mal v ňom večný život.“

Verš poukazuje na spásny dôsledok Ježišovho vyzdvihnutia: každý, kto má s Ježišom vzťah cez vieru, už má večný život – narodil sa zhora. Spojenie „mať večný život“ je reformuláciou obrazu narodenia zhora z prvej časti kapitoly.

3,16

Vydaním vlastného Syna dáva Boh ľudstvu sám seba a ukazuje svoju lásku k svetu. Tá sa prejavuje tak, že Boh dáva človekovi možnosť mať plnosť života vďaka viere v jeho Syna.

3,17

Ján reinterpretuje tematiku súdu, ktorá sa tradične spája s poslaním Syna

človeka v apokalyptickej predstave inšpirovanej knihou proroka Daniela. Podľa Jána bol Syn človeka poslaný nie pre súd, ale pre ponúknuť spásy.

3,18

Mediálno-pasívne formy οὐ κρίνεται a κέκριται je možné preložiť v zvratnom tvare slovies „neodsudzuje sa/neodsudzuje seba samého“ a „už sa odsúdil.“ Takýto preklad v súlade s Jánovou teológiou ukazuje, že človek sám – vďaka aktu viery alebo nevery – vynáša nad sebou súd, alebo sa od neho oslobodzuje. Kristus nevynáša súd; on ponúka jedine záchranu. Preklad tohto verša preto navrhuje formuláciu: „Kto v neho verí, neodsudzuje seba samého. Ale kto neverí, už sa odsúdil . . .“

Kto odmieta uveriť v Syna, sám seba odsudzuje – uväzňuje sa vo vlastnej stratenosti bez plnosti života.

3,22-36

Druhá polovica 3. kapitoly (a začiatok 4. kapitoly) je posledným textom o Jánovi (Krstiteľovi) v evanjeliu. Obsahuje Jánove posledné slová – niečo ako jeho testament – , ktoré korešpondujú s jeho svedectvom v úvode evanjelia (1,19-34). Celá scéna sa skladá z troch častí: z úvodu, ktorý lokalizuje dej mimo Jeruzalema a spomína Ježišovu a Jánovu krstiteľskú aktivitu (3,22-24), z Jánovho dialógu so svojimi učeníkmi (3,25-30) a z jeho posledného monológu (3,31-36). Monológ má charakter kompendia Jánovej kristológie, pretože spomína Ježišov božský pôvod, jeho vzťah k Otcovi, vieru a večný život. Po týchto slovách už Ján v evanjeliu nevystupuje.

3,22

Verš opisuje Ježišov prechod z Jeruzalema do judejskej krajiny – pravdepodobne do údolia Jordánu – a jeho krstiteľskú aktivitu. Nasledujúci verš uvádza Jánovu krstiteľskú aktivitu, ale na inom mieste – v blízkosti Salima v Samárii.

3,27

Verš vyjadruje myšlienku, že Ježišov úspech (mnohí sa prichádzajú k nemu pokrstiť) mu je daný z neba, teda pochádza od Otca.

3,29

Ján používa obraz ženícha a ženíchovho priateľa na ilustráciu svojho vzťahu k Ježišovi.

3,30

Protipól rásť-ubúdať/umenšovať sa pravdepodobne pochádza z domény astronómie a naráža na vychádzanie a zapadanie nebeských telies, pravdepodob-

ne slnka. Ján je akoby zapadajúce slnko, po ktorom vychádza nové slnko – Ježiš.

3,31

Adjektívum πάντων je pravdepodobne mužského rodu a označuje všetkých ľudí. Ježiš je nad všetkými ľuďmi, vrátane Jána.

Kontrast medzi Jánom a Ježišom je vykreslený priestorovým obrazom pochádzania zhora a zo zeme. Ježiš je ten, kto pochádza z nebeského sveta.

3,34

Väzba οὐ ἐκ μέτρου znamená „bez miery, veľa, vo veľkom množstve.“ Subjektom slovesa δίδωσιν je pravdepodobne Boh. On dáva Ducha bez miery. Potvrdiť to môže už nasledujúci verš, ktorý hovorí o Otcovom odovzdaní všetkého Synovi. Podobne aj vo verši 1,32 sa píše, že Duch na Ježiša zostúpil (ako dar z neba/dar od Otca).

Intertextuálne prepojenia

- a. [3,1]
7,50-51; 19,39
- b. [3,2]
9,4.16.33; 10,21; 11,10; 13,30; Mt 22,16; Mk 12,14; Lk 20,21
- c. [3,4]
1,13
- d. [3,5]
1,32; 7,39; 19,30.34-35; Iz 32,15; 44,3; Ez 36,25-27; Joel 3,1-2
- e. [3,6]
6,63; 1 Kor 15,44-50
- f. [3,8]
Gn 1; Kaz 11,4-5; Sk 2,2-4
- g. [3,11]
3,32.34; 8,14; Mt 11,27
- h. [3,12]
6,62-65; Múd 9,16-17; 1 Kor 15,40; 2 Kor 5,1; Flp 2,10; 3,19-20
- i. [3,13]
1,18; 6,62; Dan 7,13; Rim 10,6; Ef 4,9
- j. [3,14]
8,28; 12,32, 34; Nm 21,4-9; Múd 16,5-7
- k. [3,16]
1 Jn 4,9
- l. [3,17]
5,22.30; 8,15-18; 12,47
- m. [3,18]
5,24; Mk 16,16
- n. [3,19]
1,5.9-11; 8,12; 9,5
- o. [3,20]
Jób 24,13-17
- p. [3,21]
Gn 47,29 LXX; Joz 2,14 LXX; 2 Sam 2,6 LXX; 15,20 LXX; Tob 4,6 LXX; 13,6; Iz 26,10 LXX; Mt 5,14-16
- q. [3,22-23]
4,1-2
- r. [3,24]
Mt 4,12; 14,3; Mk 1,14; 6,17; Lk 3,20

- s. [3,26]
1,26.32-34, 36
- t. [3,27]
19,11; 1 Kor 4,7; 2 Kor 3,5; Hebr 5,4
- u. [3,28]
1,20-23; Lk 3,15
- v. [3,29]
15,11; 17,13; Mt 9,15
- w. [3,30]
2 Sam 3,1
- x. [3,31]
8,23
- y. [3,32]
3,11
- z. [3,33-34]
8,26; 12,44-50; 1 Jn 5,10
- a. [3,35]
13,3; Mt 11,27; 28,18; Lk 10,22
- b. [3,36]
3,16; 1 Jn 5,13

Ján 4

Preklad

¹ Keď sa Ježiš dozvedel, že farizeji počuli, že získava a krstí viac učeníkov než Ján ² – hoci Ježiš sám nekrstil, ale jeho učeníci –, ³ opustil Judeu a opäť odišiel do Galilei.

⁴ No musel prechádzať cez Samáriu. ⁵ Tak prišiel k samaritánskemu mestu menom Sychar neďaleko pozemku, ktorý dal Jakub svojmu synovi Jozefovi.^a

⁶ Bola tam Jakubova studňa. Ježiš, unavený z cesty, si iba tak sedel pri studni. Bolo okolo poludnia. ⁷ Tu prišla istá žena zo Samárie načerpať vodu. Ježiš jej povedal: „Daj sa mi napiť.“ ⁸ Jeho učeníci totiž odišli do mesta nakúpiť jedlo.

⁹ Samaritánka mu na to povedala: „Ako to, že ty, Žid, žiadaš odo mňa, samaritánskej ženy, aby som sa ti dala napiť?“^b Židia totiž nemajú nič so Samaritánmi.

¹⁰ Ježiš jej odpovedal: „Keby si poznala Boží dar a kto je ten, čo ti hovorí: Daj sa mi napiť, ty by si požiadala jeho a on by ti dal živú vodu.“^c ¹¹ Žena mu povedala: „Pane, ani vedro nemáš a studňa je hlboká. Odkiaľ teda máš živú vodu?

¹² Azda si ty väčší ako náš otec Jakub, ktorý nám dal túto studňu a pil z nej on sám i jeho synovia a jeho stáda?“^d ¹³ Ježiš jej odpovedal: „Každý, kto pije z tejto vody, bude opäť smädny.“

¹⁴ No kto sa napije z vody, ktorú mu ja dám, iste nebude smädny naveky, ale voda, ktorú mu dám, sa v ňom stane prameňom vody prúdiacej do večného života.^e ¹⁵ Žena mu povedala: „Pane, daj mi takú vodu, aby som nebola smädna a nemusela sem chodiť čerpať!“

¹⁶ Povedal jej: „Chod', zavolaj svojho muža a príď sem!“ ¹⁷ Žena mu odpovedala: „Nemám muža.“ Ježiš jej povedal: „Správne si povedala: ‚Nemám muža.‘

¹⁸ Veď si mala päť mužov, no ten, ktorého máš teraz, nie je tvoj muž. To, čo si povedala, je pravda.“^f ¹⁹ Žena mu povedala: „Pane, vidím, že si prorok.“

²⁰ Naši otcovia sa klaňali Bohu na tomto vrchu, a vy hovoríte, že v Jeruzaleme je miesto, kde sa treba klaňať?“^h ²¹ Ježiš jej povedal: „Ver mi, žena, že prichádza hodina, keď sa nebudete klaňať Otcovi ani na tomto vrchu, ani v Jeruzaleme.

²² Vy sa klaniate tomu, čo nepoznáte. My sa klaníme tomu, čo poznáme, lebo spása je zo Židov.ⁱ

²³ Ale prichádza hodina, ba už je tu, keď sa praví ctitelia budú klaňať Otcovi v Duchu a pravde. Veď aj sám Otec hľadá takých ctiteľov.

²⁴ Boh je duch a tí, čo sa mu klaňajú, musia sa mu klaňať v Duchu a pravde.“^j ²⁵ Žena mu povedala: „Viem, že má prísť Mesiáš, nazývaný Kristus.^k

Keď ten príde, zvestuje nám všetko.“ ²⁶ Ježiš jej povedal: „To som ja, čo sa rozprávam s tebou.“^l

²⁷ Vtom prišli jeho učeníci a čudovali sa, že sa rozpráva so ženou. Nik z nich však nepovedal: „Na čo sa pýtaš?“ alebo „Prečo sa s ňou rozprávaš?“

²⁸ Tu zanechala žena svoj džbán, odišla do mesta a povedala ľuďom: ²⁹ „Poďte sa pozrieť na človeka, ktorý mi povedal všetko, čo som urobila. Nebude to azda

Mesiáš?“³⁰ Oni vyšli z mesta a šli k nemu.

³¹ Medzitým ho učeníci prosili: „Rabbi, jedz!“³² No on im povedal: „Ja mám jesť pokrm, ktorý vy nepoznáte.“³³ Tu si učeníci hovorili medzi sebou: „Azda mu niekto priniesol jesť?“³⁴ Ježiš im povedal: „Mojím pokrmom je, aby som splnil vôľu toho, čo ma poslal a dokonal jeho dielo.“³⁵ Nehovoríte azda: „Ešte štyri mesiace a príde žatva?“ Hľa, hovorím vám: Zdvihnite oči a zahľad'te sa na polia, že sú už zbelené k žatve.“³⁶ Žnec dostáva odmenu a zbiera úrodu pre večný život, aby sa spoločne tešil rozsievateľ aj žnec.“³⁷ V tomto je totiž pravdivé príslovie: Jeden rozsieva a druhý žne.“³⁸ Ja som vás poslal žať to, na čom ste sa nenamáhali. Iní sa namáhali a vy ste sa pridali k ich námahe.

³⁹ Mnoho Samaritánov z toho mesta uverilo v neho pre slovo ženy, ktorá dosvedčila: „Povedal mi všetko, čo som urobila.“⁴⁰ Keď teda Samaritáni prišli k nemu, prosili ho, aby u nich zostal. I zostal tam dva dni.⁴¹ A ešte oveľa viac ich uverilo pre jeho slovo.⁴² A ženy hovorili: „Už veríme nielen pre tvoju reč, veď sami sme počuli a vieme, že toto je naozaj Spasiteľ sveta.“^q

⁴³ No o dva dni odtiaľ odišiel do Galiley,⁴⁴ pretože sám Ježiš dosvedčil, že vo svojej vlasti prorok nemá úctu.“^r⁴⁵ Keď teda prišiel do Galiley, Galilejčania ho prijali, lebo videli všetko, čo urobil cez sviatky v Jeruzaleme, pretože aj oni tam prišli na sviatky.⁴⁶ Prišiel teda opäť do Kány Galilejskej, kde urobil z vody víno. A istý kráľovský služobník mal v Kafarnaume chorého syna.“^s⁴⁷ Keď sa dopyčul, že Ježiš prišiel z Judey do Galiley, vybral sa k nemu a prosil ho, aby zostúpil do Kafarnauma a uzdravil jeho syna, pretože už umieral.⁴⁸ Tu mu Ježiš povedal: „Ak neuvidíte znamenia a zázraky, neuveríte.“^t⁴⁹ Kráľovský služobník mu povedal: „Pane, zostúp do Kafarnauma skôr, ako moje dieťa zomrie!“⁵⁰ Ježiš mu povedal: „Chod', tvoj syn žije!“ On uveril slovu, ktoré mu Ježiš povedal, a šiel.“^u⁵¹ Kým ešte zostupoval, prišli mu naproti jeho sluhovia a hovorili, že jeho chlapec žije.⁵² Opýtal sa ich preto na hodinu, v ktorej sa mu ul'avilo. Povedali mu: „Včera o jednej popoludní ho horúčka opustila.“⁵³ Tu otec spoznal, že sa to stalo práve v tú hodinu, keď mu Ježiš povedal: „Tvoj syn žije.“ A uveril on i celý jeho dom.⁵⁴ Toto druhé znamenie urobil Ježiš, keď prišiel z Judey do Galiley.“^v

Poznámky

4,1-3

Prvý, krátky blok 4. kapitoly predstavuje postskript k Jánovmu svedectvu a pripravuje Ježišovo stretnutie so Samaritánkou tým, že spomína jeho cestu z Judey do Galiley.

4,2

Tento verš predstavuje parentézu – poznámku evanjelistu – , ktorej cieľom je vylúčiť, že by Ježiš napodobňoval krstiteľskú aktivitu Jána. Spomína sa výlučne krstiteľská aktivita Ježišových učeníkov. Dochádza k zjednoteniu so synoptickou tradíciou, podľa ktorej sám Ježiš nevykonával krst.

4,4-42

Scéna stretnutia so Samaritánkou sa odohráva v Samárii: najprv pri meste a potom v meste Sychar. Ježiš sa najskôr stretáva so ženou, potom vedie dialóg s učeníkmi a nakoniec zostáva ako hosť u Samaritánov. Historické pozadie scény obsahuje kontrast medzi Židmi a Samaritánmi. Židia totiž nepovažovali Samaritánov za súčasť vyvoleného ľudu. V rokoch 336-324 pred Kristom si Samaritáni postavili vlastný chrám na hore Gerizim, v blízkosti mesta Sichem, čo tiež prispelo k napätiu so Židmi. chrám bol zničený Jánom Hyrkánom asi v roku 129 pred Kristom. V prvej dekáde po Kristovi sa udial ďalší incident, ktorý totálne vyhrotil nepriateľstvo dvoch skupín: skupina Samaritánov rozhádzala ľudské kosti v chrámovom komplexe v Jeruzaleme s cieľom znesvätiť chrám. Jánova perikopa má formu tzv. zasnubnej scény, pretože evokuje známe SZ texty ako Gn 24; 29,1-10; Ex 2,15-22, ktoré vykresľujú stretnutie muža so svojou budúcou nevestou pri studni v cudzej krajine. Zámerom perikopy by tak bolo vykreslenie Ježiša ako ženicha a ženy Samaritánky ako nevesty. Okrem toho sa primárnym cieľom tejto perikopy zdá byť zjavenie: Ježiš postupnými krokmi zjavuje žene svoju skutočnú identitu a privádza ju k viere v neho.

4,4

Na prechod z Judey do Galiley mal Ježiš možnosť dvoch dlhších ciest: popri pobreží Stredozemného mora alebo údolím Jordánu. Cesta Samáriou – cez nečisté územie z pohľadu Židov – je predstavená ako nevyhnutná v zmysle korešpondencie k Božiemu zámeru.

4,5

Predložka εἰς môže príležitostne nahradiť predložky ἐπί alebo πρός, čo sa očividne deje na tomto mieste. Jej význam je tu „ku, pri,“ čo sa odráža v preklade „tak prišiel k samaritánskemu mestu.“ Text vyjadruje Ježišovo priblíženie sa k mestu, nie vstup do mesta. Potvrdzujú to ďalšie textové indicie, ktoré iným postavám pripisujú vstup do mesta alebo východ z neho: učeníci odchádzajú do mesta (4,8) a neskôr sa z neho vracajú (4,27); žena odchádza od Ježiša do mesta (4,28) a následne Samaritáni vychádzajú z mesta (4,30) k Ježišovi (k studni, kde sedel).

Mesto Sychar vedci identifikujú so Sichemom, dnešným Nablusom, medzi horami Ebal a Gerizim.

4,6

Predložka ἐπί + D znamená „ku, pri“ na rozdiel od „na“ (ἐπί + G). Jej použitie naznačuje Ježišovo sedenie pri studni, nie na studni. Príslovka οὕτως má v tomto prípade význam „jednoducho, bez okolkov, tak ako bol, iba tak.“

Ježišovo sedenie pri studni počas zastávky na poludnie evokuje SZ scény stretnutia muža a ženy pri studni.

4,7

V neprítomnosti učeníkov zostáva unavenému Ježišovi iba možnosť požiadať o vodu ženu, ktorá prichádza k studni čerpať. Žiadosťou o vodu prekračuje Ježiš bariéru medzi sebou ako mužom a ženou, ako aj medzi Židom a Samaritánkou.

4,9

Verš obsahuje parentetickú poznámku, ktorou evanjelista čitateľovi vysvetľuje vyhrotenú situáciu medzi Židmi a Samaritánmi v Ježišových časoch, a tak zdôvodňuje zdržanlivosť ženy vstúpiť do kontaktu s Ježišom.

4,10

Ježišova veta je výzvou pre ženu objaviť jeho skutočnú identitu. On nie je len obyčajný Žid, ako sa ona mylne nazdáva, ale ten, kto jej môže dať živú vodu. Voda sa v tomto verši stáva symbolom. Pravdepodobne je obrazom spásy/večného života. Voda je to, čo je pre človeka najnevyhnutnejšie pre život; symbol vody vyjadruje ideu, že spása – dar života v plnosti – je to, po čom človek najviac túži.

4,11

Žena nerozumie Ježišovej reči: voda pre ňu zostáva materiálnou realitou, ktorú Ježiš nemôže zaobstarať pre hĺbku studne a absenciu vedra.

4,12

V predstave ženy Ježiš nemôže prevýšiť patriarchu Jakuba, ktorý daroval regiónu studňu ako nevyčerpatel'nú zásobáreň vody nielen pre ľudí, ale aj pre zvieratá.

4,14

Voda v tomto verši je symbolom pre spásu – pre prístup k životu v plnosti. Kontrast s Jakubovou vodou stojí na úrovni účinku: Ježiš je schopný poskytnúť kvalitatívne lepšiu vodu od tej z Jakubovej studne, pretože ona uhasí smäd navždy. Tým sa Ježiš stáva väčší ako patriarcha Jakub.

4,15

V závere prvej časti rozhovoru je to žena, ktorá žiada Ježiša o vodu, čo prezrádza, že ho vníma ako zázračného poskytovateľa mimoriadnej vody. Druhá polovica verša však ukazuje, že žena naďalej nevníma vodu ako symbol spásy.

4,16

Ježiš mení tému rozhovoru a sústreďuje sa na osobný život ženy – prikazuje jej zavolať svojho muža.

4,18

Ježiš ukazuje dokonalé poznanie ženy: muž, s ktorým žije teraz, nie je jej manžel. Päť predošlých mužov symbolizuje opakovanú, no nenaplnenú túžbu ženy po živote v plnosti – jej hľadanie živej vody.

4,19

Na základe presného odhalenia jej osobnej histórie žena v Ježišovi spoznáva proroka, muža inšpirovaného Bohom.

4,20

Dochádza k ďalšej zmene v téme dialógu tým, že žena uvádza dilemu rozdeľujúcu Židov a Samaritánov: Jeruzalem alebo hora Gerizim je miesto kultu? Aj hore Gerizim ako miestu požehnávania prisudzuje SZ vysokú hodnotu (Dt 11,29; 27,11-12).

4,21

Miesto kultu hodnotí Ježiš z uhla príchodu hodiny – finálnej fázy dejín spásy. Miesto klaňania sa Bohu ako forma náboženského partikularizmu nebude už viac rozhodovať.

4,22

Neznalosť objektu klaňania, ktorú Ježiš Samaritánom pripisuje, pramení z neuznania ostatných častí Písma okrem Pentateuchu. Keďže sa Židia opierajú o celé Písmo ako Božie zjavenie, sú privilegovanými svedkami Boha v ľudstve, a tak spása pochádza od nich.

4,23

Klaňať sa Bohu v Duchu a pravde znamená uctievať ho a mať k nemu prístup vďaka Duchu, ktorý robí z človeka nové stvorenie (čo vyjadruje stretnutie s Nikodémom v 3. kap.), a skutočnému zjaveniu jeho osoby v osobe Ježiša. Pravda v Jánovom evanjeliu primárne znamená Božiu skutočnosť, ktorá sa zjavuje v Ježišovi.

4,24

Veta vyjadruje akým spôsobom vstupuje Boh do vzťahu s ľuďmi.

4,25

V predstave ženy prinesie Mesiáš definitívne a jasné posolstvo o Božej vôli. Jej obraz v podstate korešponduje Jánovej kontúre Ježiša ako Mesiáša, ktorý otvorene zjavuje, kto je Boh.

4,26

Posledná veta dialógu má charakter Ježišovho sebazjavenia: on je ten Mesiáš. Jeho veta „ja som“ evokuje formuláciu, ktorou sa Boh identifikuje v SZ (napr. Ex 3,14; Iz 43,10-11). Žena môže spoznať, kto je Ježiš len vďaka tomu, že sa on s ňou rozpráva – verbálne jej zjavuje, kým je.

4,27

Veta τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; môže znamenať „O čom sa s ňou rozprávaš?“ alebo „Prečo sa s ňou rozprávaš?“ Preklad sa prikláňa k názoru, že učeníci sa pozastavujú nad samotným faktom, že sa Ježiš so ženou vôbec rozpráva.

4,28

Zanechanie vedra pri studni vyjadruje zámer ženy vrátiť sa k Ježišovi. Na symbolickej úrovni toto gesto znamená, že žena sa viac nezaujíma o zázračnú vodu, ktorú jej Ježiš môže poskytnúť a ktorá by ju zbavila povinnosti vracat' sa denne k studni. Žena zanecháva vedro, pretože od tejto chvíle sa viac nezháňa za „zázračnou vodou,“ ale stáva sa svedkyňou Mesiáša.

4,30

Smer východu Samaritánov z mesta k Ježišovi vyjadruje ich prijatie svedectva ženy a je pozadím pre následný dialóg Ježiša s učeníkmi.

4,33

Učeníci nerozumejú, že Ježiš hovorí obrazne o pokrme, ktorý musí jesť.

4,34

Pokrm, ktorý Ježiš musí jesť, je metaforou pre dielo, ktoré mu Otec zveril, aby ho splnil. Tak ako je pokrm absolútne nevyhnutný pre človeka, je konanie Otcovej vôle absolútne nevyhnutné pre Ježiša. Obraz pokrmu (ktorý človek potrebuje) korešponduje s obrazom vody (ktorú človek potrebuje) v prvej časti dialógu so Samaritánkou. Súčasťou pokrmu, ktorý Ježiš musí jesť – diela, ktoré musí vykonať – je aj zastávka v Samárii a jeho zjavenie sa Samaritánom.

4,35

Žatva je v biblickej tradícii metaforou pre zavŕšenie dejín a súd (porov. Joel 4,12-13; Iz 27,12; Mt 13,30.39; Mk 4,29; Zjv 14,15). Podľa Ježiša čas žatvy už prišiel: polia nie sú viac plne zelené, ale majú viac bielych, priam zlatých klasov zreých na zožatie. Polia zrelé na žatvu sú symbolom pre príchod Samaritánov k Ježišovi.

4,36

Ten, kto seje, je pravdepodobne obrazom Boha a ten, kto žne, obrazom Ježiša. Ježišova misia je ako žatva – ide o zhromažďovanie učeníkov, ktorým on otvára prístup do večného života. Úspešnú žatvu korunuje radosť aktérov.

4,38

Učeníci nie sú iniciátormi misie: oni sa nenamáhali pri siatí, iba zbierajú úrodu. Oni iba vstúpili do diela spásy, ktoré inicioval Otec a jeho vykonanie zveril Synovi.

4,39

Použitím slovesa „svedčiť“ verš definuje ženu ako Ježišovho svedka (paralelne k Jánovi).

4,41

Adjektívum πολλῶν zosilňuje komparatív πλείους, čo sa dá preložiť „a ešte oveľa viac ich.“

4,42

Perikopa o Samaritánke sa končí zborovým vyznaním Samaritánov, ktoré vychádza z osobného kontaktu s Ježišom, že je Spasiteľ sveta. Titul je v SZ typicky rezervovaný pre Boha a v rímskej imperiálnej ideológii bol používaný ako aklamácia cisára.

4,43-54

Text opisuje Ježišov odchod zo Samárie do Galiley, čím pokračuje v opise Ježišovej cesty z 3. v., a jeho druhé znamenie v Galilei, ktorým je uzdravenie syna istého kráľovského služobníka. Ide o prvý záznam o uzdravení v evanjeliu podľa Jána. Epizóda ma podobnú dynamiku ako zázrak premenenia vody na víno v Káne: Ježiš prichádza do Galiley, Istá osoba ho prosí o zázrak, Ježiš zdanlivo odmieta, no prosbu vypočuje, zázrak sa udeje, hoci nie je opísaný a to spôsobí vieru u zainteresovaných. Z hľadiska literárnej formy ide o tzv. uzdravenie na diaľku s biblickými paralelami v 2 Kr 5,1-19; Mt 8,5-13; Mt 15,21-28; Mk 7,24-30; Lk 7,1-10. Príbeh zdôrazňuje potrebu viery a predstavuje Ježiša ako darcu života, čím evokuje témy dialógov s Nikodémom v kap. 3 a Samaritánkou v kap. 4.

4,46

Kráľovský služobník musel byť podriadeným Herodesa Antipasa, ktorý vládol v Galilei v 4 pred Kristom – 39 po Kristovi. Nič bližšie o ňom evanjelista nehovorí. Možno bol vojakom, alebo mal nejakú administratívnu funkciu.

4,47

Služobník prosí, aby Ježiš zostúpil z Kány do Kafarnauma, mestečka na brehu Galilejského jazera.

4,50

Chlapec je uzdravený iba Ježišovým slovom a bez akéhokoľvek iného konania zo strany Ježiša.

4,52

Jedna hodina popoludní ako moment uzdravenia má pravdepodobne symbolickú funkciu – poukazuje na chvíľu, kedy slnko dosahuje zenit, a predznamenáva hodinu Ježišovho vyzdvihnutia na kríži, v ktorej Ježiš definitívne daruje ľudstvu život tým, že jeho krv zaženie diabla, ktorý je vrahom ľudstva.

4,54

Spojenie *πάλιν δεύτερον* je pleonazmus, v ktorom sa príslovka *πάλιν* („opäť“) nemusí prekladať.

Intertextuálne prepojenia

- a. [4,5]
Gn 33,18-19; 48,22; Joz 24,32
- b. [4,9]
Sir 50,25-26; Mt 10,5
- c. [4,10]
Sir 24,20-21; Iz 55,1; Jer 2,13
- d. [4,12]
8,53; Mt 12,41
- e. [4,14]
6,35.58; 7,37-39; Iz 44,3; 49,10; Joel 4,18; Zjv 7,16; 21,6
- f. [4,18]
2 Kr 17,24-34
- g. [4,19]
9,17; Oz 1,3
- h. [4,20]
Dt 11,29; 27,4; Joz 8,33; Ž 122,1-5
- i. [4,22]
2 Kr 17,27; Ž 76,2-3
- j. [4,24]
2 Kor 3,17
- k. [4,25]
1,41
- l. [4,26]
9,37
- m. [4,34]
5,30.36; 6,38; 9,4; 17,4
- n. [4,35]
Mt 9,37-38; Lk 10,2; Zjv 14,15
- o. [4,36]
Ž 126,5-6; Am 9,13-14
- p. [4,37]
Dt 20,6; 28,30; Jób 31,8; Mich 6,15
- q. [4,42]
1 Jn 4,14
- r. [4,44]
Mt 13,57; Mk 6,4; Lk 4,24
- s. [4,46-54]
2,1-11; Mt 15,21-28; Mk 7,24-30

- t. [4,48]
2,18.23; Múd 8,8; Mt 12,38; 1 Kor 1,22
- u. [4,50]
1 Kr 17,23
- v. [4,54]
2,11

Ján 5

Preklad

¹ Potom boli židovské sviatky a Ježiš vystúpil do Jeruzalema.^a ² V Jeruzaleme pri Ovčej bráne je nádrž s piatimi stĺporadiami^b nazývaná po hebrejsky Betsata. ³ V nich ležalo množstvo chorých, slepých, chromých a neschopných chodiť. ⁵ Bol tam istý človek, ktorý bol chorý už tridsaťosem rokov. ⁶ Keď ho tam Ježiš uvidel ležať a zistil, že je už dlho chorý, opýtal sa ho: „Chceš vyzdraviť?“ ⁷ Chorý mu odpovedal: „Pane, nemám človeka, čo by ma spustil do nádrže, keď sa zvíří voda; a kým tam prichádzam sám, iný zostúpi predomnou.“ ⁸ Ježiš mu povedal: „Vstaň, vezmi si lôžko a chod!“^c ⁹ A ten človek hneď vyzdravel, vzal si lôžko a chodil.^d No v ten deň bola sobota. ¹⁰ Židia teda hovorili uzdravenému: „Je sobota a nie je ti dovolené nosiť lôžko!“^e ¹¹ No on im povedal: „Ten, čo ma uzdravil, mi povedal: ‚Vezmi si lôžko a chod!‘“ ¹² Spýtali sa ho: „Kto je ten človek, čo ti povedal: ‚Vezmi si lôžko a chod?‘“ ¹³ No uzdravený nevedel, kto to je, pretože Ježiš sa vzdialil od zástupu, ktorý bol na tom mieste.^f ¹⁴ Potom ho Ježiš našiel v chráme a povedal mu:^g „Hľa, si zdravý; už viac nehreš, aby sa ti nestalo niečo horšie!“ ¹⁵ Ten človek odišiel a oznámil Židom, že Ježiš je ten, čo ho uzdravil. ¹⁶ A preto Židia prenasledovali Ježiša, lebo toto robil v sobotu.^h ¹⁷ No Ježiš im povedal: „Môj Otec pracuje doteraz, aj ja pracujem.“ⁱ ¹⁸ Preto sa Židia ešte viac usilovali zabiť ho, lebo nielen porušoval sobotu, ale aj Boha nazýval svojím Otcom, a tak sa robil rovným Bohu.^j

¹⁹ Tu im Ježiš hovoril: „Veru, veru hovorím vám: Syn nemôže robiť nič sám od seba, jedine to, čo vidí robiť Otca;^k ved' čo robí on, to aj Syn robí podobne. ²⁰ Ved' Otec miluje Syna a ukazuje mu všetko, čo sám robí, a ešte väčšie skutky ako tieto mu ukáže, aby ste sa čudovali.“^l ²¹ Ved' ako Otec kriesi mŕtvych a oživuje, tak aj Syn oživuje, koho chce.^m ²² Ved' Otec ani nikoho nesúdi, ale všetok súd dal Synovi,ⁿ ²³ aby si všetci ctili Syna, ako si ctia Otca. Kto si nectí Syna, nectí si Otca, ktorý ho poslal. ²⁴ Veru, veru hovorím vám: Kto počúva moje slovo a verí v toho, ktorý ma poslal, má večný život a nepôjde na súd, ale prešiel zo smrti do života.^o ²⁵ Veru, veru hovorím vám: Prichádza hodina a už je tu, keď mŕtvi budú počuť hlas Božieho Syna a tí, čo ho počujú, budú žiť.^p ²⁶ Ved' ako Otec má život sám v sebe, tak dal aj Synovi, aby mal život sám v sebe.^q ²⁷ Dal mu aj moc konať súd, lebo je Synom človeka.^r ²⁸ Nečudujte sa tomu, lebo prichádza hodina, v ktorej všetci, čo sú v hrobách, budú počuť jeho hlas^s ²⁹ a vyjdú: tí, čo robili dobre, budú vzkriesení pre život, no tí, čo páchali zlo, budú vzkriesení k odsúdeniu.^t ³⁰ Ja nemôžem nič robiť sám od seba. Súdim, ako počujem, a môj súd je spravodlivý, lebo nehľadám svoju vôľu, ale vôľu toho, ktorý ma poslal.“^u

³¹ Ak ja svedčím sám o sebe, moje svedectvo nie je pravdivé.^v ³² Je iný, kto o mne svedčí a viem, že svedectvo, ktorým o mne svedčí, je pravdivé.
³³ Vy ste poslali k Jánovi a on dosvedčil pravde.^w ³⁴ No ja neprijímam svedectvo od človeka, ale toto hovorím, aby ste vy boli spasení.^x ³⁵ On bol lampa, ktorá horí a svieti; a vy ste chceli na chvíľu jasat' v jeho svetle.^y ³⁶ No ja mám väčšie svedectvo ako Jánovo, totiž skutky, ktoré mi Otec dal, aby som ich vykonal. Tie skutky, ktoré konám, svedčia o mne, že ma poslal Otec.^z ³⁷ Aj Otec, ktorý ma poslal, o mne dosvedčil. Nikdy ste nepočuli jeho hlas, ani nevideli jeho podobu.^a ³⁸ A jeho slovo nemáte ako slovo, čo vo vás zostáva, lebo vy neveríte tomu, ktorého on poslal.^b ³⁹ Skúmate Písma, lebo si myslíte, že v nich máte večný život, a práve ony svedčia o mne;^c ⁴⁰ ale nechcete prísť ku mne, aby ste mali život.
⁴¹ Slávu od ľudí neprijímam, ⁴² ale poznám vás, že Božiu lásku nemáte v sebe.^d
⁴³ Ja som prišiel v mene svojho Otca, ale neprijímate ma. Ak by iný prišiel vo vlastnom mene, toho by ste prijali.^e ⁴⁴ Ako môžete uverit' vy, ktorí prijímate slávu od seba navzájom, ale slávu od jediného Boha nehladáte?^f ⁴⁵ Nemyslite si, že ja na vás budem žalovať u Otca; vašim žalobcom je Mojžiš, do ktorého vkladáte nádej.^g ⁴⁶ Veď keby ste verili Mojžišovi, verili by ste aj mne; on totiž písal o mne.^h ⁴⁷ No ak neveríte jeho písmam, ako uveríte mojim slovám?“

5,1-18

Prvou časťou 5. kapitoly je epizóda uzdravenia dlhodobo chorého človeka pri nádrži Betsata v Jeruzaleme. Skladá sa zo zázraku uzdravenia (5,1-9a) a kontroverzie o porušovaní soboty, z ktorého Židia obviňujú uzdraveného človeka a Ježiša (5,9b-18). Príbeh vykazuje podobnosti k sobotnému uzdraveniu slepého v 9. kap. Rozprávania má symbolický význam: uzdravenie chorého je znamením Ježišovej synovskej moci dávať život v plnosti. Opis uzdravenia je mimoriadne strohý – žiadna zmienka o Ježišových citoch a pohnútkach, o prosbe chorého, alebo o jeho viere. Text sa sústreďuje jedine na Ježišovu stvoriteľskú moc úplne obnoviť integritu a životaschopnosť chorého človeka.

5,1

V Jánovej chronológii Ježiš po druhýkrát vystupuje do Jeruzalema ako pútnik na bližšie nedefinované židovské sviatky.

5,2

K spojeniu ἐπὶ τῇ προβατικῇ je v preklade potrebné doplniť podstatné meno, ktoré Ján vynechal, takmer s istotou ide o πύλη („brána“).

Nádrž Betsata – niektoré textové svedectvá používajú titul Betesda alebo Betsaida – sa nachádzala na severovýchod od chrámu pri Ovčej bráne, pri ktorej boli zhromažďované ovce určené na obety. Bola zásobovaná dažďovou vodou a možno mala aj podzemný prameň.

5,3

Adjektívum ξηρός tu má význam „neschopný pohybu, vychudnutý, zoslabnutý.“

5,5

Číslovka 38, udávajúca trvanie choroby, môže mať symbolický význam a poukazovať na 38-ročné blúdenie Izraelitov po púšti (porov. Dt 2,14). V aplikácii na chorého by vyjadrovala dlhotrvajúcu beznádej a zotrvávanie v hriechu/ bez viery, ktoré ukončilo až stretnutie s Ježišom.

5,6

Sám Ježiš vďaka svojmu nadprirodzenému poznaniu situácie ponúka ochrnutému možnosť uzdravenia.

5,7-8

K uzdraveniu nedochádza vďaka „uzdravujúcej“ schopnosti nádrže, ale vďaka moci Ježišovho slova.

5,9

Zmienka o sobote vytvára príčinu pre nasledujúci konflikt.

5,10

Kritiku za porušovanie soboty adresujú Židia uzdravenému. Zákaz prenášania bremien cez mesto v sobotu je stanovený v Jer 17,24 a Neh 13,15-19.

5,14

Hrešením, pred ktorým Ježiš uzdraveného varuje, nie je porušovanie soboty alebo iné hriechne konanie, ale postoj nevery z nepoznania Božieho Syna. Zotrváť v tomto postoji a následne definitívne stratiť život darovaný Ježišom by bolo horšie ako byť zotročený chorobou.

5,16

Prenasledovaným za porušovanie soboty sa od tohto verša stáva Ježiš.

5,17

Dôvodom, ktorý oprávňuje Ježiša porušovať sobotu, je jeho jedinečný vzťah k Otcovi: tak ako Otec pracuje (tvorí) aj v sobotu, môže aj Syn pracovať (uzdravovať) aj v sobotu – obaja majú rovnakú výsadu. Teologickým pozadím verša je presvedčenie, že Božia činnosť je neprestajná. Uzdravenie v sobotu nie je porušením soboty, ale znakom Ježišovej výsady dávať život aj v sobotu.

5,18

Ďalším podnetom pre odstránenie Ježiša je jeho údajné bohorúhanie (porov. Lv 24,15-16) v podobe ataku na Božiu jedinečnosť.

5,19-30

Pasáž má formu monológu, ktorým sa Ježiš zjavuje ako eschatologický sudca s mocou oživovať a súdiť, ktorú mu odovzdal Otec. Obsahuje prvok Jánovej prítomnej eschatológie (5,24-25): moment, v ktorom sa rozhoduje o definitívnom osude človeka, nastáva teraz. Kritériom je počúvanie Ježišovho posolstva a viera v neho. Text obsahuje aj stopu (5,28-29) budúcej (apokalyptickej) eschatológie inšpirovanej textom Dan 12,2: v budúcnosti nastane súd podľa kritéria skutkov s duálnym výsledkom. Pravdepodobne ide o proces reлектúry, v ktorom záverečný redaktor evanjelia doplnil výpoveď v 5,24-25 o aspekt obsiahnutý v 5,28-29.

5,19-20

Text obsahuje krátke podobenstvo, ktoré ilustruje vzťah otec-syn obrazom práce v rodine vtedajšej doby: syn sa učí remeslu vďaka pozorovaniu a imitácii otcovej práce. A keďže otec syna miluje, ukáže mu všetky aspekty svojej zručnosti a tak naučí syna aj zložitejšie operácie. Podobenstvo ilustruje vzťah Ježiša k Bohu: Ježiš sa všetko naučil od Otca a koná podľa Otcovho vzoru.

5,21

Privilégium dávať život patrí aj Ježišovi, čoho dôkazom bolo práve vykonané uzdravenie ochrnutého.

5,22

Druhým privilegiom je vykonávanie súdu v zmysle stanovenia dôsledkov za postoj viery alebo nevery voči Ježišovmu zjaveniu (porov. 5,24).

5,23

Ježiš ako Otcov posol si zasluhuje rovnakú úctu ako sám Otec. Text používa v orientálnom svete dobre známu a rozšírenú metaforu posla, ktorá je u Jána častá.

5,24

Smrť tu neoznačuje ukončenie života, ale je symbolom pre život bez vzťahu s Bohom. Opakom smrti je život získaný vďaka viere v Krista.

5,25

Mŕtvi sú tí, ktorí žijú mimo vzťahu viery s Kristom. Jazyk smrti je tu obrazný, podobne ako v predchádzajúcom verši.

5,29

Text hovorí o budúcom vzkriesení, ktorého výsledkom bude súd na základe skutkov. Táto koncepcia ukončenia histórie je rozšírená v NZ spisoch (napr. Mt 7,21-23; 25,31-46).

5,31-47

Posledná časť kapitoly je pokračovaním Ježišovho monológu a obsahuje črty súdneho procesu v zmysle obžaloby, počas ktorej si Ježiš privoláva svedkov, ktorí svedčia o pravdivosti jeho slov a jeho legitimitě (5,31-40). Vzápätí konštatuje, že jeho poslucháči odmietajú ich svedectvo (5,41-47). Tak sa Ježiš sám stáva žalobcom tých, čo v neho neveria. Kľúčové slová odseku sú „svedectvo“ a „sláva.“ Literárna forma obžaloby je známa zo SZ prorockej tradície (napr. Jer 2; Mich 6,1-5), kde Boh obviňuje svoj ľud z nevernosti.

5,31

Verš reflektuje úzus, platný v antike (aj dnes), že obvinená osoba nemôže byť svedkom sama pre seba pre obhájenie svojej nevinu. V biblickej tradícii sú známe texty, ktoré pre potreby súdu vyžadujú minimálne dvoch svedkov (porov. Nm 35,30; Dt 17,6; 19,15).

5,33

Ježišovým prvým svedkom je Ján, ktorý figuruje v tejto pozícii v kap. 1. Pravda, o ktorej svedčí Ján, je Božia skutočnosť zjavená v Ježišovej osobe.

5,35

Metafora lampy vyjadruje Jánovu sekundárnu funkciu v porovnaní s Ježišom: lampa sama nie je svetlom a vydáva svetlo len vtedy, keď ju niekto iný zažne.

5,36

Druhým svedkom sú Ježišove vlastné skutky, ktoré dokazujú, že v ňom koná sám Boh.

5,37

Tretím Ježišovým svedkom je Otec.

5,39

Posledným svedkom sú SZ písma, ktoré sú pre Židov objektom intenzívneho štúdia. Samé však nie sú zdrojom večného života. Tým je iba ten, o ktorom svedčia. Písmom, ktoré svedčí o Ježišovi, je napr. Nm 21,4-9 – epizóda s medeným hadom na púšti, ktorého vyzdvihnutie Mojžišom je predobrazom Ježišovho vyzdvihnutia na kríži (Jn 3,14-15).

5,45

Aj Mojžiš, ktorého autoritu Židia bezpodmienečne uznávajú, sa stáva Ježišovým svedkom v obhajobe voči nim. On bude ich žalobcom, pretože oni neprijali jeho posolstvo svedčiace o Ježišovi a to viedlo k odmietnutiu Ježiša.

Intertextuálne prepojenia

- a. [5,1]
6,4
- b. [5,2]
Neh 3,1.32; 12,39
- c. [5,8]
Mt 9,6; Mk 2,11; Lk 5,24; Sk 3,6
- d. [5,9]
Mk 2,12; Lk 5,25; 9,14
- e. [5,10]
Ex 20,8; Jer 17,21-27; Mk 3,2; Lk 13,10/14,1
- f. [5,13]
Mt 8,18; 13,36; Mk 4,36; 7,17
- g. [5,14]
8,11; 9,2; Ez 18,20
- h. [5,16]
7,23; Mt 12,8
- i. [5,17]
Ex 20,11
- j. [5,18]
7,1.25; 8,37.40; 10,33.36; 14,28; Gn 3,5-6; Múd 2,16; Mt 26,4; 2 Sol 2,4
- k. [5,19]
3,34; 8,26; 12,49; 9,4; 10,30; Mk 12
- l. [5,20]
3,35
- m. [5,21]
11,25; Dt 32,39; 1 Sam 2,6; 2 Kr 5,7; Tob 13,2; Múd 16,13; Iz 26,19; Dan 7,10.13; 12,2; Rim 4,17; 2 Kor 1,9
- n. [5,22]
Sk 10,42; 17,31
- o. [5,24]
3,18; 8,51; 1 Jn 3,14
- p. [5,25]
5,28; 8,51; 11,25-26; Ef 2,1; 5,14; Zjv 3,1
- q. [5,26]
1,4; 1 Jn 5,11
- r. [5,27]
5,22; Dan 7,13.22; Mt 25,31; Lk 21,36

- s. [5,28]
11,43
- t. [5,29]
Dan 12,2; Mt 16,27; 25,46; Sk 24,15; 2 Kor 5,10
- u. [5,30] 6,38
v. [5,31-32] 8,13-18
- w. [5,33]
1,19-27; Mt 11,10-11
- x. [5,34]
1 Jn 5,9
- y. [5,35]
1,8; Ž 132,17; Sir 48,1
- z. [5,36]
10,25
- a. [5,37]
8,18; Dt 4,12.15; 1 Jn 5,9
- b. [5,38]
1 Jn 2,14
- c. [5,39]
12,16; 19,28; 20,9; Lk 24,27.44; 1 Pt 1,10
- d. [5,42]
1 Jn 2,15
- e. [5,43]
Mt 24,5.24
- f. [5,44]
12,43
- g. [5,45]
Dt 31,26
- h. [5,46]
5,39; Dt 18,15; Lk 16,31; 24,44

Ján 6

Preklad

¹ Potom Ježiš odišiel na druhý breh Galilejského čiže Tiberiadského mora.

² No nasledoval ho veľký zástup, lebo videli znamenia, ktoré robil na chorých.

³ Ježiš vystúpil na vrch a tam sa posadil so svojimi učeníkmi. ⁴ Blízko boli židovské sviatky Veľkej noci.^a ⁵ Keď Ježiš zdvihol oči a spozoroval, že k nemu prichádza veľký zástup, povedal Filipovi:^b „Odkiaľ nakúpime chlieb, aby sa títo najedli?“ ⁶ No povedal to, aby ho skúšal; sám totiž vedel, čo sa chystá urobiť.

⁷ Filip mu povedal: „Ani chleby za dvesto denárov im nepostačia, aby si každý vzal čo i len kúsok.“^c ⁸ Jeden z jeho učeníkov, Ondrej, brat Šimona Petra, mu povedal: ⁹ „Je tu chlapča, ktoré má päť jačmenných chlebov a dve ryby. Ale čo je to pre toľkých?“^d ¹⁰ Ježiš povedal: „Usaďte ľudí!“ Na tom mieste bolo veľa trávy. Usadilo sa tam teda asi päťtisíc mužov.^e ¹¹ Tu Ježiš vzal chleby a keď vzdal vďaky, porozdával tým, ktorí tam sedeli; podobne aj z rýb toľko, koľko chceli.^f ¹² Keď sa nasýtili, povedal svojim učeníkom: „Pozbierajte zvyšné kúsky, aby sa nič nestratilo.“ ¹³ Pozbierali teda a kúskami z piatich jačmenných chlebov, ktoré zvýšili tým, čo sa najedli, naplnili dvanásť košov. ¹⁴ Keď ľudia videli znamenie, ktoré Ježiš urobil, povedali: „Toto je naozaj ten prorok, ktorý má prísť na svet.“^g ¹⁵ Keď Ježiš spoznal, že sa chystajú prísť a zmocniť sa ho, aby ho urobili kráľom, uchýlil sa opäť na vrch celkom sám.^h

¹⁶ Keď sa zvečeralo, jeho učeníci zostúpili k moru. ¹⁷ Keď nastúpili na loď, plavili sa na druhý breh mora do Kafarnauma. Aj sa už zotmelo, ale Ježiš k nim ešte neprišiel. ¹⁸ A more bolo rozbúrené, lebo fúkal silný vietor. ¹⁹ Keď odveslovali asi dvadsaťpäť až tridsať stadií, videli Ježiša kráčať po mori a blížiť sa k lodi a preľakli sa.ⁱ ²⁰ No on im povedal: „Ja som. Nebojte sa!“ ²¹ Chceli ho vziať na loď, ale loď bola rýchlo pri brehu, ku ktorému sa plavili.

²² Na druhý deň si zástup, čo zostal na druhom brehu mora, všimol, že tam nebola iná loďka než tá jedna a že Ježiš nenastúpil na loď so svojimi učeníkmi, ale že učeníci odišli sami. ²³ Z Tiberiady prišli iné lode blízko k miestu, kde jedli chlieb, keď Pán vzdal vďaky. ²⁴ Keď zástup uvidel, že tam nie je ani Ježiš, ani jeho učeníci, sami nastúpili do lodiek a prišli do Kafarnauma, aby hľadali Ježiša. ²⁵ A keď ho na druhom brehu mora našli, spýtali sa ho: „Rabbi, kedy si sa sem dostal?“ ²⁶ Ježiš im odpovedal: „Veru, veru hovorím vám: Nehľadáte ma preto, že ste videli znamenia, ale preto, že ste sa najedli z chlebov a nasýtili ste sa.“ ²⁷ Neusilujte sa o pokrm, ktorý je pominuteľný, ale o pokrm, ktorý zostáva pre večný život, a ten vám dá Syn človeka, veď jeho označil Otec, Boh svojou pečatou.^j ²⁸ Tu sa ho spýtali: „Čo máme robiť, aby sme konali skutky, ktoré žiada Boh?“ ²⁹ Ježiš im odpovedal: „Skutok, ktorý žiada Boh, je veriť v toho,

ktorého on poslal.“³⁰ Tak mu povedali: „Aké znamenie teda urobíš ty, aby sme ho uvideli a uverili ti? Čo vykonáš?“³¹ Naši otcovia jedli na púšti mannu, ako je napísané:^l „Dal im jest' chlieb z neba.““³² Ježiš im na to povedal: „Veru, veru hovorím vám: Nie Mojžiš vám dal chlieb z neba, ale môj Otec vám dáva pravý chlieb z neba.“³³ Ved' Boží chlieb je ten, čo zostupuje z neba a dáva život svetu.“³⁴ Povedali mu: „Pane, vždy nám dávaj taký chlieb!““³⁵ Ježiš im povedal: „Ja som chlieb života. Kto prichádza ku mne, iste nevyhladne; a kto verí vo mňa, iste nikdy nebude smädný.“³⁶ Ale povedal som vám: Aj ste ma videli, a predsa neveríte.“³⁷ Všetko, čo mi dáva Otec, príde ku mne, a toho, čo prichádza ku mne, iste neodoženiem.“³⁸ Lebo som nezostúpil z neba preto, aby som plnil svoju vôľu, ale vôľu toho, ktorý ma poslal.“³⁹ A toto je vôľa toho, ktorý ma poslal: aby som nestratil nič z toho, čo mi dal, ale aby som to vzkriesil v posledný deň.“⁴⁰ Ved' vôľa môjho Otca je, aby každý, kto vidí Syna a verí v neho, mal večný život, a ja ho vzkriesim v posledný deň.““⁴¹ Tu Židia reptali proti nemu, lebo povedal: „Ja som chlieb, ktorý zostúpil z neba.““⁴² A hovorili: „Vari to nie je Ježiš, syn Jozefa, ktorého otca a matku my poznáme? Ako môže teraz hovoriť: ‚Zostúpil som z neba?‘““⁴³ Ježiš im odpovedal: „Nerepcite medzi sebou.“⁴⁴ Nik nemôže prísť ku mne, ak ho nepritiahne Otec, ktorý ma poslal, a ja ho vzkriesim v posledný deň.“⁴⁵ U prorokov je napísané: ‚Všetci budú poučení Bohom.‘ Každý, kto počul od Otca a poučil sa, prichádza ku mne.“⁴⁶ Nie že by bol niekto videl Otca, okrem toho, ktorý je od Boha; ten videl Otca.“⁴⁷ Veru, veru hovorím vám: Kto verí, má večný život.“⁴⁸ Ja som chlieb života.⁴⁹ Vaši otcovia jedli na púšti mannu a zomreli.“⁵⁰ Toto je chlieb, ktorý zostupuje z neba, aby ten kto z neho jedol, nezomrel.“⁵¹ Ja som živý chlieb, ktorý zostúpil z neba. Ak niekto bude jest' z tohto chleba, bude žiť naveky. A chlieb, ktorý ja dám, je moje telo za život sveta.“^y

⁵² Tu sa Židia hádali medzi sebou a hovorili: „Ako nám tento môže dať jest' svoje telo?““⁵³ Ježiš im teda povedal: „Veru, veru hovorím vám: Ak nebudete jest' telo Syna človeka a piť jeho krv, nebudete mať v sebe život.“⁵⁴ Kto je moje telo a pije moju krv, má večný život a ja ho vzkriesim v posledný deň.“⁵⁵ Ved' moje telo je pravý pokrm a moja krv je pravý nápoj.“⁵⁶ Kto je moje telo a pije moju krv, zostáva vo mne a ja v ňom.“⁵⁷ Ako mňa poslal živý Otec a ja žijem prostredníctvom Otca, aj ten, kto mňa je, bude žiť prostredníctvom mňa.“⁵⁸ Toto je chlieb, ktorý zostúpil z neba, nie ako ten, čo jedli otcovia a zomreli. Kto je tento chlieb, bude žiť naveky.““⁵⁹ Toto povedal, keď učil v synagóge v Kafarnaume.

⁶⁰ Tu mnohí z jeho učeníkov, čo to počuli, povedali: „Tvrdá je to reč. Kto to môže počúvať?““⁶¹ No Ježiš vo svojom vnútri spoznal, že jeho učeníci repcú proti tomu, a povedal im: „Toto vás pohoršuje?“⁶² Čo až uvidíte Syna človeka vystupovať ta, kde bol predtým?“⁶³ Duch je ten, čo oživuje; telo nič neosoží.

Slová, ktoré som vám povedal, sú Duch a život. ⁶⁴ Ale medzi vami sú niektorí, čo neveria.“ Ježiš totiž od začiatku vedel, ktorí sú to, čo neveria a kto je ten, čo ho zradí.^a ⁶⁵ A dodal: „Preto som vám hovoril, že nik nemôže prísť ku mne, ak mu to nie je dané od Otca.“ ⁶⁶ Preto mnohí z jeho učeníkov odišli naspäť a už s ním nechodili. ⁶⁷ Tu Ježiš povedal dvanástim: „Azda aj vy chcete odísť?“ ⁶⁸ Odpovedal mu Šimon Peter: „Pane, ku komu pôjdeme? Ty máš slová večného života. ⁶⁹ A my veríme a vieme, že ty si Boží Svätý.“^b ⁷⁰ Ježiš im odpovedal: „Nevyvolil som si vás dvanástich? A jeden z vás je diabol.“ ⁷¹ To hovoril o Judášovi, synovi Šimona Iškariotského, veď on, jeden z dvanástich, ho mal zradiť.^c

6,1-15

6. kapitola sa začína naratívnou elipsou, pretože dej 5. kap. sa odohrával v Jeruzaleme a na začiatku 6. kap. sa Ježiš zrazu nachádza na brehu Galilejského mora. Jej prvou časťou je opis zázraku rozmnoženia chlebov a rýb (6,1-15), pričom perikopu možno charakterizovať ako tzv. zázrak daru, podobne ako premenenie vody na víno v Káne. Za SZ predchodcu tohto zázraku sa môže pokladať príbeh o Elizeovom rozmnožení chleba v 2 Kr 4,42-44 a Jánova perikopa má zároveň synoptické paralely v Mk 6,32-44; Mt 14,13-21; Lk 9, 10-17. Evanjelista v tejto stati znázorňuje obraz Ježiša ako pastiera, ktorý pasie svoje ovce, alebo otca, ktorý sa stará o svoju rodinu. Starostlivosť v podobe nasýtenia môže byť aplikovaná na obidve postavy. Pozadím textu môže byť aj motív Mojžišovho nasýtenia Izraelitov mannou.

6,1

Pod druhou stranou Galilejského mora má evanjelista na mysli východný breh, pravdepodobne lokalitu okolo dnešného Kursi. Špecifikácia „Tiberiadské jazero“ odvádza pomenovanie podľa mesta Tiberias, ktoré vybudoval Herodes Antipas v rokoch 26/27 AD na západnom brehu mora na počesť cisára Tibéria.

6,3

Vrch, na ktorý Ježiš vystupuje, môže mať typologický charakter v zmysle miesta teofánie, alebo evokovať Mojžišovo vystúpenie na vrch Sinaj.

6,5

Text neudáva žiaden podnet pre Ježišovu iniciatívu. On sám kladie Filipovi rétorickú otázku, v ktorej figuruje príslovka „odkiaľ“,“ podobne ako v 2,9 a 4,11. Iba Ježiš vie, odkiaľ sa získa chlieb na nasýtenie zástupu.

6,7

Verš vyjadruje Filipovu bezradnosť a nepochopenie Ježišovho zámeru. Ani enormná suma 200 denárov, čo predstavovalo ročný plat robotníka v hospodárstve, nepostačí podľa Filipa na riešenie krízy. Poznámka nepriamo naznačuje veľkosť Ježišovho zázraku.

6,8-9

Podobne reaguje Ondrej, ktorý poukazuje na zanedbateľnosť dostupných chlebov a rybiok v porovnaní s veľkosťou zástupu.

6,10

Zmienka o tráve je intertextuálna narážka na Ž 23,2, ktorá môže umocňovať ideu, že Ježiš tu koná ako pastier svojho ľudu.

6,11

V Jánovom evanjeliu je to sám Ježiš, ktorý berie a distribuuje chleby a ryby; akcia je výrazom jeho suverenity a majestátu i otcovského postoja voči zástupu. Podobne ako pri svadbe v Káne presný opis zázraku absentuje. Evanjelista neopisuje, ako mohlo dôjsť k rozmnoženiu chlebov a rýb.

6,13

Pozbieranie zvyškov, čo predstavuje 12 plných košov, prevyšuje obsahom 5 chlebov a 2 ryby a zvýrazňuje veľkosť zázraku. Zvyšné úlomky pozbierané v 12 košoch môžu vyjadrovať myšlienku, že Ježišov dar chleba je určený nielen bezprostredným účastníkom zázraku, ale aj širšiemu okruhu jeho nového ľudu.

6,14

V zázraku spoznávajú ľudia znamenie – skutok, ktorý poukazuje na Ježišovu pravú identitu. „Prorok, ktorý má prísť na svet,“ je odkazom na Dt 18,15.18. Titul identifikuje Ježiša ako eschatologického proroka prichádzajúceho na tento svet od Boha.

6,15

Reakcia ľudí v sebe skrýva aj isté nepochopenie, keď Ježiša spájajú s kráľom, ktorý môže konať pre ich výhodu a ktorého si môžu prívlastniť.

6,16-21

Kapitola pokračuje opisom ďalšieho zázraku. Ježiš kráča po mori a pri stretnutí s učeníkmi zjavuje svoju božskú identitu. Perikopa nadväzuje na zázrak rozmnoženia chleba poukázaním na Ježišovu pravú identitu: Ježiš nie je kráľ v politickom zmysle, ale Syn, ktorý je v úplnej jednote s Bohom Izraela. Jej základná dynamika sa podobá na synoptické paralely (Mk 6,45-52; Mt 14,22-33): nočná plavba učeníkov po rozbúrenom mori, Ježišovo kráčanie po mori a jeho zjavenie sa prestrašeným učeníkom. Motív kráčania po vode alebo rozdelenia vôd ako výraz mimoriadnej hodnosti a spojenia s Bohom je známy zo SZ (Ex 14,21-31; Joz 3,14-16; Ž 77,20; Jób 9,8).

6,17

V prípade slovesa ἵπρχοιτο môže ísť aj o snahové imperfektum, ktoré vyjadruje úsilie učeníkov dostať sa na druhý breh mora a dá sa preložiť ako „pokúšali sa prísť, dostať sa, preplaviť sa (na druhú stranu).“

Večer po udalosti rozmnoženia chlebov sa učeníci rozhodujú preplaviť sa cez more do Kafarnauma.

6,19

25 až 30 stadií je približne 5 km (1 stadion = 192m). Učeníci doveslovali

približne do stredu Tiberiadskeho mora. Strach učeníkov nepochádza z búrky, ale z pozorovania Ježišovho kráčania po mori, z jeho epifánie. Kráčanie po mori je privilegiom Boha, ktorý takto ukazuje svoju dominanciu nad chaosom vôd. Ježiš týmto gestom koná ako Boh.

6,20

Ježiš sa učeníkom po prvýkrát v evanjeliu zjavuje formulou „Ja som,“ ktorá sa opätovne objaví aj v 8,24.28.58; 13,19; 18,5.6.8. Ide o samoidentifikáciu Boha slovami, ktorými sa zjavuje svojmu ľudu v SZ (napr. Ex 3,14; Iz 43,10). Ježiš ju používa, pretože on je jedno s Bohom.

6,21

V Jánovom evanjeliu sa stať nekončí utišením búrky, ale nečakaným prístátím loďky pri brehu, čo predstavuje záchranu učeníkov.

6,22-59

Centrom 6. kap. je Ježišov dialóg o chlebe života so zástupom, ktorý sa z miesta rozmnoženia chlebov vrátil do Kafarnauma. Uskutočňuje sa na základe šiestich otázok, ktoré zástup kladie Ježišovi a ktoré mu tak umožňujú rozvíjať dialóg s tematikou chleba, ktorá bola prítomná predtým v zázraku rozmnoženia chlebov. Táto časť kapitoly vyjadruje intertextuálne prepojenie s rozprávaním o nasýtení mannou na púšti v Ex 16.

6,22

Pozorovanie zástupu nepriamo potvrdzuje zázrak kráčania po mori. Na mieste, kde Ježiš rozmnožil chleby, bola totiž iba jedna loďka a Ježiš sa v nej nepreplavil do Kafarnauma s učeníkmi.

6,25

Na rozdiel od učeníkov nebol zástup svedkom Ježišovho kráčania po mori, čo podčiarkuje jeho otázka.

6,26

Zástup v zázraku rozmnoženia nespoznal znamenie o Ježišovej pravej identite, ale videl v ňom len možnosť nasýtenia vlastnej potreby.

6,27

Kontrast pomimutel'ného a trvalého pokrmu je echom podobného protipólu v tematike vody v 4,13-14. Pokrm privádzajúci k večnému životu môže dať jedine Syn človeka, čo predznačil v rozmnožení chlebov. Označenie pečat'ou znamená legitimizáciu Syna ako Otcovho posla.

6,28-29

Spojenie τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ („Božie skutky“) je pravdepodobne objektívny genitív vyjadrujúci činnosť, ktorú očakáva, vyžaduje Boh. Preto je vhodnejší preklad „skutky, ktoré žiada Boh.“

6,31

Zástup žiada znamenie analogické s nasýtením mannou, hoci Ježiš práve takého znamenie na začiatku kapitoly uskutočnil.

6,32

Ježiš reinterpretuje udalosť nasýtenia mannou, ktorej pôvodcom v skutočnosti nebol Mojžiš, ale Boh. Jeho konanie však nie je obmedzené na minulosť, pretože prebieha aj v prítomnosti, ako na to poukazuje prítomný čas slovesa „dáva.“

6,33

Tento verš podáva definíciu chleba, ktorý dáva Boh. Ide o chlieb, ktorý a) zostupuje z neba a b) dáva svetu život. Z tohto jazyka je jasné, že dochádza k implicitnej identifikácii Ježiša s chlebom od Boha.

6,35

Ježiš sa identifikuje s chlebom života cez tzv. ja-som predikáciu. Tieto sú pre Jána typické a v tomto verši sa vyskytuje prvá z nich. Často sa pokladajú za ústredný bod Jánovej kristológie a Ježišovho posolstva. Všetky predstavujú metaforické predikácie, v ktorých sa Ježiš identifikuje s reáliami ako chlieb, svetlo, vinič, brána, atď. Metafora je doplnená soteriologickou výpoveďou: život človeka závisí na vzťahu s Ježišom ako chlebom života.

6,37

Iniciatíva v procese spásy vychádza od Otca. Ježiš neodháva nikoho, koho mu Otec daruje.

6,41

Reptanie Židov voči Ježišovmu tvrdeniu evokuje reptanie Izraelitov počas putovania púšťou (Ex 16,2.7.8.9.12) a vyjadruje ich pochybnosti o Ježišovej samoidentifikácii s chlebom života.

6,45

Verš je rezonanciou verša 1,18.

6,50

Prístup k spásе je formulovaný metaforou jedenia, ktorá má eucharistické zafarbenie.

6,51

Na tomto mieste dochádza k variáciám prívlastku spojeného s chlebom: chlieb, ktorý zostúpil z neba, je doplnený o prívlastok „živý“ – ja som živý chlieb, ktorý zostúpil z neba – ide o zreteľnú narážku na osobu Ježiša.

6,52

Predmetom hádky je Ježišovo telo a možnosť jeho jedenia. Židia vnímajú Ježišove slová o jedení tela doslovne a považujú to za absurdné.

6,53

Ježiš neodpovedá na námietku Židov, ale formuluje podmienku prístupu k životu – jedenie jeho tela a pitie jeho krvi. Tento verš ako aj nasledujúce verše majú jasnú eucharistickú konotáciu a majú na zreteli ďalšie generácie veriacich v Krista. Reč Ježiša už nie je o jedení chleba, ale tela.

6,56

Jedenie Ježišovho tela a pitie jeho krvi vytvára vzájomný vzťah medzi Ježišom a veriacim – zotrvávanie jedného v druhom. Motív „vzájomnej imanencie“ sa po prvýkrát objavuje na tomto mieste v evanjeliu.

6,59

Ježišova kristocentrická interpretácia SZ udalosti nasýtenia mannou sa odohrala v synagóge v Kafarnaume.

6,60-71

Záverečná sekcia 6. kap. opisuje neveru zo strany mnohých učeníkov (6,60-66) a tiež vyznanie viery od dvanástich, ktorých reprezentantom je Peter (6,67-71). Obidva postoje tých, ktorí ho nasledovali, reagujú na Ježišovu predchádzajúcu reč o chlebe života. Text je koncipovaný ako dialóg Ježiša s učeníkmi. Nachádzajú sa v ňom elementy pripomínajúce niektoré synoptické state, napr. Petrovo vyznanie (Mk 8,27-30; Mt 16,13-20; Lk 9,18-22), povolanie dvanástich (Mk 3,16-19; Mt 10,2-4; Lk 6,13-16), či anticipácia Judášovej zrady (Mk 14,18).

6,60

Veta o tvrdom slova sa vzťahuje najmä na Ježišovo tvrdenie, že on je chlieb, ktorý zostúpil z neba.

6,61

Ježišova otázka identifikuje hlavný problém pre pochybnosť učeníkov – jeho nebeský pôvod.

6,62

Pohoršenie učeníkov môže byť ešte väčšie, keď uvidia Ježišovo vyzdvihnutie na kríži, ktoré je súčasťou jeho návratu na pôvodné miesto pred inkarnáciou – pri Otcovi (porov. 1,1.18).

6,63

Zmysel známeho kontrastu duch-telo je nasledovný: Jedine vďaka Duchu

(Božiemu konaniu) môže človek adekvátne pochopiť Ježišov osud (zostúpenie z nebies a návrat späť) a tak mať život. Človek odkázaný sám na seba a vlastné schopnosti to však nedokáže.

6,66

Väzba ἐκ τούτου môže naznačovať temporálny význam („potom, následne“), hoci pravdepodobnejší je kauzálny význam („práve preto, z tohto dôvodu“). Pravdepodobne sa vzťahuje na celú predchádzajúcu konverzáciu a komplexnosť Ježišovho učenia, čo predstavuje aj dôvod odchodu mnohých učeníkov. Veta ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω sa dá preložiť ako „odišli späť, stiahli sa, vrátili sa, cúvli, odstúpili od neho.“

6,67

Po prvý krát v Jánovom evanjeliu sa na tomto mieste hovorí o skupine dvanástich apoštolov.

6,68

Peter formuluje omyl, ktorého by sa človek mohol dopustiť opustením Ježiša, veď Ježiš, a nikto iný, má slová večného života. Byť pri Ježišovi znamená mať život v plnosti.

Intertextuálne prepojenia

- a. [6,4]
2,13; 11,55
- b. [6,5]
Nm 11,13
- c. [6,7]
Mt 20,2
- d. [6,9]
2 Kr 4,42-44
- e. [6,10]
Mt 14,21; Mk 6,44
- f. [6,11]
21,13
- g. [6,14]
Dt 18,15.18; Mal 3,1.23; Sk 3,22
- h. [6,15]
18,36
- i. [6,19]
Jób 9,8; Ž 29,3-4; 77,20; Iz 43,16
- j. [6,27]
6,50.51.54.58
- k. [6,30]
Mt 16,1-4; Lk 11,29-30
- l. [6,31]
Ex 16,4-5; Nm 11,7-9; Ž 78,24
- m. [6,32]
Mt 6,11
- n. [6,34]
4,15
- o. [6,35]
Iz 55,1-3; Am 8,11-13
- p. [6,36]
20,29
- q. [6,38]
4,34; Mt 26,39; Hebr 10,9
- r. [6,39]
10,28-29; 17,12; 18,9
- s. [6,40]
1 Jn 2,25

- t. [6,42]
Mt 13,54-57; Mk 6,1-4; Lk 4,22
- u. [6,43]
Ex 16,2.7.8; Lk 4,22
- v. [6,45]
Iz 54,13; Jer 31,33-34
- w. [6,46]
1,18; 7,29; Ex 33,20
- x. [6,49]
1 Kor 10,3.5
- y. [6,51]
Mt 26,26-27; Lk 22,19
- z. [6,57]
5,26
- a. [6,64]
13,11
- b. [6,69]
11,27; Mt 16,16; Mk 1,24; Lk 4,34
- c. [6,71]
12,4; 13,2.27

Ján 7

Preklad

¹ A potom Ježiš chodil po Galilei; nechcel totiž chodiť po Judei, lebo Židia sa ho usilovali zabiť.^a ² No boli blízko židovské sviatky Stánkov.^b ³ Tu mu jeho bratia povedali: „Odíď odtiaľto preč a choď do Judey, aby aj tvoji učenici videli tvoje skutky, ktoré konáš.“ ⁴ Veď nik nerobí nič v skrytosti, ak sa usiluje byť verejne známym. Keď robíš takéto veci, zjav sa svetu!^c ⁵ Ani jeho bratia v neho totiž neverili. ⁶ Ježiš im na to povedal: „Môj čas ešte nenadišiel, no pre vás je stále vhodný čas. ⁷ Vás nemôže svet nenávidieť, no mňa nenávidí, lebo ja o ňom svedčím, že jeho skutky sú zlé.“ ⁸ Vy vystúpte do Jeruzalema na sviatky! Ja na tieto sviatky nevystúpim, lebo môj čas sa ešte nenaplnil.“ ⁹ A keď to povedal, sám zostal v Galilei. ¹⁰ No keď jeho bratia vystúpili do Jeruzalema na sviatky, vystúpil aj on, no nie verejne, lež akoby v skrytosti. ¹¹ Tu ho Židia cez sviatky hľadali a hovorili: „Kdeže je?“ ¹² Aj v zástupoch sa o ňom veľa povrávalo. Jedni hovorili, že je dobrý; iní zasa: „Nie je, iba čo zvádza zástup.“ ¹³ Nikto však o ňom verejne nehovoril zo strachu pred Židmi.^c

¹⁴ No keď už prešla polovica sviatkov, Ježiš vystúpil do chrámu a učil. ¹⁵ Židia sa čudovali a hovorili: „Ako to, že sa tento vyzná v Písmach, keď sa neučil?“^f ¹⁶ Ježiš im odpovedal: „Moje učenie nie je moje, ale toho, ktorý ma poslal. ¹⁷ Ak niekto bude chcieť plniť jeho vôľu, spozná, či je to učenie z Boha, alebo či ja hovorím sám od seba.“ ¹⁸ Kto hovorí sám od seba, hľadá vlastnú slávu. No kto hľadá slávu toho, čo ho poslal, je pravdivý a niet v ňom nepravosti. ¹⁹ Nedal vám Mojžiš zákon? A nik z vás zákon neplní. Prečo sa usilujete zabiť ma?“^h ²⁰ Zástup odpovedal: „Si posadnutý! Kto sa ťa usiluje zabiť?“^g ²¹ Ježiš im odpovedal: „Len jeden skutok som vykonal a všetci sa čudujete.“ ²² Preto vám hovorím: Mojžiš vám dal obriezku – nie že by bola od Mojžiša, ale je od otcov – a aj v sobotu obrezujete človeka.^k ²³ Ak človek prijíma obriezku aj v sobotu, aby sa neporušil Mojžišov zákon, prečo sa na mňa hneváte, že som v sobotu uzdravil celého človeka?“ ²⁴ Nesúd'te podľa zdania, ale súd'te spravodlivo.“^m

²⁵ Tu niektorí Jeruzalemčania hovorili: „Nie je to ten, čo sa ho usilujú zabiť?“ ²⁶ A hľa, hovorí verejne a nič mu nevravia. Azda poprední muži naozaj spoznali, že toto je Mesiáš? ²⁷ Lenže o tomto vieme, odkiaľ je. No keď príde Mesiáš, nikto nebude vedieť, odkiaľ je.“ⁿ ²⁸ Tu Ježiš zvolal, keď učil v chráme: „Aj ma poznáte, aj viete, odkiaľ som. No neprišiel som sám od seba, ale pravdivý je ten, čo ma poslal a vy ho nepoznáte.“ ²⁹ Ja ho poznám, lebo som od neho a on ma poslal.“^p ³⁰ I usilovali sa zmocniť sa ho, ale nik naňho nesiahol, lebo ešte neprišla jeho hodina.^q ³¹ No mnohí zo zástupu uverili v neho a hovorili: „Keď príde Mesiáš, vari urobí viac znamení, ako urobil tento?“^r ³² Farizeji počuli,

že si zástup toto o ňom povráva, a tak veľkňazi a farizeji poslali strážu, aby sa ho zmocnili. ³³ Tu Ježiš povedal: „Ešte chvíľku som s vami a potom odídem k tomu, čo ma poslal.“ ³⁴ Budete ma hľadať, a nenájdete ma, a tam, kde som ja, vy prísť nemôžete.“ ³⁵ Tu si Židia povedali medzi sebou: „Kamže sa tento chystá ísť, že ho my nenájdeme? Azda sa chystá ísť do gréckej diaspóry a učiť Grékov?“ ³⁶ Čo je to za slovo, čo povedal: „Budete ma hľadať, a nenájdete ma, a tam, kde som ja, vy prísť nemôžete?“

³⁷ No v posledný, veľký deň sviatkov sa Ježiš postavil a zvolal: „Ak je niekto smädný, nech príde ku mne a nech pije“ ³⁸ ten, čo verí vo mňa! Ako povedalo Písmo, rieky živej vody potečú z jeho vnútra.“ ³⁹ To povedal o Duchu, ktorého mali dostať tí, čo v neho uverili. Ducha totiž ešte nebolo, lebo Ježiš ešte nebol oslávený.“ ^w

⁴⁰ Tu niektorí zo zástupu, čo počuli tieto slová, hovorili: „Toto je naozaj ten prorok.“ ⁴¹ Iní hovorili: „Toto je Mesiáš.“ No ďalší hovorili: „Azda z Galiley príde Mesiáš?“ ⁴² Nepovedalo Písmo, že Mesiáš príde z Dávidovho potomstva a z dediny Betlehem, odkiaľ bol Dávid?“ ⁴³ Tak nastala v zástupe kvôli nemu roztržka. ⁴⁴ No niektorí z nich sa ho chceli zmocniť, ale nik naň nesiahol. ⁴⁵ Tu sa stráža vrátili k veľkňazom a farizejom a tí im povedali: „Prečo ste ho neprivedli?“ ⁴⁶ Stráža odpovedali: „Ešte nikdy tak človek nehovoril.“ ⁴⁷ Tu im farizeji povedali: „Azda ste sa aj vy nechali zviať?“ ⁴⁸ Azda v neho uveril niektorý z popredných mužov alebo farizejov?“ ⁴⁹ Ale tento zástup, ktorý nepozná zákon, je prekliaty.“ ⁵⁰ Jeden z nich, Nikodém, ktorý prišiel k nemu predtým, im povedal: ^a ⁵¹ „Azda náš zákon odsúdi človeka, ak ho najprv nevypočuje a nezistí, čo urobil?“ ^b ⁵² Odpovedali mu: „Nie si aj ty z Galiley? Preskúmaj a uvidíš, že z Galiley ten prorok nevzide.“ ⁵³ A všetci sa vrátili domov.

Poznámky

7,1-13

Kapitolou 7 začína Ján opisovať Ježišovu tretiu návštevu Jeruzalema, tentoraz z príležitosti sviatku Stánkov (7,1–10,21). Tento sviatok bol jedným z troch sviatkov slávených v Jeruzaleme. Pripomínalo sa ním najmä putovanie Izraelitov po púšti a Božia ochrana, ktorej sa im dostalo počas putovania. Sviatok sa slávil 15. – 21./22. tišri (sep/okt). Rituály pre slávenie opisuje Lv 23,34-43. Príbeh v 7. kap. je poznačený konfliktom so židovskými autoritami a obsahuje už zmienky o nebezpečenstve, ktoré čaká na Ježiša. Zaujímavosťou je fakt, že jednotlivé skupiny často hovoria o Ježišovi, ale skoro nikdy nehovoria s ním. Za prvú časť 7. kap. možno pokladať 7,1-13, v ktorej sa píše o Ježišovej interakcii so svojimi bratmi pred vystúpením na sviatky a o jeho pôsobení v Jeruzaleme v prvej fáze sviatkov. Evanjelista podčiarkuje Ježišovu slobodu a suverenitu pri rozhodovaní o vystúpení do Jeruzalema na sviatky.

7,1

Jeruzalem a Judea sú miestom nebezpečenstva pre Ježišov život. Téma sa po prvýkrát ozýva po uzdravení ochrnutého v Jeruzaleme v 5,18.

7,3

Bratia vyzývajú Ježiša, aby svoje zázraky vykonané v Galilei zopakoval aj v Judei. Sviatok Stánkov mu môže poslúžiť na to, aby sa týmto spôsobom zjavil veľkému množstvu Židov v Jeruzaleme.

7,6

V slovnom spojení „môj čas (ktorý ešte neprišiel)“ má Ježiš na mysli hodinu svojho oslávenia na kríži, ktorú ustanovil Boh.

7,8

Použitie slovesa ἀναβαίω („ísť hore, vystupovať“) je dvojznačné: označuje Ježišov výstup z Galiley do Jeruzalema a tiež jeho výstup k Otcovi cez kríž; práve k tomu počas slávania týchto sviatkov ešte nedochádza.

7,10

Ježišov príchod na sviatky ukazuje jeho slobodu v konaní. Ježiš do Jeruzalema nakoniec vystúpi preto, že sa tak sám rozhodol.

7,14-36

Druhá časť 7. kapitoly sa odohráva na sviatky v Jeruzalemskom chráme. Dej udalosti je spätý s otázkami o Ježišovej identite, najmä o jeho autorite učiteľa, jeho postoja k Zákonu a o jeho mesiášskom pôvode. Rôzne židovské tradície poznajú motív utajeného pôvodu Mesiáša, ktorý sa nečakane zjaví na zemi, alebo Mesiáša, ktorý žije inkognito dovtedy, kým ho nepredstaví Eliáš, ktorý sa vráti na zem. Tieto témy sa objavujú aj v tejto časti Jánovho evanjelia.

7,14

V polovici sviatkov – na štvrtý deň – vystupuje Ježiš do chrámu a verejne učí.

7,15

Židovské autority pochybujú o Ježišovom práve vystupovať ako učiteľ, lebo neabsolvoval požadované vzdelanie, ktoré by presahovalo výučbu absolvovanú doma alebo v synagóge.

7,16

Ježišova autorita učiť pochádza priamo od Otca a nie od nejakej ľudskej inštalácie. Objektom jeho učenia nie je výklad Tóry, ale zjavenie Otca a zjavenie jeho samého.

7,19

Svojou snahou zabiť Ježiša prestupujú Ježišovi protivníci Zákon, pretože ten zakazuje zabitie (porov. Ex 20,13; Dt 5,17).

7,22

Po spojení *διὰ τοῦτο* na začiatku verša pravdepodobne nasleduje elipsa s nevyjadreným slovesom označujúcim hovorenie. V preklade sa preto dopĺňajú slová: „preto vám hovorím.“ Pripúšťa sa však aj možnosť, že uvedené spojenie ukončuje myšlienku predchádzajúceho verša, čoho výsledkom by bol preklad „preto sa čudujete.“

Ježiš poukazuje na židovský úzus, ktorý prisudzuje prioritu vykonaniu obriezky pred zachovaním soboty v prípade, že sa obriezka má vykonať v sobotu. Ježiš argumentuje, že pred zachovaním soboty má prednosť vyššie dobro, ktorým je začlenenie človeka do Božieho ľudu.

7,23

Predchádzajúci argument oprávňuje aj Ježiša porušovať sobotný predpis, ak ide o vyššie dobro – v tomto prípade ide o uzdravenie celého človeka, ktoré vykonal v 5. kap. Ježiš argumentuje princípom *a minore ad maius* (od menšieho k väčšiemu).

7,27

Verš ukazuje na dôvod, pre ktorý obyvatelia Jeruzalema pochybujú o Je-

žišovom mesiášstve, a tým je poznanie jeho pozemského pôvodu. Fakt, že Ježiš pochádza z galilejského Nazareta, ho z ich pohľadu diskvalifikuje ako Mesiáša.

7,28

Poznanie Ježišovho pôvodu neznamená však aj skutočné poznanie jeho osoby, ktorá má svoj pôvod v Otcovi.

7,30

Pre Ježišových nepriateľov nie je možné zmocniť sa ho pred príchodom jeho hodiny. Nie oni, ale Boh rozhoduje o Ježišovom osude.

7,31

Rétorická otázka poukazuje na skutočnosť, že Ježiš napĺňa kvalifikáciu Mesiáša a žiadna iná postava v budúcnosti neurobí viac znamení ako on.

7,33

Ježišova smrť je tu po prvýkrát v evanjeliu opísaná ako jeho odchod k Otcovi.

7,35

Židia Ježišovým slovám nerozumejú. Myslia si, že pod svojim odchodom má na mysli odchod do diaspóry na nejaké vzdialené miesto, kam sa oni nemôžu dostať.

7,37-52

Tretia časť 7. kapitoly sa odohráva v posledný deň sviatkov. Ide v nej o Ježišovo sebazjavenie a jeho účinok na ľud a židovské authority. Táto časť opisuje aj návrat stráží, ktoré boli poslané zatknúť Ježiša, a spomína sa v nej aj Nikodém známy z 3. kapitoly.

7,37a

Nová scéna sa odohráva v posledný, siedmy deň sviatku, keď kňazi čerpali vodu z prameňa Siloe a kropili ňou oltár zápalných obiet v chráme.

7,37b-38a

Tento preklad sa prikláňa k téze, že slová ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ktorými sa začína 38. verš, sú syntakticky spojené s predchádzajúcim imperatívom καὶ πινέτω na konci 37. verša. Výsledkom tohto syntaktického vzťahu je preklad „a nech pije ten, kto verí vo mňa.“ Následný citát o riekach živej vody sa nevzťahuje na veriaceho, ale na Ježiša, lebo on je zdrojom živej vody, pričom sa tak zdôvodňuje aj jeho pozvanie prísť k nemu a piť.

Ježišovo pozvanie prísť k nemu a piť má paralely v SZ múdroslovnej literatúre (Prís 9,1-6; Sir 24,19-22; 51,23-24). Ježiš sa stavia do pozície zosobnenej múdrosti, ktorá pozýva ľudí k sebe, aby mali život. Predstavuje sa ako prameň vody, a tým aj zdroj života. Tematika vody spája túto epizódu so scénou

stretnutia so Samaritánkou.

7,38b

Citát z Písma sa pravdepodobne vzťahuje na Zach 14,8 alebo Ez 47,1-12, ktoré hovoria o vytrysknutí riek živej vody v Jeruzalemskom chráme. Tieto symbolizujú príchod plnosti spásy. V Jánovi je idea kristologizovaná: Ježiš sa stáva novým chrámom a prameňom živej vody.

7,42

Kritériom mesianity je v tomto argumente lokalita pôvodu Mesiáša. Ježiš vyrastal v Nazarete, čo ho očividne diskvalifikuje, pretože Mesiáš má pochádzať z Betlehema.

7,46

Stráže, ktoré sa neúspešne vracajú do Jeruzalema, stávajú sa nevedomky svedkami Ježišovej suverenity. Z ich svedectva vyplýva, že Ježišovo slovo má moc, akú nemá slovo žiadneho človeka.

7,51

Nikodém, ktorý sa tu po druhýkrát objavuje na scéne, požaduje spravodlivosť – každý človek, vrátane Ježiša, musí byť pred odsúdením vypočutý. To stanovuje už sám Zákon (Ex 23,1; Dt 1,16-17; 17,4; 19,18).

7,52

Eschatologický prorok podľa vzoru Mojžiša mal prísť z púšte, nie z Galiley.

Intertextuálne prepojenia

- a. [7,1]
5,18; 8,37.40
- b. [7,2]
Ex 23,16; Lv 23,34; Nm 29,12; Dt 16,13-16; Zach 14,16-19
- c. [7,4]
14,22
- d. [7,7]
15,18
- e. [7,13]
9,22; 19,38; 20,19
- f. [7,15]
Lk 2,47
- g. [7,17]
6,29
- h. [7,19]
Sk 7,53
- i. [7,20]
8,48-49; 10,20
- j. [7,21]
5,1-9
- k. [7,22]
Gn 17,10; Lv 12,3
- l. [7,23]
5,2-9.16; Mt 12,11-12; Lk 14,5
- m. [7,24]
8,15; Lv 19,15; Iz 11,3-4
- n. [7,27]
Hebr 7,3
- o. [7,28]
8,19
- p. [7,29]
6,46; 8,55
- q. [7,30]
7,44; 8,20; Lk 4,29-30
- r. [7,31]
2,11; 10,42; 11,45
- s. [7,33]
13,33; 16,16

- t. [7,34]
8,21; 12,36; 13,33.36; 16,5; Dt 4,29; Prís 1,28; Iz 55,6; Oz 5,6
- u. [7,37]
Zjv 21,6
- v. [7,38]
4,10.14; 19,34; Iz 12,3; Ez 47,1
- w. [7,39]
16,7
- x. [7,40]
Dt 18,15.18
- y. [7,42]
2 Sam 7,12-14; Ž 89,3-4; 132,11; Mich 5,1; Mt 2,5-6
- z. [7,48]
12,42
- a. [7,50]
3,1; 19,39
- b. [7,51]
Dt 1,16-17

Ján 8

Preklad

¹ Ježiš odišiel na Olivovú horu.^a ² No zavčas rána znova prišiel do chrámu a všetok ľud prichádzal k nemu a on si sadol i učil ich. ³ Tu zákonníci a farizeji priviedli ženu prichytenú pri cudzoložstve a postavili ju doprostred. ⁴ Potom mu povedali: „Učiteľ, táto žena bola prichytená pri čine, keď cudzoložila. ⁵ Mojžiš nám v Zákone prikázal takéto ženy ukameňovať. Čo na to povieš ty?“^b ⁶ No to hovorili, aby ho pokúšali a mali dôvod ho obžalovať. Ježiš sa však zohol a prstom písal po zemi. ⁷ No keď naliehali a ďalej sa vypytovali, vzpriamil sa a povedal im:^c „Kto z vás je bez hriechu, nech do nej prvý hodí kameň.“ ⁸ A opäť sa zohol a písal po zemi. ⁹ Tí, čo ho počuli, odchádzali jeden po druhom počnúc staršími a on zostal sám so ženou, čo bola uprostred. ¹⁰ Ježiš sa vzpriamil a povedal jej: „Žena, kde sú? Nik ťa neodsúdil?“^d ¹¹ Ona povedala: „Nik, pane.“ Ježiš povedal: „Ani ja ťa neodsudzujem. Chod' a odtiaľ už nehréš!“^e

¹² Ježiš k nim znova prehovoril: „Ja som svetlo sveta. Kto ma nasleduje, nebude kráčať v tme, ale bude mať svetlo života.“^f ¹³ Tu mu farizeji povedali: „Ty svedčíš sám o sebe. Tvoje svedectvo nie je pravdivé.“ ¹⁴ Ježiš im odpovedal: „Ak ja svedčím sám o sebe, moje svedectvo je pravdivé, lebo viem, odkiaľ som prišiel a kam idem. No vy neviete, odkiaľ prichádzam alebo kam idem.“^g ¹⁵ Vy súdite podľa tela, ja nesúdim nikoho.^h ¹⁶ No ak aj súdim, môj súd je pravdivý, lebo nie som sám, ale som s Otcom, ktorý ma poslal.ⁱ ¹⁷ Veď aj vo vašom Zákone je napísané: ‚Svedectvo dvoch ľudí je pravdivé.‘^j ¹⁸ Ja som ten, čo svedčí o sebe, a svedčí o mne i Otec, ktorý ma poslal.“^k ¹⁹ Hovorili mu: „Kde je tvoj Otec?“ Ježiš odpovedal: „Ani mňa, ani môjho Otca nepoznáte. Ak by ste poznali mňa, poznali by ste aj môjho Otca.“^l ²⁰ Tieto reči povedal pri pokladnici, keď učil v chráme, ale nik sa ho nezmocnil, lebo ešte neprišla jeho hodina.^m

²¹ Opäť im povedal: „Ja idem a budete ma hľadať, ale zomriete vo svojom hriechu. Kam ja idem, ta vy nemôžete prísť.“ⁿ ²² Tu Židia hovorili: „Azda sa zabije, keď hovorí: ‚Kam ja idem, ta vy nemôžete prísť?‘“ ²³ I hovoril im: „Vy ste zdola, ja zhora. Vy ste z tohto sveta, ja nie som z tohto sveta.“^o ²⁴ Preto som vám povedal, že zomriete vo svojich hriechoch; veď ak neuveríte, že Ja som, zomriete vo svojich hriechoch.“^p ²⁵ Tu mu hovorili: „Kto si ty?“^q Ježiš im povedal: „Čo ešte s vami vôbec hovorím? ²⁶ Mám o vás veľa čo hovoriť a súdiť, ale ten, čo ma poslal, je pravdivý, a ja hovorím svetu to, čo som počul od neho.“^r ²⁷ Nespoznali, že im hovorí o Otcovi. ²⁸ Ježiš im teda povedal: „Keď vyzdvihnete Syna človeka, potom spoznáte, že Ja som, a nič nerobím sám od seba, ale hovorím tak, ako ma naučil Otec.“^s ²⁹ A ten, čo ma poslal, je so mnou. Nenechal

ma samého, lebo ja robím vždy to, čo sa páči jemu.“³⁰ Keď to hovoril, mnohí uverili v neho.

³¹ Tu Ježiš hovoril Židom, ktorí v neho uverili: „Ak zostanete v mojom slove, budete naozaj mojimi učeníkmi,³² spoznáte pravdu a pravda vás oslobodí.“³³ Oni mu povedali: „Sme Abrahámovo potomstvo a nikdy sme neboli nikoho otrokmi. Ako to, že hovoríš: ‚Stanete sa slobodnými?‘“³⁴ Ježiš im odpovedal: „Veru, veru hovorím vám: Každý, kto pácha hriech, je otrok hriechu.“³⁵ No otrok nezostáva v dome naveky; syn zostáva naveky.“³⁶ Ak vás teda Syn oslobodí, budete skutočne slobodní.³⁷ Viem, že ste Abrahámovo potomstvo, ale usilujete sa ma zabiť, lebo moje slovo nemá vo vás miesto.³⁸ Hovorím to, čo som videl u Otca. Aj vy robíte to, čo ste počuli od Otca.“³⁹ Odpovedali mu: „Naším otcom je Abrahám.“ Ježiš im povedal:^x „Ak by ste boli Abrahámovými deťmi, konali by ste Abrahámove skutky.“⁴⁰ No vy sa ma teraz usilujete zabiť, človeka, čo vám povedal pravdu, ktorú som počul od Boha. Toto Abrahám neurobil.⁴¹ Vy konáte skutky svojho otca.“ Povedali mu: „My sme sa nenarodili zo smilstva. Máme jedného otca, Boha.“⁴² Ježiš im povedal: „Keby bol Boh vašim otcom, milovali by ste ma, veď ja som z Boha vyšiel a som tu. Veď som neprišiel sám od seba, ale on ma poslal.“⁴³ Prečo nerozumiete mojej reči? Lebo nemôžete počúvať moje slovo.⁴⁴ Vaším otcom je diabol a vy chcete plniť túžby svojho otca. On bol vrah od počiatku a nestál v pravde, lebo v ňom niet pravdy. Keď klame, hovorí z toho, čo mu je vlastné, lebo je klamár a otec lži.“⁴⁵ No keďže ja hovorím pravdu, neveríte mi.⁴⁶ Kto z vás ma usvedčí z hriechu? Ak hovorím pravdu, prečo mi neveríte?“⁴⁷ Kto je z Boha, počúva Božie slová. Vy preto nepočúvate, lebo nie ste z Boha.“⁴⁸ Židia mu povedali: „Nehovoríme azda my správne, že ty si Samaritán a si posadnutý?“⁴⁹ Ježiš odpovedal: „Ja nie som posadnutý, ale ctím si Otca, a vy si ma nectíte.“⁵⁰ No ja nehľadám svoju slávu; je taký, čo ju hľadá a súdi.“⁵¹ Veru, veru hovorím vám: Ak niekto zachová moje slovo, iste neuzrie smrť naveky.“⁵² Židia mu povedali: „Teraz vieme, že si posadnutý. Abrahám zomrel, proroci tiež, a ty hovoríš: ‚Ak niekto zachová moje slovo, iste neokúsi smrť naveky?‘“⁵³ Si ty azda väčší ako náš otec Abrahám, ktorý zomrel? Aj proroci zomreli. Kýmže sa robíš?“⁵⁴ Ježiš odpovedal: „Ak ja oslavujem seba samého, moja sláva je nanič. Je to môj Otec, čo ma oslavuje, o ktorom vy hovoríte: ‚On je náš Boh,‘“⁵⁵ ale nepoznáte ho. No ja ho poznám. Keby som povedal, že ho nepoznám, bol by som luhárom ako vy, ale poznám ho, a jeho slovo zachovávam.“⁵⁶ Váš otec Abrahám zajasal, že uvidí môj deň, i videl ho a zaradoval sa.“⁵⁷ Tu mu Židia povedali: „Ešte nemáš päťdesiat rokov a videl si Abraháma?“⁵⁸ Ježiš im povedal:ⁱ „Veru, veru hovorím vám: Prv než bol Abrahám, Ja som.“⁵⁹ Na to zdvihli kamene, aby ich do neho hodili. No Ježiš sa ukryl a vyšiel z chrámu.^j

Poznámky

8,1-11

Príbeh o žene cudzoložnici pokladajú vedci za neskoršiu interpoláciu v texte evanjelia pravdepodobne z 3. alebo 4. storočia, lebo sa nenachádza v najstarších textových svedectvách. Epizóda ukazuje ďalší konflikt Ježiša so Židmi o interpretácii Tóry. V centre záujmu stojí žena prichytená pri cudzoložstve. Scéna sa odohráva v Jeruzalemskom chráme.

8,3

Termín „cudzoložstvo“ naznačuje, že ide o vydatú ženu.

8,5

Cudzoložstvo bolo zakázané samotným Desatorom a jeho spáchanie sa malo potrestať ukameňovaním (Dt 22,23-24; Lv 20,10).

8,6

Ježišov postoj a písanie po zemi sú vyjadrením jeho odmietnutia nechať sa zatiahnuť do pasce. Obsah jeho písma evanjelista neudáva. Podľa názoru viacerých vedcov možno Ježiš píše Ex 23,1b alebo 23,7.

8,7

Ježišova následná odpoveď o hodení kameňa sa opiera o Dt 13,10-11 a 17,5-7: pri kameňovaní mohol svedok deliktu hodiť kameň ako prvý. Tento predpis však Ježiš reinterpretuje a povoľuje hodiť kameň iba tomu, kto nemá žiaden hriech.

8,10

Odchod žalobcov znamená zrušenie obžaloby. Ani Ježiš ženu nijako neobžalúva.

8,12-59

Téma konfliktu medzi Ježišom a židovskými autoritami prechádza aj zvyškom kap. 8. Ježiš naďalej učí v chráme a debata so Židmi sa opätovne vzťahuje na jeho identitu. V texte z pohľadu literárnej formy dochádza k priamej konfrontácii medzi Ježišom a autoritami, priam je tu ostrá polemika. Text sa dotýka aj otázky monoteizmu a jeho vzťahu k Ježišovej identite. Nachádzajú sa tu aj témy známe zo synoptickej tradície, napr. otázka Abrahámovho potomstva, alebo Ježišovho spriaznenia sa s Belzebulom.

8,12

Genitív „svetlo sveta“ je objektívny genitív, ktorý by sa dal preložiť ako „svetlo pre svet.“

Ježišova sebaidentifikácia ako svetla sa ozýva na pozadí rituálu so svetlom na nádvorí žien v chráme. Počas sviatku Stánkov sa tam v noci zapalovali veľké svietniky, ktorých svetlo pripomínalo Božiu prítomnosť v ohnivom oblaku počas putovania púšťou (Ex 13,21; 14,24; 40,38). Ježiš si touto výpoveďou nárokuje na fakt, že on je stelesnením Boha, ktorý ako svetlo sprevádza svoj nový ľud.

8,14

V Ježišovom prípade nemajú jeho protivníci prístup k jeho svedkovi, lebo len sám Ježiš vie, že jeho svedkom je Otec, ktorý ho poslal.

8,19

Otázka Židov môže byť sarkastickou poznámkou o absencii Ježišovho otca, alebo vyjadrením ich neschopnosti uznať Boha za Ježišovho otca.

8,20

Verš identifikuje lokalitu, v ktorej sa odohráva kontroverzia – pokladničnú miestnosť v blízkosti nádvorja žien.

8,21

Zomrieť v hriechu znamená v Jánovej optike neuveriť v Ježiša a následkom tohto hriechu zakúsiť prerušenie vzťahu s Bohom.

8,22

Slová o Ježišovom odchode Židia nerozumejú a mylne si myslia, že hovoria o samovražde.

8,25

Viacere moderné komentáre a preklady navrhujú vzhľadom na komplikovanosť gréckej syntaktickej konštrukcie τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν vnímať akuzatív τὴν ἀρχὴν v adverbiiálnom zmysle ako synonymum pre ὅλος („úplne, skutočne, vôbec“) s výsledným prekladom „čo ešte s vami vôbec hovorím?“ Opytovacia veta by tak vyjadrovala Ježišovu frustráciu alebo sklamanie z nepochopenia jeho identity, ktorým sa Židia opakovane vyznačujú. Príbuzná interpretácia by z vety urobila pozitívnu deklaráciu: „[som] úplne to, čo vám aj hovorím.“ Iná alternatíva je vnímať τὴν ἀρχὴν za časový údaj v zmysle „od začiatku“ s nasledovným prekladom: „od začiatku to, čo vám aj hovorím.“ Existuje aj možnosť vnímať akuzatív τὴν ἀρχὴν ako kristologický titul (označenie Ježiša): „začiatok, čo vám aj hovorím.“ Náš preklad sa prikláňa k prvému variantu, podľa ktorého je veta opytovacia a vyjadruje Ježišovo sklamanie, že Židia opätovne nedokážu pochopiť, kým on je.

8,29

Ani v momente ukrižovania nebude Ježiš ponechaný sám, ale Otec, kto-

rého poslušne celý život zjavoval, bude s ním aj vtedy.

8,31

Kritériom viery je zotrvávanie v Ježišovom slove – vytrvalé prijímanie jeho zjavenia.

8,32

Spoznanie Božej skutočnosti v Ježišovi vedie k slobode – slobode od hriechu a smrti.

8,33

Židia ako Abrahámovi potomkovia namietajú, že oni nikdy neslúžili iným bohom. Zmienka o zotročení v tomto verši nemá politickú konotáciu, ale v priebehu svojej histórie boli Židia viackrát zotročení iným národom, v neposlednom rade Rimanmi.

8,34

Status Abrahámovho potomka nechráni človeka automaticky pred hriechom. Otrokom hriechu alebo slobodným od hriechu sa človek stáva svojím konaním. Ten kto prijíma Ježišovo zjavenie, nepácha hriech a nie je jeho otrokom, ale skutočne požíva slobodu.

8,35

Obraz sa hrá s rozdielom v statuse členov antickej domácnosti. Otrok si nemohol nárokovať byť natrvalo členom domácnosti, do ktorej patril; to mohol jedine syn. Syn bol úplne slobodný a budúcnosť mal vo svojich rukách, lebo mohol navždy zostať v dome svojho otca.

8,39

Status Abrahámovho potomka musí korešpondovať s konaním Abraháma. Samotné genealogické odvodzovanie pôvodu od Abraháma nezaručuje autenticnosť statusu Abrahámovho potomka. Pod Abrahámovými skutkami sa tu rozumie Abraháмова príkladná poslušnosť Božej vôli.

8,40

Abrahám na rozdiel od jeho potomkov nikdy neurobil žiaden skutok, ktorým by sa staval voči Božiemu zjaveniu.

8,44

Doslovný preklad úvodu verša by znel: „vy ste z otca, ktorým je diabol.“

Skutočným otcom Židov, ktorému Ježiš pripisuje ich postoj absencie viery, je diabol. Je totiž od počiatku vrahom, čo ilustruje aj snaha Židov zabiť Ježiša. Diablov vplyv podľa Gn 3 umožnil vstup smrti do ľudských dejín. Smrť je jeho dielom.

8,48

Doslovný preklad poslednej vety by znel: „máš démona/zlého ducha.“ Obvinenie, že Ježiš je Samaritán, znamená, že jeho protivníci ho nepovažujú za Abrahámovho potomka a člena vyvoleného ľudu. Posledná časť verša to ešte

stupňuje: Ježiš nestojí v privilegovanom vzťahu s Bohom, ale pod vládou jeho protivníka, zlého ducha.

8,49

Ježiš obchádza námietku, že je Samaritán, a sústreďuje pozornosť na fakt, že on Otca v skutočnosti ctí a preukazuje mu verejnú úctu.

8,50

Ten, kto hľadá Ježišovu slávu, je sám Boh, a robí to tak, že Ježiša urobil svojím reprezentantom na zemi.

8,52

V argumentácii sa opätovne objavuje postava Abraháma. Židia sa pýtajú ako môže Ježiš tvrdiť, že dáva večný život, keď aj najväčšie postavy židovskej histórie ako Abrahám pomreli? Židia namietajú, že by bol Ježiš schopný zrušiť moc smrti – každý človek predsa zomrie. Život, ktorý sľubuje Ježiš, však nespočíva v trvalom pozemskom živote, ale v nezničiteľnom spojení s Bohom, ktoré nevylučuje aj fyzickú smrť tela.

8,56

Tentokrát Ježiš používa postavu Abraháma na potvrdenie svojej legitimacy. Evanjelista tu pracuje s dvomi tradíciami, ktoré spája v jednom texte: ide o Abrahámovu radosť z narodenia syna (Gn 17,17) a prísľub videnia mesiášskych časov (intertestamentálna literatúra). Tým sa preukazuje Ježišova veľkosť, lebo nie Abrahám, ale Ježiš je kulmináciou dejín vyvoleného ľudu, a sám Abrahám sa tešil na Mesiášov príchod.

8,57

Židia interpretujú Ježišove slová v intenciách obvyčajnej chronológie. Človek, ktorý ešte nemá 50 rokov (priemerný vek podľa židovských očakávaní) nemohol predsa vidieť Abraháma. Jeho minulosť nesiahá tak ďaleko.

8,58

Ježišova Ja-som sebapredikácia je vrcholom celej kontroverzie. Poukazuje na kvalitatívny rozdiel medzi Ježišom a Abrahámom. Abrahám musel „vzniknúť“, prísť na tento svet v určitom časovom bode. Ježiš je stále – od večnosti.

8,59

Ježišova identifikácia s Bohom cez Ja-som výpoveď vedie k pokusu o jeho lynčovanie. Slová Ježiša sú totiž z pohľadu Židov rúhaním, za ktoré zasluhuje ukameňovanie. Ježiš sa však ukrýva – pravdepodobne v zástupe ľudí – a tak môže nepozorovane vyjsť z chrámu.

Intertextuálne prepojenia

- a. [8,1-2]
Lk 21,37-38
- b. [8,5]
Lv 20,10; Dt 22,22-29
- c. [8,7]
Dt 17,7
- d. [8,10]
Ez 33,11
- e. [8,11]
5,14
- f. [8,12]
1,4-5.9; 9,5; 12,46; Ex 13,22; Iz 42,6; Zach 14,8; 1 Jn 1,5
- g. [8,14]
5,31
- h. [8,15]
12,47; 1 Sam 16,7
- i. [8,16]
5,30
- j. [8,17]
Dt 17,6; 19,15; Nm 35,30
- k. [8,18]
5,23.37
- l. [8,19]
7,28; 14,7; 15,21
- m. [8,20]
7,30
- n. [8,21]
7,34; 13,33
- o. [8,23]
3,31; 17,14; 18,36
- p. [8,24]
Ex 3,14; Dt 32,39; Iz 43,10
- q. [8,25]
10,24
- r. [8,26]
12,44-50
- s. [8,28]
3,14; 12,32.34

- t. [8,32]
Iz 42,7; Gal 4,31
- u. [8,33]
Mt 3,9
- v. [8,34]
Rim 6,16-17
- w. [8,35]
Gn 21,10; Gal 4,30; Hebr 3,5-6
- x. [8,39]
Gn 26,5; Rim 4,11-17; Jak 2,21-23
- y. [8,41]
Mal 2,10
- z. [8,42]
1 Jn 5,1
- a. [8,44]
Gn 3,4; Múd 1,13; 2,24; Sk 13,10; 1 Jn 3,8-15
- b. [8,46]
Hebr 4,15; 1 Pt 2,22; 1 Jn 3,5
- c. [8,47]
10,26; 1 Jn 4,6
- d. [8,50]
7,18
- e. [8,51]
5,24-29; 6,40.47; 11,25-26
- f. [8,53]
4,12
- g. [8,55]
7,28-29
- h. [8,56]
Gn 17,17; Mt 13,17; Lk 17,22
- i. [8,58]
1,30; 17,5
- j. [8,59]
10,31.39; 11,8; Lk 4,29-30

Ján 9

Preklad

¹ A ako šiel ďalej, uvidel človeka slepého od narodenia.^a ² Jeho učeníci sa ho spýtali: „Rabbi, kto zhrešil – on alebo jeho rodičia –, že sa narodil slepý?“^b ³ Ježiš odpovedal: „Nezhrešil ani on, ani jeho rodičia, ale majú sa na ňom zjaviť Božie skutky.“^c ⁴ My musíme konať skutky toho, čo ma poslal, dokiaľ je deň. Prichádza noc, keď nik nebude môcť konať.“^d ⁵ Kým som na svete, som svetlo sveta.“^e ⁶ Keď to povedal, napľul na zem, urobil zo sliny blato, a potrel mu blatom oči.^f ⁷ A povedal mu: „Chod’ sa umyť do nádrže Siloe (čo znamená poslaný).“ On teda odišiel, umyl sa, a keď sa vrátil, videl.^g

⁸ Tu susedia a tí, čo ho predtým vídali, že bol žobrákom, hovorili: „Nie je to ten, čo tu sedával a žobral?“ ⁹ Iní hovorili: „Je to on.“ Ďalší hovorili: „Nie, ale podobá sa mu.“ On hovoril: „Som to ja.“ ¹⁰ I hovorili mu: „Ako sa ti teda otvorili oči?“ ¹¹ On odpovedal: „Človek menom Ježiš urobil blato, potrel mi oči a povedal mi: ‚Chod’ k Siloe a umy sa!‘ A šiel som. Keď som sa umyl, začal som vidieť.“ ¹² Opýtali sa ho: „Kde je ten človek?“ On povedal: „Neviem.“ ¹³ Toho, čo bol predtým slepý, priviedli k farizejom. ¹⁴ No v ten deň, keď Ježiš urobil blato a otvoril mu oči, bola sobota.^h ¹⁵ Tu sa ho aj farizeji opäť vypytovali, ako začal vidieť. On im povedal: „Priložil mi blato na oči, umyl som sa a vidím.“ ¹⁶ Niektorí z farizejov hovorili: „Tento človek nie je od Boha, lebo nezachováva sobotu.“ No iní hovorili: „Ako môže hriešny človek robiť také znamenia?“ A bola medzi nimi roztržka.ⁱ ¹⁷ Tu opäť povedali slepému: „Čo ty hovoríš o ňom, keďže ti otvoril oči?“ On povedal: „Je to prorok.“^j ¹⁸ Židia však o ňom neverili, že bol slepý a začal vidieť, až kým neprivolali rodičov toho, čo začal vidieť, ¹⁹ a spýtali sa ich: „Je to váš syn, o ktorom vy hovoríte, že sa narodil slepý? Ako to, že teraz vidí?“ ²⁰ Jeho rodičia odpovedali: „Vieme, že toto je náš syn a že sa narodil slepý. ²¹ No nevieme ako to, že teraz vidí, ani nevieme, kto mu otvoril oči. Spýtajte sa jeho. Je dospelý, sám bude hovoriť o sebe.“ ²² Toto jeho rodičia povedali, lebo sa báli Židov. Židia sa totiž už boli uzniesli, že ak ho niekto vyzná za Mesiáša, bude vylúčený zo synagógy.^k ²³ Preto jeho rodičia povedali: „Je dospelý, jeho sa spýtajte.“^l

²⁴ Po druhý krát teda zavolali toho človeka, čo bol slepý, a povedali mu: „Vzdaj slávu Bohu! My vieme, že tento človek je hriešnik.“^m ²⁵ On odpovedal: „Neviem, či je hriešnik. Jedno však viem, že som bol slepý a teraz vidím.“ ²⁶ Povedali mu: „Čo ti urobil? Ako ti otvoril oči?“ ²⁷ Odpovedal im: „Už som vám to povedal a nepočuli ste. Čo chcete opäť počuť? Azda sa chcete aj vy stať jeho učeníkmi?“ ²⁸ Vynadali mu a povedali: „Ty si jeho učeník; no my sme Mojžišovi učeníci. ²⁹ My vieme, že k Mojžišovi hovoril Boh. No o tomto ne-

vieme, odkiaľ je.“^{n 30} Ten človek im odpovedal: „Veď práve to je čudné, že vy neviete, odkiaľ je, a mne otvoril oči.“³¹ Vieme, že hriešnikov Boh nevypočuje, ale ak si ho niekto ctí a plní jeho vôľu, toho vypočuje.^{o 32} Od vekov nebolo počuť, žeby niekto otvoril oči tomu, čo sa narodil slepý.“³³ Ak by tento nebol od Boha, nemohol by nič urobiť.“^{p 34} Oni mu povedali: „Celý si sa v hriechoch narodil a ty poučuješ nás?“ A vyhnali ho von.

³⁵ Ježiš sa dopyčul, že ho vyhnali von, a keď ho našiel, povedal: „Ty veríš v Syna človeka?“³⁶ On mu odpovedal: „A kto to je, pane, aby som v neho uveril?“³⁷ Ježiš mu povedal: „Už si ho videl a je to ten, čo sa rozpráva s tebou.“^{q 38} A on vyznal: „Verím, Pane.“ I poklonil sa mu.³⁹ A Ježiš povedal: „Kvôli súdu som prišiel na tento svet, aby tí, čo nevidia, videli, a tí, čo vidia, oslepli.“^r

⁴⁰ Niektorí z farizejov, čo boli s ním, to počuli a povedali mu: „Azda sme i my slepí?“^{s 41} Ježiš im povedal: „Keby ste boli slepí, nemali by ste hriech. No teraz hovoríte: ‚Vidíme.‘ A tak váš hriech zostáva.“^t

9,1-41

9. kapitola opisuje ďalšie Ježišovo znamenie v Jeruzaleme: uzdravenie slepého od narodenia v sobotu a s tým súvisiaci konflikt so židovskými autoritami. Dej udalosti sa očividne naďalej odohráva v čase sviatku Stánkov, niekde v blízkosti chrámu, z ktorého Ježiš vyšiel na konci 8. kapitoly. Aj tu dominujú motívy svetla a vody. Téma konfliktu takisto zabezpečuje kontinuitu s 8. kapitolou. Narácia ilustruje výpoveď z prológu o Slove, ktoré osvecuje každého človeka (porov. 1,5.9-11). Príbeh je zároveň symbolickým rozprávaním, lebo uzdravenie slepého poukazuje na prechod človeka z tmy do svetla vďaka prijatiu zjavenia, ktoré prináša Ježiš. Zároveň je táto epizóda akýmsi zrkadlom životných príbehov adresátov, ktorí boli vylúčení zo synagógy pre ich kristologickú vieru. Príbeh sa skladá z troch častí. Prvá (9,1-7) obsahuje dialóg Ježiša s učeníkmi a uzdravenie slepého. Druhá časť (9,8-34) prináša dialógy zúčastnených postáv, ktorých prostredníctvom sa do popredia dostáva motív konfliktu o uzdravení, no v tejto časti Ježiš aktívne nevystupuje. Tretia časť (9,35-41) hovorí o vyznaní uzdraveného a zaslepení farizejov. Nápadný je spôsob uzdravenia pomocou zmiešania slín so zeminou (prachom zeme), v ktorom možno vidieť mnohé paralely známe z antického sveta. Vyzdvihnúť treba predovšetkým prepojenie k SZ teológii, podľa ktorej jedine Boh dokáže vrátiť slepým zrak (napr. Ex 4,11; Iz 29,18). Aj v tomto príbehu Ježiš činí ako Boh.

9,1

Ježiš sa so slepým stretáva pravdepodobne pri jednej z brán chrámového komplexu, kde slepí zvyčajne sedávali, aby žobrali o almužnu. Už úvodný verš podčiarkuje Ježišovu suverenitu, Je to on, kto zbadá slepého človeka, ktorý ho nijako neprosí o uzdravenie.

9,2

Otázka učeníkov je výrazom tradičnej viery, podľa ktorej mala každá choroba alebo nešťastie náboženskú príčinu, musela byť dôsledkom hriechu.

9,3

Ježišove slová sú korekciou pohľadu učeníkov. Slepota tohto muža nie je miestom, na ktorom sa zjavuje Boží trest, ale miestom, na ktorom sa prejaví Boží spásonosný zásah.

9,6

Grafický opis spôsobu uzdravenia poukazuje na matériu, teda Ježišovu slinu, pričom zmiešanie sliny s dychom v ústach jej dáva mimoriadnu moc a robí

z nej prostriedok uzdravenia, a to o to viac, že ide o slinu a dych Božieho Syna. Detail zeme a následného blata môže byť narážkou na stvorenie človeka z hlíny (Gn 2,7), čo by naznačovalo, že v prípade tohto uzdravenia ide o nové stvorenie.

9,7

Nádrž Siloe ležala na juhovýchodnom svahu Jeruzalema a bola napájaná z prameňa Gihon. Slúžila na rituálne očisťovanie. Príkaz umyť sa v Siloe pripomína rozkaz Elizea Námanovi ponoriť sa sedemkrát do Jordána (porov. 2 Kr 5,10-14). Preklad slova Siloe („poslaný“) dáva meno miesta do súvisu s kristológiou, pričom naznačuje, že skutočný pôvodca uzdravenia je Ježiš.

9,9

Sebaidentifikácia slepého pomocou formuly ἐγώ εἰμι, ktorú inde v evanjeliu používa Ježiš na označenie seba samého, je iróniou, ktorá znamená, že hoci tento uzdravený je identický so žobrákom, ktorého susedia a známi poznali a teraz si nevedia vysvetliť príčinu získania zraku, identita tohto uzdraveného človeka sa zmenila, lebo začal vidieť vďaka stretnutiu s Ježišom, ktorý je skutočným Ja-som.

9,11

Spôsob svojho uzdravenia opisuje slepec úplne schematicky obyčajným vyrátaním faktov.

9,12

Slepcova nevedomosť o tom, kde sa Ježiš nachádza, je vyjadrením jeho vzdialenosti k Ježišovi, ktorá musí byť prekonaná iba vierou.

9,14

Prestúpenie sobotného príkazu sa implicitne vytýka Ježišovi – on zmiesil blato a priložil ho slepcovi na oči. To naznačuje počiatočný konflikt s farizejmi. Predpis o sobote však porušil aj slepec, lebo vykonal cestu k Siloe, ktoré ležalo vo väčšej vzdialenosti, ako bolo dovolené prejsť v sobotu.

9,16

Aj farizeji sú bezradní vzhľadom na interpretáciu uzdravenia. Pre jedných je Ježiš hriešnik, lebo nedodržiava Zákon, pre tých druhých zas nemôže byť hriešnik, lebo robí znamenania, ktoré ukazujú, že za ním stojí Boh.

9,17

Pri rozdielnosti svojich názorov sa farizeji obracajú na slepca, ktorý im dáva zreteľnú odpoveď: Ježiš je prorok, Boží posol. Slepec tak vykoná prvý krok postoja viery a už nevníma Ježiša ako obyčajného človeka, ale ako Božieho posla.

9,18

Privolanie rodičov má za cieľ vyvolať konflikt vo výpovediach, a tak zdiskreditovať uzdravenie a samotného Ježiša.

9,21

Rodičia sa odmietajú vyjadrovať o spôsobe uzdravenia, preto hovoria, že syn je už dospelý. Má viac ako trinásť rokov a môže sa kompetentne vyjadriť.

9,22

Motív vylúčenia zo synagógy ako trestu za vyznanie Ježišovho mesiášstva je typický pre toto evanjelium (9,22; 12,42; 16,2). Reflektuje situáciu Jánovej komunity, ktorá sa dostala do konfliktu so svojou materskou synagógou pre Ježiša.

9,24

Pri druhom vypočúvaní sa Židia snažia slepca donútiť, aby prijal ich presvedčenie, že Ježiš je hriešnik. Formula „vzdaj Bohu slávu“ (porov. Joz 7,19; 1 Sam 6,5; Jer 13,16) ho má prinútiť, aby opustil falošné presvedčenie o Ježišovi a uznal ho za hriešnika.

9,25

Slepec sa vyjadruje o Ježišovi na základe osobnej skúsenosti s jeho konaním, preto odmieta prijať názor, ktorý mu Židia vnucujú.

9,28

Sloveso „vynadať, pohaniť, hanobiť“ sa v NZ používa na vyjadrenie urážky voči človeku pre jeho vieru v Krista (porov. 1 Kor 4,12; 1 Pt 3,9). Slepca už Židia nepokladajú za nestrannú osobu, ale za Ježišovho učeníka, a preto mu vynadajú.

9,29

Opäť sa vynára otázka Ježišovho pôvodu. Jeho tajomný, neznámy pôvod ho podľa Židov diskredituje a robí nedôveryhodným.

9,30

Podľa slepca je to čudné, ak nie škandalózne, že farizeji nevedia určiť Ježišov pôvod v Bohu na základe jeho mimoriadneho skutku.

9,31

Slepec narába s argumentmi typicky židovskej teológie, podľa ktorej Boh poskytuje svoju pomoc tým, čo si ho ctia (porov. Prís 15,8.29; Jób 27,9). Nepriamo tým hovorí, že aj Ježišovi Boh poskytol svoju pomoc pri práve uskuťtočnenom uzdravení, a preto Ježiš nemôže byť zaradený medzi hriešnikov.

9,33

Záver slepcovho argumentu spočíva v tvrdení, že človek, ktorý nie je od Boha, nedokáže urobiť nič, a nie to ešte uzdraviť slepého od narodenia. Ježiš teda musí byť od Boha.

9,34

Židia sa snažia zdiskreditovať slepcovo vnímanie Ježiša tým, že ukazujú na jeho nekompetentnosť – označujú ho za hriešnika. Jeho slepota bola výsledkom hriechu jeho rodičov a následného Božieho trestu. Takýto človek predsa

nemôže poučať farizejov.

9,35

Uzdravený tu po prvýkrát vidí Ježiša, pričom k stretnutiu dochádza tak, že Ježiš sám ho aktívne vyhľadá, a tak prejavuje svoju starostlivosť o neho. Príbeh kulminuje v tomto stretnutí Ježiša s uzdraveným človekom.

9,36

Uzdravený si ešte neuvedomuje spojenie toho, ktorý ho uzdravil, s postavou Syna človeka. Nevníma ešte Ježišovu identitu v úplnosti.

9,37

Svojím slovom sa Ježiš dáva uzdravenému spoznať úplne. Zjavuje mu explicitne, že on je Syn človeka, a tak mu odkrýva svoju identitu.

9,38

Uzdravený vyjadruje svoju vieru slovom a gestom (poklonou). Tak prezrádza, že prešiel k plnému stupňu viery.

9,39

Ježišov príchod na svet znamená zmenu vzťahov: slepí vidia a vidiaci tratia zrak. Uzdravení slepí sú tí, ktorí spoznajú Božiu spásu prichádzajúcu v Ježišovi; oslepnú tí, ktorí to nechcú spoznať a uzatvoria sa pred Ježišovým konaním.

9,41

Farizeji videli Ježišovo znamenie, ale nezbadali v ňom zjavenie Boha. V tom spočíva ich hriech.

Intertextuálne prepojenia

- a. [9,1-2]
Iz 42,7
- b. [9,2]
Ex 20,5; Ez 18,20; Lk 13,2
- c. [9,3]
5,14; 11,4
- d. [9,4]
11,9-10; 12,35-36
- e. [9,5]
8,12
- f. [9,6]
5,11; Mk 7,33; 8,23
- g. [9,7]
2 Kr 5,10-14
- h. [9,14]
5,9
- i. [9,16]
3,2; Mt 12,10-11; Lk 13,10-11; 14,1-4
- j. [9,17]
4,19
- k. [9,22]
7,13; 12,42; 16,2; 19,38
- l. [9,23]
12,42
- m. [9,24]
Joz 7,19; 1 Sam 6,5 LXX
- n. [9,29]
Ex 33,11
- o. [9,31]
10,21; Ž 34,16; 66,18; Prís 15,29; Iz 1,15
- p. [9,33]
3,2
- q. [9,37]
4,26; Dan 7,13
- r. [9,39]
Mt 13,33-35
- s. [9,40]
Mt 15,14; 23,26; Rim 2,19
- t. [9,41]
15,22

Ján 10

Preklad

¹ Veru, veru hovorím vám: Kto nevchádza do ovčince bránou, ale prechádza odinakiaľ, je zlodej a zbojník. ² No kto vchádza bránou, je pastier oviec.^a ³ Tomuto vrátnik otvára a ovce počúvajú jeho hlas; a on svoje ovce volá po mene a vyvádza ich von. ⁴ Keď všetky svoje ovce vyženie, kráča pred nimi a ony ho nasledujú,^b lebo poznajú jeho hlas. ⁵ No cudzieho iste nebudú nasledovať, ale ujdú od neho, lebo nepoznajú hlas cudzích pastierov.“ ⁶ Túto obraznú reč im Ježiš povedal, no oni neporozumeli, o čom im to hovoril.

⁷ Tu Ježiš opäť povedal: „Veru, veru hovorím vám: Ja som brána k ovciam. ⁸ Všetci, čo prišli predom mnou, sú zlodeji a zbojníci, ale ovce ich nepočúvali. ⁹ Ja som brána. Ak niekto vojde cezo mňa, bude spasený; bude vchádzať i vychádzať a nájde pastvu. ¹⁰ Zlodej prichádza len preto, aby kradol, zabíjal a ničil; ja som prišiel, aby mali život a mali ho v hojnosti. ¹¹ Ja som dobrý pastier. Dobrý pastier dáva svoj život za ovce.“ ¹² Keď ten, čo je nádenníkom a nie pastierom a ovce nie sú jeho, vidí, že prichádza vlk, opúšťa ovce a uteká, a vlk ich chytá a rozháňa,^d ¹³ lebo on je nádenníkom a nezáleží mu na ovciach. ¹⁴ Ja som dobrý pastier a poznám svoje ovce a moje ovce poznajú mňa, ¹⁵ tak ako mňa pozná Otec a ja poznám Otca. Aj svoj život dávam za ovce.“ ¹⁶ Mám aj iné ovce, ktoré nie sú z tohto ovčince. Aj ich musím priviesť a budú počúvať môj hlas, a tak bude jedno stádo s jedným pastierom.“ ¹⁷ Otec ma preto miluje, lebo ja dávam svoj život, aby som si ho opäť vzal.“ ¹⁸ Nik mi ho neberie, ale ja ho dávam sám od seba. Mám moc dať ho a mám moc opäť si ho vziať späť. Tento príkaz som dostal od svojho Otca.“^h ¹⁹ Kvôli týmto slovám opäť nastala medzi Židmi roztržka.ⁱ ²⁰ Mnohí z nich hovorili: „Je posadnutý a šalie. Prečo ho počúvate?“^j ²¹ Iní hovorili: „To nie sú reči posadnutého. Azda môže zlý duch otvoriť oči slepým?“^k

²² Vtedy bol v Jeruzaleme sviatok Posvätenia chrámu; bolo to v zime.^l ²³ A Ježiš sa prechádzal v chráme v Šalamúnovom stĺporadí. ²⁴ Tu ho Židia obkolesili a hovorili mu: „Dokedy nás budeš držať v napätí? Ak si ty Mesiáš, povedz nám to otvorene!“^m ²⁵ Ježiš im odpovedal: „Povedal som vám to a neveríte. Skutky, čo ja konám v mene svojho otca, tie svedčia o mne.“ⁿ ²⁶ Ale vy neveríte, lebo nie ste z mojich oviec.“^o ²⁷ Moje ovce počúvajú môj hlas, a ja ich poznám a ony ma nasledujú. ²⁸ A ja im dávam večný život a iste nezahynú naveky a nikto mi ich nevytrhne z ruky.“^p ²⁹ Môj Otec – vzhľadom na to, čo mi dal – je väčší od všetkých, a nikto ich nemôže vytrhnúť z Otcovej ruky.“^q ³⁰ Ja a Otec sme jedno.“^r

³¹ Židia opäť zdvihli kamene, aby ho ukameňovali.“^s ³² Ježiš im povedal:

„Mnoho dobrých skutkov od Otca som vám ukázal. Kvôli ktorému z nich ma chcete ukameňovať?“³³ Židia mu odpovedali: „Za dobrý skutok ťa nechceme ukameňovať, ale za rúhanie – že ty, človek, sa robíš Bohom.“³⁴ Ježiš im povedal: „Nie je vo vašom Zákone napísané: Povedal som: ‚Ste bohmi‘?“³⁵ Ak nazval bohmi tých, ku ktorým prišlo Božie slovo, – a Písmo nemožno zrušiť – ,³⁶ prečo vy tomu, ktorého Otec posvätil a poslal na svet, hovoríte: ‚Rúhaš sa,‘ lebo som povedal: Som Boží Syn?“³⁷ Ak nekonám skutky svojho Otca, neverte mi. ³⁸ No ak ich konám, aj keď neveríte mne, verte tým skutkom, aby ste spoznali a vedeli, že Otec je vo mne a ja v Otcovi.“³⁹ Tu sa opäť usilovali zmocniť sa ho, ale on sa im vymkol z rúk.

⁴⁰ A odišiel opäť za Jordán na miesto, kde Ján predtým krstil a zostal tam.^x

⁴¹ Mnoho ľudí prišlo k nemu a hovorili: „Ján síce neurobil žiadne znamenie, no všetko, čo povedal o tomto, je pravda.“⁴² A mnohí tam v neho uverili.^y

10,1-21

Prvú časť kap. 10 vyplňa Ježišova obrazná reč o dobrom pastierovi, ktorá nasleduje hneď po dialógu s farizejmi v závere 9. kap. na tom istom mieste v blízkosti chrámu. Dominuje tu nový metaforický repertoár – obrazy z pastierskej oblasti, napr. ovce, pastier, stádo. Viaceré obrazy však zostávajú nevysvetlené; napr. kto je vrátnik? Ježiš sa výslovne identifikuje s dvoma obrazmi – pastierom a bránou. Reč výslovne necituje žiaden SZ text. Opiera sa však o pastierske motívy a reality, ktoré boli rozšírené v blízkovýchodných kultúrach, vrátane SZ tradícií. Obrazy pastiera a stáda sú prítomné už v SZ na vykreslenie vzťahu medzi Bohom a ľuďmi (napr. známa kapitola Ez 34). Jánov text podčiarkuje najmä myšlienku, že medzi pastierom a ovcami panuje blízky vzťah a zdôrazňuje fakt, že kvalita pastiera určuje osud stáda. Dobrý pastier tu stojí v kontraste k zlým pastierom. Ježiš ako dobrý pastier stelesňuje Boha ako pastiera svojho ľudu a jeho nasledovníci ako ovce sú týmto novým Božím ľuďmi.

10,1

Zlodej a zbojník nepoužíva legitímne miesto vstupu do ovčince, teda bránu, ale násilne vniká inokade.

10,2

Pastier sa k ovciam dostáva prirodzene cez bránu. Jemu sú ovce zverené a on má právo sa o nich postarať.

10,3

Pastiera charakterizuje blízky vzťah k ovciam. Jedným z jeho znakov je poznanie mena každej ovce.

10,6

Ježišova reč je označená ako *παροιμία*, teda obrazná reč. Farizeji jej nerozumejú, lebo nepoznajú Ježišovu skutočnú identitu.

10,7

Genitív τῶν προβάτων je v tomto prípade genitív cieľa s prekladom celej väzby „brána k ovciam.“ Brána tu umožňuje prístup k ovciam (do ovčince).

Ježiš sa metaforicky identifikuje s bránou k ovciam, čo podčiarkuje jeho jedinečnosť a výlučnosť. Iba prostredníctvom vzťahu s ním sa človek dostane do ovčince, a tak sa stane jeho súčasťou, súčasťou nového Božieho ľudu.

10,9

Druhá predikácia o bráne podčiarkuje jej spásanosnú funkciu: vstup cez

bránu – vzťah s Ježišom – zabezpečuje spásu a pastvu. Táto je obrazom života v plnosti.

10,11

V tomto verši sa Ježiš výslovne identifikuje s pastierom. Keďže v SZ tradícii, napr. v Ez 34 je pastier označením Boha, Ježiš touto sebaidentifikáciou preberá na seba funkciu Boha, keď o sebe nepriamo tvrdí, že je Boh. Aj titul „pastier“ slúži ako prostriedok, ktorým sa vyjadruje Ježišova jednota s Otcom. Pastier sa vyznačuje najmä pripravenosťou položiť život za ovce. Táto fráza môže znamenať venovanie vlastnej energie blahu oviec alebo aj smrť – položenie vlastného života. V Jánovi tento obraz naznačuje Ježišovu smrť, ktorá prináša život ovciam.

10,12

Vlk je v biblickej tradícii metaforou pre nepriateľov Božieho ľudu (Hab 1,8; Ez 22,27; Sof 3,3) alebo pre heretikov, ktorí ohrozujú kresťanskú komunitu (Mt 7,15; Sk 20,29-30). Možno je vlk na tomto mieste v Jánovi aj obrazom diabla.

10,16

Do Ježišovho ovčince patria aj ovce, ktoré nepochádzajú spomedzi Židov. Ján tu možno myslí na veriacich spomedzi Samaritánov.

10,18

Ježišova smrť nie je násilná, nanútená smrť, ale dobrovoľne podstúpená smrť. Ježiš má nad ňou úplnú moc ako aj nad svojim vzkriesením, a to pre svoje úzke spojenie s Otcom. V tejto kristológii spočíva jedinečnosť Jánovho evanjelia v porovnaní s inými NZ spismi.

10,22-42

Druhá časť kap. 10 sa odohráva v chráme počas sviatku Posvätenia chrámu. Ježiš je naďalej v konfrontácii so Židmi ohľadne svojej identity. Téma Ježišovho mesiášstva je v popredí v 10,24-31 a jeho Božieho synovstva v 10,32-39. Ježiš vystupuje ako obžalovaný, ktorý sa musí obhajovať a dokazovať, že je naozaj Mesiáš a Boží Syn. U synoptikov sa to deje počas výsluchu pred veľradou. Sviatok Posvätenia chrámu (Chanuka) slávili Židia 25. kislea (november). Začal sa sláviť v roku 164 pred Kristom na pripomienku znovuposvätenia oltára v chráme po jeho znesvätení Antiochom tri roky predtým.

10,23

Šalamúnovo stĺporadie sa nachádzalo na východnej strane chrámu. V ňom sa Ježiš prechádza, keď ho obkolesia Židia.

10,24

Vetu ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἰρείς; nie je ľahké jednoznačne preložiť. Doslovný preklad by znel „dokedy nám budeš brať život?“ V tomto prípade by veta znela ironicky, pretože sú to práve Židia, ktorí sa neúspešne snažia vziať Ježišov život. Veta pravdepodobne nesie tento význam: „dokedy nás budeš držať v napätí?“ alebo „dokedy nás budeš trápiť, otravovať, obťažovať?“

Sloveso „obkolesili“ naznačuje, že zo strany Židov ide o nepriateľský postoj. Podobne sa toto sloveso používa v niektorých žalmoch (napr. 22,17). Židia po prvýkrát Ježiša konfrontujú priamo, aby jasne povedal, či je Mesiáš.

10,28

Text zdôrazňuje, že žiadne nebezpečenstvo (evanjelista tu má asi na mysli nebezpečenstvo z prenasledovania) nevytrhne ovce z Ježišovej ruky, lebo jeho vzťah k nim je maximálne verný a blízky. Ruka je v biblickej tradícii metaforou Božej ochrannej moci (porov. Dt 33,3; Iz 43,13; Dan 5,23).

10,29

Vo vete ὁ πατήρ μου ὁ δέδωκέν μοι πάντων μετῴων ἐστὶν sa neutrum ὅ pravdepodobne používa ako všeobecné označenie pre ovce, o ktorých hovorí predchádzajúci kontext, a adjektívum πάντων môže byť maskulínium („všetkých“) alebo neutrum („všetko“). Veta je predovšetkým všeobecnou výpoveďou o Otcovi, ktorý je nadradený úplne nad všetkým/všetkými, a preklad sa prikláňa k formulácii „môj Otec – vzhľadom na to, čo mi dal – je väčší od všetkých.“

Čo platí o Ježišovi, platí aj o Otcovi, lebo títo dvaja konajú a sú v úplnej jednote. Ani Otcovi nemôže nikto nič vytrhnúť z ruky. A to je garanciou faktu, že ani Ježišovi nikto nemôže nič vytrhnúť z ruky.

10,30

Jednota medzi Otcom a Synom sa prejavuje najmä v konaní. Syn je reprezentantom a agentom Otca v tomto svete. Takto Ježiš odpovedá na otázku o svojej mesiášskej identite: on je viac ako Mesiáš, lebo je jedno s Otcom.

10,32

Jedine na tomto mieste Jánovo evanjelium hovorí o dobrých skutkoch. Pravdepodobne sa pod nimi myslia Ježišove znamenia, napr. predtým vykonané uzdravenie slepého. Tieto poukazujú na prítomnosť Boha v Ježišovom konaní a nemôžu byť dôvodom na pokus ukameňovať ho.

10,33

Iba na tomto mieste hovorí Ján o rúhaní, ktoré podľa Židov spočíva v Ježišovej snahe robiť sa Bohom; nie vo vyslovení Božieho mena. Ježišovu snahu Židia vnímajú ako útok na ich monoteizmus: Boh je len jeden, a preto ním Ježiš nemôže byť.

10,34

Na vyvrátenie obžaloby sa Ježiš odvoláva na Písmo – Ž 82,6, ktorý hovorí o Izraelitoch ako o Božích synoch.

10,35

Adresátni výsady „ste bohmi a synmi Najvyššieho“ sú podľa žalmu všetci Izraeliti, lebo im na Sinaji Boh adresoval svoje slovo. Tak sa môžu pýšiť mimoriadnou hodnotou.

10,36

Ježiš argumentuje spôsobom *a minore ad maius*: to, čo platilo pre Izraelitov, platí o to viac pre neho, ktorého Otec poslal na tento svet. Posvätenie v biblickej tradícii znamená vyčlenenie pre špeciálnu úlohu, ktorú Boh osobe zveruje.

10,38

Na tomto mieste v evanjeliu sa po prvýkrát objavuje tzv. formula imanencie, ktorá hovorí o prebývaní Otca v Synovi a naopak a tým podčiarkuje ich jednotu. Teologicky ide o reinterpretáciu biblického monoteizmu.

Intertextuálne prepojenia

- a. [10,1-5]
Gn 48,15; 49,24; Ž 23,1-4; 80,2; Jer 23,1-4; Ez 34,1-31; Mich 7,14
- b. [10,4]
Mich 2,12-13
- c. [10,11] Ž 23,1-4; Iz 40,11; 49,9-10; Hebr 13,20; Zjv 7,17
- d. [10,12]
Zach 11,17
- e. [10,15]
15,13; 1 Jn 3,16
- f. [10,16]
11,52; Iz 56,8; Jer 23,3; Ez 34,23; 37,24; Mich 2,12
- g. [10,17]
Hebr 10,10
- h. [10,18]
19,11
- i. [10,19]
7,43; 9,16
- j. [10,20]
7,20; 8,48
- k. [10,21]
3,2
- l. [10,22]
1 Mach 4,54.59
- m. [10,24]
Lk 22,67
- n. [10,25]
8,25/5,36; 10,38
- o. [10,26]
8,45.47
- p. [10,28]
Dt 32,39
- q. [10,29]
Múd 3,1; Iz 43,13
- r. [10,30]
1,1; 12,45; 14,9; 17,21
- s. [10,31]
8,59

- t. [10,33]
5,18; 19,7; Lv 24,16
- u. [10,34]
Ž 82,6
- v. [10,36]
5,18
- w. [10,38]
14,10-11.20
- x. [10,40]
1,28
- y. [10,42]
2,23; 7,31; 8,30

Ján 11

Preklad

¹ Istý človek, Lazár z Betánie, z dediny Márie a jej sestry Marty, bol chorý.^a ² Bola to Mária, ktorá pomazala Pána voňavým olejom a poutierala mu nohy svojimi vlasmi. Jej brat Lazár bol chorý. ³ Sestry preto poslali Ježišovi odkaz: „Pane, hľa, ten, ktorého miluješ, je chorý.“ ⁴ No keď to Ježiš počul, povedal: „Táto choroba nie je na smrť, ale na Božiu slávu, aby bol ňou oslávený Boží Syn.“^b ⁵ Ježiš mal rád Martu i jej sestru a Lazára. ⁶ Keď teda počul, že je chorý, predsa ešte zostal dva dni na mieste, kde bol. ⁷ Až potom povedal učeníkom: „Poďme opäť do Judey.“ ⁸ Oni mu povedali: „Rabbi, teraz sa ťa tam Židia usilovali ukameňovať a opäť tam ideš?“^c ⁹ Ježiš odpovedal: „Či nemá deň dvanásť hodín?^d Ak niekto kráča cez deň, nezakopne, lebo vidí svetlo tohto sveta.“^e ¹⁰ No ak niekto kráča v noci, zakopne, lebo svetlo nie je v ňom.“ ¹¹ To povedal a dodal: „Náš priateľ Lazár spí, ale idem ho zobudiť.“ ¹² Tu mu učeníci povedali: „Pane, ak spí, ozdravie.“ ¹³ No Ježiš hovoril o jeho smrti, a oni si mysleli, že hovorí o obyčajnom spánku.^f ¹⁴ Vtedy im Ježiš povedal otvorene: „Lazár zomrel. ¹⁵ A radujem sa, že som tam nebol – kvôli vám, aby ste uverili. Poďme k nemu.“ ¹⁶ Tu Tomáš, nazývaný Dvojča, povedal ostatným učeníkom: „Poďme aj my, aby sme zomreli s ním.“^g

¹⁷ Keď tam Ježiš prišiel, zistil, že Lazár je už štyri dni v hrobe. ¹⁸ Betánia bola blízko Jeruzalema, vzdialená približne pätnásť stadií, ¹⁹ a tak prišlo k Marte a Márii mnoho Židov utešiť ich v žiali za bratom.^h ²⁰ Keď Marta počula, že Ježiš prichádza, vyšla mu v ústrety. No Mária zostala sedieť doma. ²¹ Tu Marta povedala Ježišovi: „Pane, keby si bol tu, môj brat by nezomrel.“ⁱ ²² Ale aj teraz viem, že o čokoľvek poprosíš Boha, Boh ti do dá.“ ²³ Ježiš jej povedal: „Tvoj brat vstane.“ ²⁴ Marta mu povedala: „Viem, že vstane pri vzkriesení v posledný deň.“^j ²⁵ Ježiš jej povedal: „Ja som vzkriesenie a život. Kto verí vo mňa, bude žiť, aj keď zomrie.“^k ²⁶ A každý, kto žije a verí vo mňa, iste nezomrie naveky. Veríš tomu?“ ²⁷ Povedala mu: „Áno, Pane, ja verím, že ty si Mesiáš, Boží Syn, ktorý má prísť na svet.“^l ²⁸ A keď to povedala, odišla, zavolała svoju sestru Máriu a pošepla jej: „Učiteľ je tu a volá ťa.“ ²⁹ Len čo to Mária začula, rýchlo vstala a šla k nemu. ³⁰ Ježiš totiž ešte nevošiel do dediny, ale bol stále na mieste, kde mu Marta vyšla v ústrety. ³¹ Keď Židia, ktorí boli s ňou v dome a utešovali ju, videli, že Mária rýchlo vstala a vyšla von, nasledovali ju, lebo si mysleli, že sa ide vyplakať k hrobu. ³² Keď Mária prišla tam, kde bol Ježiš a zbadala ho, padla mu k nohám a povedala mu: „Pane, keby si bol tu, môj brat by nezomrel.“^m ³³ Keď Ježiš videl, ako plače a ako plačú Židia, čo s ňou prišli, bol hlboko ponutý a znepokojený, ³⁴ i povedal: „Kde ste ho položili?“ Povedali mu: „Pane,

pod' sa pozrieť.“³⁵ Ježiš zaplakal.^m ³⁶ Tu Židia hovorili: „Hľa, ako ho miloval.“
³⁷ No niektorí z nich povedali: „Nemohol ten, čo otvoril oči slepému, urobiť, aby ani tento nezomrel?“

³⁸ Tu Ježiš, opäť hlboko pohnutý, pristúpil k hrobu. Bola to jaskyňa a na nej bol položený kameň. ³⁹ Ježiš povedal: „Odstráňte kameň!“ Marta, sestra mŕtveho, mu povedala: „Pane, už páchne, veď je už štyri dni mŕtvy.“ ⁴⁰ Ježiš jej povedal: „Nepovedal som ti, že ak uveríš, uvidíš Božiu slávu?“ ⁴¹ Odstránili teda kameň. Ježiš pozdvihol oči a povedal: „Otče, ďakujem ti, že si ma vypočul.“
⁴² A ja som vedel, že ma vždy počuješ, ale povedal som to kvôli zástupu, ktorý tu dookola stojí, aby uverili, že si ma ty poslal.“ⁿ ⁴³ A keď to povedal, zvolal veľkým hlasom: „Lazár, pod' von.“ ⁴⁴ A mŕtvy vyšiel. Nohy a ruky mal ovinuté plátnom a tvár mal obviazanú šatkou. Ježiš im povedal: „Porozvážujte ho a nechajte ho odísť!“

⁴⁵ Tu mnohí zo Židov, ktorí prišli k Márii a videli, čo Ježiš urobil, uverili v neho.^o ⁴⁶ No niektorí z nich odišli k farizejom a povedali im, čo Ježiš urobil.
⁴⁷ Tu veľkňazi a farizeji zvolali veľradu a hovorili: „Čo máme robiť? Veď tento človek robí mnoho znamení.“^p ⁴⁸ Ak ho necháme len tak, uveria v neho všetci, a prídu Rimania a zničia nám i toto miesto i národ.“ ⁴⁹ No jeden z nich, Kajfáš, ktorý bol v tom roku veľkňazom,^q im povedal: „Vy nič neviete, ⁵⁰ ani neuvažujete nad tým, že je pre vás lepšie, aby zomrel jeden človek za ľud a nezahynul celý národ.“
⁵¹ No to nepovedal sám od seba, ale ako veľkňaz toho roka prorokoval, že Ježiš má zomrieť za národ, ⁵² a nielen za národ, ale aj preto, aby zhromaždil rozptýlené Božie deti v jedno. ⁵³ A od toho dňa sa rozhodli, že ho zabijú.^r
⁵⁴ Ježiš teda už nechodil verejne medzi Židmi, ale odišiel odtiaľ do kraja blízko púšte do mesta zvaného Efraim a tam zostal s učeníkmi.

⁵⁵ Blízko bola židovská Veľká noc. A mnohí z toho kraja vystúpili pred Veľkou nocou do Jeruzalema, aby sa očistili.^s ⁵⁶ I hľadali Ježiša a ako stáli v chráme, hovorili si medzi sebou: „Čo myslíte? Nepríde na sviatky?“ ⁵⁷ No veľkňazi a farizeji vydali nariadenie, že ten, kto sa dozvie, kde je, to má oznámiť, aby sa ho zmocnili.

11,1-57

Vzkriesenie Lazára je Ježišovo posledné znamenie jeho verejnej činnosti. Zároveň je to jeho najväčší zázrak: mŕtveho muža, ktorý už podlieha rozkladu, Ježiš privoláva späť k životu. Príbeh je ilustráciou cieľa Ježišovej misie na zemi – priniesť život v plnosti. Zázrak zároveň vyprovokuje kulmináciu konfliktu so Židmi, ktorý vyvrcholí v definitívnom rozhodnutí veľrady skončiť s Ježišom. V tomto kontexte príbeh opisuje dve cesty: cestu Lazára zo smrti do života a cestu Ježiša zo života k smrti. Okrem toho sa celá epizóda sústreďuje na tematiku viery, keďže cieľom tohto zázraku je priviesť zaangažovaných k viere v Ježiša ako Božieho Syna, ktorý dokáže vytvoriť život tam, kde panuje smrť. Lazár je v tomto príbehu úplne pasívnou postavou, ktorá nič nehovorí a koná až vtedy, keď vychádza na Ježišov povel z hrobu. Tak sa stáva zrkadlom každého veriaceho človeka, na ktorom môže Ježiš prejaviť svoju moc. Z kompozičnej stránky je príbeh zaujímavý v tom, že sám zázrak v ňom prichádza na konci a predchádzajú mu rozličné dialógy; v ostatných Jánových opisoch zázrakov je tomu naopak. Témou vzkriesenia mŕtveho sa príbeh podobá na iné vzkriesenia mŕtvych v NZ: Jairovej dcéry (Mk 5,22-24.35-43), naimského mládenca (Lk 7,11-17), Tabity (Sk 9,36-42) a Eutycha (Sk 20,7-12).

11,1

Meno Lazár (Λάζαρος) má pôvod v hebrejčine a znamená „Boh pomáha.“ V evanjeliových opisoch uzdravení a vzkriesení sa vlastné meno postavy takmer nikdy neuvádza. Meno Lazár tematicky a symbolicky korešponduje s dejovou líniou príbehu, pričom sa zdôrazňuje, že oživenie mŕtveho a jeho prechod zo stavu smrti do života je najradikálnejšia forma pomoci, ktorú Lazárovi Boh v osobe Ježiša poskytuje. Tento verš ešte síce nespomína Lazárov príbuzenský vzťah s Máriou a Martou, ale vidno tu iba fakt, že Lazár pochádzal z rovnakej dediny ako ony – z Betánie pri Jeruzaleme, na východnom výbežku Olivovej hory. Perifrastická konštrukcia ἦν ἀσθενῶν („bol chorý“) vyjadruje isté trvanie choroby, ale neudáva jeho presnú dĺžku, ani charakter.

11,2

Verš je komentárom evanjelistu, ktorý Máriu uvedenú v 1. v. identifikuje s tou, ktorá Ježišovi pomazala nohy. Text opisuje konanie Márie, ktoré sa v evanjeliovom rozprávaní ešte len udeje (v 12,1-8). Je ukážkou naratívneho prostriedku *prolepsis* (pohľad do budúcnosti). Až v tomto verši je špecifikované, že Lazár je Máriin brat.

11,3

Verš má charakter nepriamej prosby o pomoc. Hoci to text nešpecifikuje, sestry asi poslali za Ježišom posla s odkazom o Lazárovom stave. Sloveso „milovať“ (φιλέω) vyjadruje vzťah Ježiša k Lazárovi. Neskôr (v 11,5) sa používa synonymné sloveso ἀγαπάω, čo nenaznačuje zmenu vo význame, ale poukazuje na Jánovo používanie verbálnych variet. Podobne je to v 21,15-17. Ježiš sám v 11,11 označuje Lazára substantívom z koreňa φιλ- (ὁ φίλος ἡμῶν „náš priateľ“), čo prezrádza, že jeho vzťah k Lazárovi je vzťahom priateľskej blízkosti a náklonnosti.

11,4

Záverom Lazárovej choroby nie je smrť, ale zjavenie Božej slávy. Zmienka o Božej sláve je nepriamym naznačením zázraku, ktorý Ježiš uskutoční. Znamenie Lazárovho vzkriesenia bude zjavením Božej a Ježišovej slávy, spásanostnej prítomnosti v ľudskej realite.

11,6

Častica μέν v tomto prípade pridáva nečakanú myšlienku, a tak tvorí istý kontrast k prvej vete, čo sa dá vyjadriť prekladom „predsa zostal.“

11,8

Časová príslovka „teraz“ naznačuje nepriateľstvo židovských autorít ako reálnu hrozbu.

11,11

Ježišov výber slovníka je ambivalentný, pretože sloveso „spať“ môže znamenať reálny spánok, alebo môže vystupovať ako eufemizmus na označenie smrti, čo nie je v NZ zriedkavé (Mt 27,52; Sk 7,60; 13,36; 1 Kor 7,39; 11,30; 15,6.18.20.51; 1 Sol 4,13.14.15; 2 Pt 3,4). Následná reakcia učeníkov ukazuje, že Ježišove slová vnímajú v doslovnom zmysle – Lazár spí a preto ozdravie. Ježiš má však pod spánkom na mysli Lazárovu smrť, z ktorej ho on ide zobudiť. To definitívne potvrdzuje komentár evanjelistu vo v. 13.

11,17

Židia pochovávali mŕtveho v deň smrti. Verili, že jeho duša sa ešte tri dni zdržiava v blízkosti tela. Po troch dňoch sa telo začalo rozkladať a neexistovala žiadna nádej na návrat do života. Časová indikácia o Lazárových štyroch dňoch v hrobe podčiarkuje realitu jeho smrti.

11,19

Oplakávanie mŕtveho po pohrebe trvalo sedem dní (Gn 50,10; Sir 22,12). Prítomní Židia, ktorí prišli k sestrám z Jeruzalema, však neoplakávajú mŕtveho, ale utešujú zarmútené sestry. Text reflektuje ideu, že priatelia a známi sa nezúčastnili iba pohrebu, ale následne strávili čas s rodinou, aby ju utešili.

11,20

Na rozdiel od Marty, ktorá vychádza Ježišovi v ústrety, Mária sedí ďalej

v dome. Sedenie bolo pózou smútku a trúčlenia (Ez 26,16; Nár 2,10; Jon 3,6; Jób 2,13).

11,23

Ježišova formulácia „vstane“ je dvojznačná. Môže vyjadrovať, že Lazár buď vstane pri vzkriesení mŕtvych, tak ako to verili farizeji (porov. Sk 23,6-9), alebo vstane onedlho vďaka Ježišovmu spásnemu zásahu. Verš je ukážkou Jánovho štylisticky premysleného využívania výrazových prostriedkov, ktorými zdôrazňuje viacznačnosť použitých slov. Ježiš má na mysli bezprostredné vzkriesenie, ale Mária jeho výroku porozumie v typicky židovských (farisejských) kategóriách budúceho vzkriesenia.

11,27

Perfektum slovesa (πεπίστευκα) nemusí v Martinej odpovedi Ježišovi znamenať, že začala veriť už skôr (pred stretnutím s Ježišom) a stále verí, ale môže aj vyjadrovať intenzitu viery. Možno by sa toto vyjadrenie dalo preložiť pomocou slovného spojenia „silno verím“ alebo „pevne verím.“

Máriino vyznanie korešponduje s kristologickým titulom v závere evanjelia (20,31), ktorý definuje obsah viery adresátov, ktorým je text určený.

11,28

Príslovka λάθρα („potajme“) opisuje diskretný spôsob, akým Marta odovzdáva Ježišovo pozvanie Márii. Nemá negatívnu konotáciu, ale poukazuje na dôvernú výmenu medzi sestrami. V našom preklade sa na vyjadrenie tohto významu používa ekvivalent „pošepľa.“

11,33

Obidve slovesá ἐμβριμάομαι („byť hlboko pohnutý“) a ταρασσώ („znepokojiť sa“) vyjadrujú Ježišovu emocionálnu reakciu a predstavujú hendiadys – rečnícku a štylistickú figúru, pri ktorej sa jeden obsah vyjadří dvoma slovami koordinovanými spojkou. Výrazy kladú akcent na Ježišov vnútorný hnev voči ničivej sile smrti, ktorá sa prejavila na Lazárovi.

11,35

Ježišov plač má byť pravdepodobne interpretovaný v súvislosti s emocionálnymi reakciami, ktoré sú uvedené skôr. Vyjadruje Ježišovo rozrušenie zapríčinené mocou smrti, možno tu vidieť azda aj istý rešpekt voči jej sile. Židia – ukážka neporozumenia – interpretujú Ježišov plač po svojom, teda ako nárek nad zomrelým priateľom.

11,37

Verš predstavuje analepsu, teda retrospektívu s uzdravením slepého v 9. kap. a formuluje podcenenie Ježišových schopností zo strany Židov: ten, ktorý uzdravil slepca, sa zdá byť bezmocný zoči-voči smrti.

11,38

Sloveso pohybu s Ježišom ako subjektom („prišiel/pristúpil k hrobu“)

vyjadruje ideu, že Ježiš je ten, kto v istom zmysle determinuje sled udalostí. V tomto verši sa Ježiš nachádza priamo pri hrobe a tým kulminuje jeho približovanie sa k hrobu. Ježiš sa najprv nachádza za Jordánom (10,40), kde zostáva dva dni po prijatí prosby o pomoc (11,6). Potom sa vydáva na cestu do Betánie pri Jeruzaleme (11,17-18). Najprv sa však zastaví pred dedinou (11,30) a až nakoniec prichádza k hrobu (11,38). Hrob mohol mať formu prírodnej jaskyne alebo priestoru vytesaného do skaly. Vstup zavalený kameňom mohol byť horizontálny alebo vertikálny (na spôsob studne prikrytej kameňom).

11,39

Na charakterizáciu mŕtveho je použité aktívne participium perfekta utvoreného od slovesa τελευτάω („zomrieť“), ktoré vyjadruje, že Lazár je definitívne, nenávratne mŕtvy. Námetka Marty v tomto verši, že Lazár už páchne, je iba výrazovým prostriedkom na spomalenie a zdramatizovanie deja. Aj keď Marta predtým vyznala vieru v Ježiša (11,27), konštatuje tu priam empirické presvedčenie, že telo brata sa už rozkladá. Rozklad Lazárovho tela vytvára silný kontrast k Ježišovej schopnosti oživiť rozkladajúceho sa človeka a podčiarkuje masívnosť prichádzajúceho zázraku.

11,40

Terminológia Božej slávy vytvára inklúziu k úvodu deja (11,4) a interpretuje tento zázrak ako zjavenie Božej slávy.

11,4

V tomto verši je rovnaké sloveso (αἶρω) použité pre opis odstránenia kameňa (ἤραν „odstránili“) a zodvihnutia Ježišových očí v modlitbe hore k nebu (ἤρεν „pozdvihol“). Evanjelista akoby touto slovnou hrou opisoval odovzdanie (pozdvihnutie) mŕtveho k Bohu a jeho moci.

11,42

Sloveso „vedieť“ je vyjadrením Ježišovej istoty (nie nádeje!), že ho Otec stále počuje.

11,44

Vyslobodenie Lazára z pohrebných šiat sa takisto ako jeho východ z hrobu deje na Ježišov povel a naznačuje, že Lazár sa môže definitívne vrátiť do života zbavený insígnií smrti.

11,46

Efekt Ježišovho zázraku je dvojaký. Jedna skupina Židov verí, že zázrak bol znamením poukazujúcim na Ježiša ako Božieho Syna. Druhá skupina však odchádza k farizejom a oznamuje im, čo Ježiš urobil. Sloveso „povedali“ v tomto verši môže obsahovať aj významovú nuansu „obžalovali, obvinili.“ Ide teda o akt denunciacie, obvinenia Ježiša pred farizejmi.

11,48

Pod miestom má veľrada na mysli Jeruzalem alebo špecificky chrám.

Termín „národ“ označuje u Jána konzistentne židovský národ (11,48.50.51.52; 18,35), nikdy nie pohanov a predstavuje synonymum substantíva λαός („ľud“).

11,49

Genitív času (τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου „tohto roku“) vyjadruje, že v tom roku – roku Ježišovej smrti – vykonával veľkňazský úrad Kajfáš. Celkovo bol Kajfáš v úrade od roku 18 do roku 36 AD.

11,50

Kajfášov návrh sa deje na úrovni politickej kalkulácie a pracuje s princípom menšieho zla, ktorý znamená, že je lepšie obetovať jedného človeka, ako ohroziť celý národ. Je tu ukážka Jánovej irónie. Kajfášova výpoveď je platná na teologickej úrovni. Ježišova smrť – smrť jedného človeka – bude benefitom pre ľud a naplnením Božieho plánu. V Kajfášovej optike sa genitív „za ľud“ (ὕπὲρ τοῦ λαοῦ) vníma ako genitív náhrady: jeden človek zomrie namiesto toho, aby zomrel celý národ. V skutočnosti z kristologickej perspektívy evanjelistu ide o genitív výhody: Ježišova smrť bude osožná pre celý národ. Myšlienka sa opakuje aj v 52. verši.

11,51

Podľa SZ tradície (Ex 28,30; Lv 8,8; Dt 33,8; 1 Sam 14,41-42) bol veľkňaz nositeľom prorockej inšpirácie, napr. schopnosti vypovedať orákulá. V tomto texte je Kajfášova výpoveď interpretovaná evanjelistom ako Bohom inšpirované proroctvo o význame Ježišovej smrti.

11,52

Božie deti sú tie, ktorí uverili v osobu Ježiša. Evanjelista tu vytvára obľúk k prológu (1,12), kde je ich identita vysvetlená. Predložková väzba „v jedno“ (εἰς ἓν) označuje jednotu spoločenstva zhromaždených Božích detí, ktoré prekračuje národné diferenciácie. Reč o jednote je narážkou na motív jedného pastiera a jedného stáda v 10,15-18.

11,54

Mesto Efraim sa zvyčajne spája s lokalitou Et-Tayiebeh, ktorá leží približne 20 km severovýchodne od Jeruzalema na okraji júdskej púšte. Verš je vyjadrením Ježišovej svojprávnosti a slobody. Tvárou v tvár nebezpečenstvu sa Ježiš sťahuje z verejného života a uchýľuje sa do skrytosti. Jeho smrť nenastane hneď po rozhodnutí veľrady, ale vtedy, keď sa on rozhodne vydať im seba samého.

11,55

Pod očistením pútnikov pred sviatkom Veľkej noci sa myslí podstúpenie istých rituálov, napr. očistenie šiat, ktoré je nevyhnutné pre vstup do chrámu. Porov. Nm 9,6-13; 2 Krn 30,15-19.

11,56

Použitie imperfektá „hľadali“ a „hovorili si medzi sebou“ vyjadrujú isté

trvanie debát medzi pútnikmi. Aj v chráme počas sviatkov bol Ježiš predmetom ich diskusie.

11,57

Sloveso μηνύω má forenzný význam, ktorý by sa dal vyjadriť slovenským „oznámiť, indikovať, prezradiť, upovedomiť autority.“

Intertextuálne prepojenia

- a. [11,1-2]
12,1-8; Lk 10,38-42; 16,19-31
- b. [11,4]
9,3.24
- c. [11,8]
8,59; 10,31
- d. [11,9-10]
12,35; 1 Jn 2,10
- e. [11,9]
8,12; 9,4
- f. [11,13]
Mt 9,24
- g. [11,16]
14,5.22
- h. [11,19]
12,9.17-18
- i. [11,21]
11,32
- j. [11,24]
5,29; 6,39-40.44.54; 12,48; Iz 2,2; Mich 4,1; Sk 23,8; 24,15
- k. [11,25]
5,24; 8,51; 14,6; Dan 12,2
- l. [11,27]
1,9; 6,69
- m. [11,35]
Lk 19,41
- n. [11,42]
12,30
- o. [11,45]
Lk 16,31
- p. [11,47]
12,19; Mt 26,3-5; Lk 22,2; Sk 4,16
- q. [11,49-50]
18,13-14
- r. [11,53]
5,18; 7,1; Mt 12,14
- s. [11,55]
2,13; 5,1; 6,4; 18,28; Ex 19,10-11.15; Nm 9,6-14; 19,12; Dt 16,6; 2 Krn 30,1-3.15-18

Ján 12

Preklad

¹ Šesť dní pred Veľkou nocou Ježiš prišiel do Betánie,^a kde bol Lazár, ktorého vzkriesil z mŕtvych.^b ² I pripravili mu tam hostinu. Marta obsluhovala a Lazár bol jeden z tých, čo s ním stolovali.^c ³ Tu Mária vzala libru pravého, vzácneho, nardového oleja, pomazala ním Ježišove nohy a poutierala ich svojimi vlasmi;^d a dom sa naplnil vôňou oleja. ⁴ No Judáš Iškariotský, jeden z jeho učeníkov, ktorý sa ho chystal zradiť, povedal: ⁵ „Prečo sa tento olej nepredal za tristo denárov a tie sa nedali chudobným?“ ⁶ No to nepovedal preto, že mu záležalo na chudobných, ale preto, že bol zlodej, mal pokladničku a brával z toho, čo do nej vkladali.^e ⁷ Ježiš na to povedal: „Nechaj ju! Nech to pomazanie zachová na deň môjho pohrebu! ⁸ Veď chudobných máte vždy medzi sebou, ale mňa nemáte vždy.“^f ⁹ Veľký zástup Židov sa dozvedel, že Ježiš je tam, a prišli nielen kvôli Ježišovi, ale i preto, aby videli Lazára, ktorého vzkriesil z mŕtvych.^g ¹⁰ No veľkňazi sa rozhodli, že aj Lazára zabijú, ¹¹ lebo kvôli nemu mnohí zo Židov odchádzali a verili v Ježiša.^h

¹² Na druhý deň sa veľký zástup, čo prišiel na sviatky, dopyčul, že Ježiš prichádza do Jeruzalema. ¹³ Vzali palmové ratolesti, vyšli mu v ústrety a volali: „Hosana. Požehnaný, ktorý prichádza v Pánovom mene, kráľ Izraela.“ⁱ ¹⁴ Ježiš našiel osliatko a sadol si na ňá, ako je napísané: ¹⁵ „Neboj sa, dcéra Siona. Hľa, tvoj kráľ prichádza a sedí na osliatku.“^k ¹⁶ Jeho učeníci tomu najprv nerozumeli, ale keď bol Ježiš oslávený, rozpamätali sa, že to bolo o ňom napísané a že mu to urobili.^l ¹⁷ Svedčil o tom zástup, čo bol s ním vtedy, keď zavolať Lazára z hrobu a vzkriesil ho z mŕtvych. ¹⁸ Preto mu zástup aj vyšiel v ústrety, lebo počuli, že on urobil to znamenie. ¹⁹ Tu si farizeji povedali medzi sebou: „Vidíte, že nič nezmôžete. Hľa, celý svet odišiel za ním.“^m

²⁰ Medzi tými, čo vystupovali do Jeruzalema, aby sa počas sviatkov poklonili Bohu, boli nejakí Gréci.ⁿ ²¹ Tí pristúpili k Filipovi, tomu z Galilejskej Betsaidy,^o a žiadali ho slovami: „Pane, chceme vidieť Ježiša.“ ²² Filip prišiel a povedal to Ondrejovi. Ondrej a Filip prišli a povedali to Ježišovi.^p ²³ No Ježiš im odpovedal: „Prišla hodina, aby bol Syn človeka oslávený.“^q ²⁴ Veru, veru hovorím vám: Ak pšeničné zrnko nepadne do zeme a neodumrie, zostane samo. No ak odumrie, prinesie veľkú úrodu.^r ²⁵ Kto miluje svoj život, stratí ho; ale kto svoj život nenávidí na tomto svete, zachová si ho pre večný život.^s ²⁶ Ak mi niekto slúži, nech ma nasleduje, a kde som ja, tam bude aj môj služobník. Ak mi niekto slúži, uctí si ho Otec.^t ²⁷ Teraz je moja duša znepokojená. A čo mám povedať? Otče, zachráň ma pred touto hodinou? Ale veď práve pre túto hodinu som prišiel.^u ²⁸ Otče, osláv svoje meno!“ A z neba zaznel hlas: „Už som oslávil

a opäť oslávim.“^{v 29} Tu zástup, ktorý tam stál a počul to, hovoril: „Zahrmelo.“ Iní hovorili: „Anjel k nemu prehovoril.“^{w 30} Ježiš odpovedal: „Nie kvôli mne zaznel tento hlas, ale kvôli vám.“^{x 31} Teraz nastáva súd nad týmto svetom. Teraz bude knieža tohto sveta vyhodené von.“^{y 32} A ja, keď budem vyzdvihnutý od zeme, všetkých pritiahnem k sebe.“^{z 33} To hovoril, aby naznačil akou smrťou má zomrieť. ³⁴ Zástup mu odpovedal: „My sme zo Zákona počuli, že Mesiáš zostáva naveky. Ako to, že ty hovoríš: ‚Syn človeka musí byť vyzdvihnutý?‘ Kto je ten Syn človeka?“^{a 35} Tu im Ježiš povedal: „Ešte chvíľku je svetlo medzi vami. Kráčajte, kým máte svetlo, aby sa vás nezmocnila tma. A ten, čo kráča vo tme, nevie kam ide.“^{b 36} Kým máte svetlo, verte vo svetlo, aby ste sa stali synmi svetla.“^c Keď to Ježiš povedal, odišiel a ukryl sa pred nimi.

³⁷ Hoci Ježiš pred nimi urobil toľko znamení, neverili v neho,^{d 38} aby sa splnilo slovo proroka Izaiáša, ktoré povedal: „Pane, kto uveril nášmu hlásaniu? A komu sa odhalilo Pánovo rameno?“^{e 39} Preto nemohli veriť, lebo opäť Izaiáš povedal: ⁴⁰ „Zaslepil im oči a zatvrdil im srdce, aby očami nevideli a srdcom nepochopili, a neobrátili sa, a aby som ich neuzdravil.“^{f 41} Toto povedal Izaiáš, lebo videl jeho slávu a hovoril o ňom.“^{g 42} Predsa však aj mnohí z popredných mužov v neho uverili, ale kvôli farizejom sa k tomu nepriznávali, aby neboli vylúčení zo synagógy.“^{h 43} Mali totiž radšej ľudskú slávu ako Božiu slávu.“ⁱ

⁴⁴ Ježiš zvolal a povedal: „Kto verí vo mňa, nie vo mňa verí, ale v toho, čo ma poslal.“^{j 45} A kto vidí mňa, vidí toho, čo ma poslal.“^{k 46} Ja som prišiel na svet ako svetlo, aby nik, čo verí vo mňa, nezostal vo tme.“^{l 47} A ak niekto počuje moje slová a nezachováva ich, ja ho nesúdím; veď som neprišiel, aby som svet súdil, ale aby som svet spasil.“^{m 48} Kto ma odmieta a neprijíma moje slová, má svojho sudcuⁿ – slovo, ktoré som povedal, ho bude súdiť v posledný deň.⁴⁹ Lebo ja som nehovoril sám zo seba, ale Otec, ktorý ma poslal, mi dal príkaz, čo mám povedať a čo hovoriť.“^{o 50} A ja viem, že jeho príkaz je večný život. Čo teda ja hovorím, hovorím tak, ako mi povedal Otec.“

12,1-11

Ježišovo pomazanie sa odohráva na rovnakom mieste ako vzkriesenie Lazára – v Betánii, a vystupujú tu rovnaké postavy – Lazár a jeho sestry Mária a Marta. Synoptickými paralelami sú Mk 14,3-9 a Mt 26,6-13, ako aj Lk 7,36-50. V Jánovi je Ježiš hosťom u Lazára, a to ešte predtým, než on sám slávi Poslednú večeru s učeníkmi. Pomazanie jeho nôh evokuje jeho umytie nôh učeníkom. Máriino pomazanie je symbolická akcia, ktorá poukazuje na Ježišovu smrť.

12,1

Časový údaj o šiestom dni pred Veľkou nocou avizuje, že touto udalosťou sa začína posledný týždeň Ježišovho života. Keďže Ježiš zomiera v piatok 14. nisan, dňom pomazania je 8. alebo 9. nisan.

12,2

Termín δεῖπνον neoznačuje obyčajné jedlo, ale hostinu (pravdepodobne večeru), pri ktorej hostia ležali na pohovkách so stolom uprostred. Jedným z hostí je aj sám Lazár, čo podčiarkuje realitu jeho návratu do života. Hostina mala pravdepodobne byť aj oslavou tejto udalosti.

12,3

Pomazanie, ktoré vykonáva Mária, je výrazom veľkej úcty voči Ježišovi. Prekvapivým je pomazanie nôh – zvyčajne sa na znak úcty hosťovi pomazala hlava. Libra predstavovala asi 327 gramov. Cena oleja bola enormná – 300 denárov – takmer ročný zárobok nádenníka. Vôňa oleja stojí v kontraste k zápachu Lazára v predošlej kapitole: zatiaľ čo Lazár širil pach smrti, Ježiš šíri vôňu života.

12,5

Judáš interpretuje Máriino gesto ako výraz márnivosti a chce ho tak zdiskreditovať.

12,6

Podľa tohto verša bol Judáš „pokladníkom“ skupiny apoštolov, čo naznačuje, že učeníci žili z darov, ktoré dostali. Jeho láska k peniazom stojí v kontraste s láskou k Ježišovi, ktorú práve preukázala Mária.

12,7

Veta ἵνα εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τηρήσῃ αὐτό obsahuje zámeno αὐτό, ktoré sa môže vzťahovať na olej alebo na pomazanie. Keďže z kontextu je jasné, že Mária olej používa na pomazanie Ježiša, tento určite nehovorí o zachovaní oleja až na deň jeho pohrebu. Je preto pravdepodobnejšie,

že zámeno αὐτό sa vzťahuje na akt pomazania a spojka ἵνα na začiatku ponúka skôr význam nepriameho imperatívu, čo sa dá preložiť nasledovne: „Nech to pomazanie zachová na deň môjho pohrebu!“

Ježiš interpretuje Máriino gesto vo vzťahu k vlastnej osobe ako antipáciu svojho vlastného pohrebu. Pomazaním ho vlastne Mária pripravuje na pochovanie. A tak už v tomto časovom bode nepriamo ohlasuje Ježišovu smrť. Nejde tu teda striktne o kráľovské pomazanie.

12,10

Veľkňazi sa rozhodujú skoncovať aj s Lazárom, lebo jeho vzkriesenie bolo symbolom Ježišovej mimoriadnej, božskej moci.

12,12-19

Epizóda opisuje Ježišov posledný vstup do Jeruzalema. Podľa Jánovej narácie Ježiš mesto už niekoľko krát navštívil. V porovnaní so synoptikmi v Jánovom evanjeliu chýba napr. vyslanie učeníkov nájsť osliatko. Tu si ho Ježiš nachádza sám – čo je opäť výraz jeho suverenity. Takisto v kontraste so synoptikmi Ježiš vstupuje do Jeruzalema až po pomazaní v Betánii. Ježišov vstup do Jeruzalema je jeho posledný čin pred začiatkom pašiového rozprávania. Vstup do Jeruzalema je scéna plná kráľovskej symboliky.

12,13

Východ zástupu z mesta v ústrety Ježišovi je echom motívu priateľského prijatia helenistických panovníkov pri návšteve mesta. Palmové ratolesti boli symbolom víťazného vladára a židovského nacionalizmu. Napr. 2 Mach 10,7 spomína nosenie palmových ratolestí pri obnovení oltára Júdom Machabejským. Aj pokrik „Hosana“ bol kráľovskou aklamáciou. Scéna má charakter neporozumenia: zatiaľ čo zástup víta Ježiša ako národného osloboditeľa, v Jánovej optike je jeho kráľovská hodnosť iného druhu.

12,14

Ježišova odpoveď na aklamáciu spočíva v tom, že sa posadí na osliatko, a tak vlastne koriguje predstavu zástupu o ňom ako o politickom osloboditeľovi.

12,1

Citát Zach 9,9 interpretuje Ježišovo gesto v zmysle pokorného a nenásilného Mesiáša, ktorý prichádza na oslíkovi a nie na koni. Tým sa predznamenáva, že Ježišov kráľovský status je paradoxný – Ježiš prichádza ako kráľ, ale nie ako vojenský, víťazný kráľ.

Po Ježišovom vstupe do Jeruzalema nasleduje časť, ktorá zaznamenáva jeho posledné verejné učenie. Zaujímavosťou sú viaceré prepojenia s 1. kap.: napr. v obidvoch textoch vystupujú učenici Ondrej a Filip (1,44/12,21) a anjeli (1,51/12,29). Objavujú sa tu niektoré elementy známe zo synoptickej getsemanskej scény, napr. motív Ježišovho znepokojenia pri príchode hodiny (12,27). Ježišovo učenie je iniciované príchodom Grékov a ich žiadosťou vidieť Ježiša.

12,20

Pod Grékmi má evanjelista pravdepodobne na mysli prozelytov – obrátcov k židovstvu z pohanstva. Títo síce nesmeli jesť Veľkonočného baránka, ale v chráme sa smeli modliť na nádvorí pohanov. Ich prítomnosť ukazuje, že sa naplňa obava farizejov z 12,19 a celý svet skutočne ide za Ježišom. Oni reprezentujú pohanský svet a jeho príľnutie k Ježišovi.

12,23

Ježiš neodpovedá priamo na prosbu Grékov sprostredkovanú Ondrejom a Filipom, ale podáva interpretáciu svojej smrti, podľa ktorej bude stretnutie medzi ním a helenistickým svetom ovocím jeho smrti.

12,24

Verš obsahuje podobenstvo o smrti pšeničného zrnka, ktorá je obrazom Ježišovej smrti. Má múdroslovný charakter. Na to, aby vyklíčila nová rastlina, musí pôvodné zrnko – osivo – zaniknúť. Život prichádza zo smrti, čo je obraz Ježišovej smrti. Z nej prichádza pre človeka život v plnosti. Okrem toho Ježišova smrť podobne ako zrnko prináša nové ovocie a tým je príchod ďalších ľudí k viere v neho.

12,25

Verš uchováva Ježišov výrok známy zo synoptikov (napr. Mk 8,35). Dáva do kontrastu dva spôsoby vnímania a prežívania vlastnej existencie. Veta o nenávidení vlastného života neznamena pohrdanie alebo popieranie ľudského života, ale uznanie, že jedine Boh je prameň života a skutočný život spočíva v príľnutí k Bohu a jeho Synovi.

12,26

Verš rozvíja myšlienku o tom, v čom spočíva skutočný život – v nasledovaní Ježiša, ktorý kráča ku krížu. Toto je konkrétna forma „nenávidenia“ vlastného života. V popredí stojí paralela medzi životom učeníka a osudom Ježiša. Prísľub poctenia Otcom je jedinečná formulácia vo štvrtom evanjeliu.

12,27

Verš je rezonanciou getsemanskej scény známej zo synoptikov a opisuje Ježišovo znepokojenie pri príchode hodiny jeho smrti. Zároveň poukazuje na jej

nevyhnutnosť, pričom podľa Jánovej formulácie Ježiš neprosí Otca o záchranu pred touto hodinou. Práve naopak, hodina je centrom a cieľom Ježišovho príchodu.

12,28

Ježiš sa modlí, aby prostredníctvom jeho smrti Boh zjavil svoju prítomnosť medzi ľuďmi. Oprávnenosť tejto prosby rešpektuje sám Boh, ktorého hlas tu zaznieva z neba. Boží hlas hovorí, že ani v momente smrti Ježiša neopustí tak, ako bol s ním počas celého života.

12,29

Prítomný zástup si hlas Boha mýli so zvukom hromu alebo hlasom anjela. Fenomén vnímajú ako prejav teofánie – hrom je v biblickej tradícii symbol pre Boží hlas a anjel je Boží posol – ale redukovujú ju na výmenu medzi Bohom a Ježišom.

12,30

Boží hlas v skutočnosti nezaznel kvôli Ježišovi, ale kvôli zástupu, aby potvrdil svoj jedinečný vzťah k Synovi.

12,31

Jedným z efektov Ježišovej smrti bude „vyhodenie“ diabla, čo evokuje dikciu synoptických exorcizmov (napr. Mk 1,34.39.43). Ján nehovorí o žiadanom konkrétnom mieste, na ktoré bude diabol vyhnaný, ale vyjadruje myšlienku, že vo svete nebude mať absolútnu, neporaziteľnú moc. Najvyššou silou bude od tejto chvíle láska Boha, ktorá sa prejavuje aj vo vydaní Syna.

12,32

Ďalším účinkom Ježišovej smrti je pritiažnutie ľudí k nemu, čo je metaforický jazyk vyjadrujúci skutočnosť, že všetci – tak Židia ako pohania – budú mať možnosť žiť v blízkosti Ježiša a Boha.

12,33

Komentár evanjelistu interpretuje Ježišove slová: jeho vyzdvihnutie sa udeje cez ukrižovanie.

12,34

Očakávanie, že Mesiáš zostane navždy, sa pravdepodobne opiera o vetu zo Ž 89,37, podľa ktorej bude Dávidovo potomstvo trvať naveky. Podľa zástupu protirečí Ježišova veta o vyzdvihnutí Syna človeka tomuto očakávaniu.

12,35

Ježiš sa metaforicky identifikuje so svetlom a oznamuje svoju pokračujúcu, no iba krátko trvajúcu prítomnosť medzi Židmi.

12,36

Verš obsahuje Ježišov posledný verejný apel na Židov – pozvanie veriť v neho. Viera robí z človeka syna svetla, a tak mu dáva nový status.

12,36

Ježišovo verejné učenie sa končí jeho ukrytím sa pred Židmi.

12,37-50

Prvá časť evanjelia (kap. 1–12) sa končí tzv. naratívnu pauzou (12,37-43), spätnou reflexiou evanjelistu o nevere Židov voči Ježišovmu posolstvu, a Ježišovým monológom (12,44-50), ktorým sumarizuje svoje posolstvo a misiu. Monológ má funkciu epilógu Ježišovej verejnej činnosti, pričom jeho umiestenie až po sekcii zastavujúcej sa pri nevere Židov má zdôrazniť, že ponuka života zo strany Ježiša je posledným slovom jeho verejného konania. V texte sa nachádzajú dva citáty Izaiáša (53,1 a 6,10), ktoré poskytujú hermeneutický kľúč pre interpretáciu nevery Židov, a tak sa snažia vysvetliť isté „stroskotanie“ Ježišovho zjavenia. Okrem toho evanjelista používa a kristologicky interpretuje Izaiášovu víziu Pánovej slávy z Iz 6,1-10. V tomto úseku evanjelia sa už neopisuje žiadna ďalšia udalosť alebo Ježišov skutok.

12,37

Ježišove znamenia boli vykonané verejne – pred ľuďom. Napriek tomu mnohí odmietali uveriť v neho.

12,38

Prvý citát pochádza z Iz 53,1 a evanjelista ho kristologizuje: slovo „hlásanie“ označuje Ježišovo posolstvo a termín „rameno“ sa vzťahuje na jeho znamenia. V pôvodnom kontexte Izaiáša sa týmto textom začína štvrtá pieseň o Pánovom služobníkovi, ktorý je odmietnutý a opovrhovaný. V Jánovej optike sa to napĺňa v Ježišovom osude.

12,40

Nemožnosť Židov uveriť je vysvetlená druhým citátom, tentoraz z Iz 6,10. Text sa v NZ používa na vysvetlenie nevery Židov. Nevera je však súčasťou Božieho plánu. Božie zjavenie vedie nielen k viere, ale mnohokrát aj k odmietnutiu zo strany mnohých.

12,41

Evanjelista interpretuje víziu proroka Izaiáša pri jeho povolaní v Iz 6 v kristologickom zmysle a jeho videnie Božej slávy vníma ako videnie Ježišovej slávy. Tým je potvrdená relevantnosť Ježišovho zjavenia. Hoci bolo odmietnuté, je to stále Ježišovo zjavenie Otcovej slávy.

12,42

Verš koriguje výpoveď o zatvrdení Izraela – niektorí predsa len uverili.

12,45

Verš je ukázkou Jánovej teocentrickej kristológie: v osobe Ježiša stretáva človeka sám Boh.

12,46

Verš sumarizuje Jánovu soteriológiu: viera v Ježiša vytrháva človeka z tmy tým, že dáva jeho životu zmysel a orientáciu.

12,48

Kritériom pre obstatie pri súde v posledný deň je prijatie alebo neprijatie Ježišovho posolstva. Verš obsahuje stopu budúcej eschatológie u Jána.

12,49

Verš potvrdzuje legitimitu Ježiša a jeho slova – toto nie je nejaký jeho výmysel, ale verné odovzdanie posolstva zverného Otcom.

12,50

Pod prikázaním sa tu nemyslí na nejakú etickú direktívu, ale na zjavenie ako také. Jeho funkciou a cieľom je priniesť človekovi život v plnosti.

Intertextuálne prepojenia

- a. [12,1-8]
Mt 26,6-13; Mk 14,3-9
- b. [12,1-2]
11,1
- c. [12,2]
Lk 10,38-42
- d. [12,3]
11,2
- e. [12,6]
13,29
- f. [12,8]
Dt 15,11
- g. [12,9]
11,19
- h. [12,11]
11,45
- i. [12,12]
12,1
- j. [12,13]
1,49; Lv 23,40; 1 Mach 13,51; 2 Mach 10,7; Zjv 7,9
- k. [12,15]
Iz 40,9; Zach 9,9
- l. [12,16]
2,22
- m. [12,19]
11,47-48
- n. [12,20]
Sk 10,2
- o. [12,21]
1,44
- p. [12,22]
1,40
- q. [12,23]
2,4
- r. [12,24]
Iz 53,10-12; 1 Kor 15,36
- s. [12,25]
Mt 10,39; 16,25; Mk 8,35; Lk 9,24; 17,33

- t. [12,26]
14,3; 17,24; Mt 16,24; Mk 8,34; Lk 9,23
- u. [12,27]
6,38; 18,11; Mt 26,38-39; Mk 14,34-36; Lk 22,42; Hebr 5,7-8
- v. [12,28]
2,11; 17,5; Dan 4,31.34
- w. [12,29]
Ex 9,28; 2 Sam 22,14; Jób 37,4; Ž 29,3; Lk 22,43; Sk 23,9
- x. [12,30]
11,42
- y. [12,31]
16,11; Lk 10,18; Zjv 12,9
- z. [12,32]
3,14; 8,28; Iz 52,13
- a. [12,34]
Ž 89,5; 110,4; Iz 9,7; Dan 7,13-14; Zjv 20,1-6
- b. [12,35]
9,4; 11,10; Jób 5,14
- c. [12,36]
Ef 5,8
- d. [12,37-43]
Dt 29,2-4; Mk 4,11-12; Rim 9–11
- e. [12,38]
Iz 53,1; Rim 10,16
- f. [12,40]
Iz 6,9-10; Mt 13,13-15; Mk 4,12
- g. [12,41]
5,39; Iz 6,1.4
- h. [12,42]
9,22
- i. [12,43]
5,44
- j. [12,44]
13,20; 14,1
- k. [12,45]
14,7-9
- l. [12,46]
1,9; 8,12
- m. [12,47]
3,17

- n. [12,48]
Lk 10,16; Hebr 4,12
- o. [12,49]
14,10.31; Dt 18,18-19

Ján 13

Preklad

¹ Pred sviatkami Veľkej noci Ježiš vedel, že prišla jeho hodina prejsť z tohto sveta k Otcovi. Miloval svojich, čo boli vo svete, a miloval ich do krajnosti.^a ² Pri večeri, keď už diabol vnukol Judášovi, synovi Šimona Iškariotského, aby ho zradil,^b ³ Ježiš vedel, že mu Otec dal do rúk všetko a že od Boha vyšiel a k Bohu odchádza,^c ⁴ vstal od večere, zoblíkol si vrchný odev, vzal plátenú zásteru a opásal sa. ⁵ Potom naliať vodu do nádoby a začal umývať učeníkom nohy a utierať ich zásterou, ktorou bol opásaný.^d ⁶ Tu prišiel k Šimonovi Petrovi. Ten mu povedal: „Pane, ty mi chceš umývať nohy?“ ⁷ Ježiš mu odpovedal: „Ty teraz nerozumieš tomu, čo robím. No potom porozumieš.“ ⁸ Peter mu povedal: „Nikdy mi nebudeš umývať nohy!“ Ježiš mu odpovedal: „Ak ťa neumyjem, nebudeš mať podiel so mnou.“^e ⁹ Šimon Peter mu povedal: „Pane, tak nielen moje nohy, ale aj ruky a hlavu.“ ¹⁰ Ježiš mu povedal: „Kto sa okúpala, už sa nepotrebuje umývať, ale je celý čistý. Aj vy ste čistí, ale nie všetci.“^f ¹¹ Vedel totiž, kto ho zradí, preto povedal: „Nie všetci ste čistí.“^g ¹² Keď im teda umyl nohy, obliekol si vrchný odev, opäť zaujal miesto pri stole a povedal im: „Rozumiete, čo som vám urobil?“ ¹³ Vy ma voláte: „Učiteľ“ a „Pán“ a to hovoríte dobre, veď to som.^h ¹⁴ Ak som teda ja, pán a učiteľ, umyl nohy vám, aj vy si máte navzájom umývať nohy.“ ¹⁵ Veď som vám dal príklad, aby ste aj vy robili tak, ako som ja urobil vám.ⁱ ¹⁶ Veru, veru hovorím vám: Sluha nie je väčší ako jeho pán, ani posol nie je väčší ako ten, čo ho poslal.^j ¹⁷ Keď toto viete, ste blahoslavení, ak to aj konáte. ¹⁸ Nehovorím o vás všetkých; ja viem, koho som si vyvolil, ale má sa splniť Písmo: Ten, čo je môj chlieb, zdvihol proti mne svoju pätu.^k ¹⁹ Hovorím vám to už teraz, skôr, ako sa to stane, aby ste uverili, že Ja som, keď sa to stane. ²⁰ Veru, veru, hovorím vám: Kto prijíma toho, koho ja pošlem, mňa prijíma. A ten, kto mňa prijíma, prijíma toho, čo ma poslal.“^l

²¹ Keď to Ježiš povedal, znepokojil sa v duchu^m a vyhlásil: „Veru, veru hovorím vám: Jeden z vás ma zradí.“ ²² Učeníci sa pozerali jeden na druhého v rozpakoch, o kom to hovorí. ²³ Jeden z jeho učeníkov stoloval s hlavou pri Ježišovej hrudi; bol to ten, ktorého Ježiš miloval.ⁿ ²⁴ Jemu dal Šimon Peter pokyn, aby sa opýtal, kto je to, o kom hovorí. ²⁵ On sa teda jednoducho sklonil dozadu na Ježišovu hrud' a povedal mu: „Pane, kto to je?“^o ²⁶ Ježiš mu odpovedal: „Je to ten, komu namočím kúsok chleba a podám mu ho.“ I namočil kúsok chleba, vzal ho a podal Judášovi, synovi Šimona Iškariotského. ²⁷ A po podaní kúska chleba vošiel do neho Satan.^p Tu mu Ježiš povedal: „Čo sa chystáš urobiť, urob rýchlo!“ ²⁸ No nik zo stolujúcich neporozumel, prečo mu to povedal. ²⁹ Keďže Judáš mal pokladničku, niektorí si mysleli, že mu Ježiš povedal: „Nakúp, čo

potrebujeme na sviatky,“ alebo aby dal niečo chudobným.^q ³⁰ On vzal kúsok chleba a hneď vyšiel. A bola noc.

³¹ Keď vyšiel, Ježiš povedal: „Teraz je Syn človeka oslávený a Boh je oslávený v ňom. ³² Ak je Boh oslávený v ňom, aj Boh ho v sebe oslávi a hneď ho oslávi.“^r ³³ Deti, ešte chvíľku som s vami.^s Budete ma hľadať, ale ako som povedal Židom: „Kam ja idem, vy nemôžete prísť,“ aj vám teraz hovorím. ³⁴ Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa milovali navzájom; aby ste sa aj vy milovali navzájom, tak ako som ja miloval vás.^t ³⁵ Z toho všetci spoznajú, že ste moji učeníci, ak budete mať medzi sebou lásku.“ ³⁶ Šimon Peter mu povedal: „Pane, kam ideš?“ Ježiš mu odpovedal: „Tam, kam idem, ma teraz nemôžeš nasledovať. No budeš ma nasledovať neskôr.“ ³⁷ Peter mu povedal: „Pane, prečo ťa nemôžem nasledovať teraz? Svoj život položím za teba.“^u ³⁸ Ježiš odpovedal: „Svoj život položíš za mňa? Veru, veru hovorím ti: Kohút iste nezaspieva, kým ma tri razy nezaprieš.

13,1-20

Kapitolou 13 sa začína druhá veľká časť Jánovho evanjelia, ktorou je Ježišova posledná večera s učeníkmi, jeho rozlúčková reč a záverečná modlitba k Otcovi. Prvou časťou je opis umývania nôh a jeho interpretácie. V Jánovi sa nenachádzajú eucharistické slová vyrieknuté počas večere, ale správa o Ježišovej službe učeníkom a jej zmysle. O umývaní nôh hovorí spomedzi evanjelistov iba Ján. Celá sekcia obsahuje päť blokov: prológ k rozlúčkovej reči a pašiam (13,1-3); samotný opis umývania nôh (13,4-5); prvá interpretácia Ježišovho gesta (13,6-11); druhá interpretácia Ježišovho gesta (13,12-17); predpoveď zradu (13,18-20). Charakteristikou scény je dvojité interpretácie Ježišovho gesta. Umývanie nôh je podľa prvej interpretácie symbolom Ježišovej smrti a jej dôsledkov a podľa druhej vzorom pre konanie jeho nasledovníkov. V antike bolo umývanie nôh rozšírenou praxou, najmä ako znak privítania a pohostinstva, a existuje mnoho voľnejších paralel pre Jánovu scénu. Jej jedinečnosť však spočíva v tom, že tu umýva nadriadený – Ježiš ako učiteľ a pán – nohy svojim podriadeným ako gesto lásky a služby a robí to nie na začiatku, ale počas jedla.

13,1

V kontraste k prvej časti evanjelia, kde bola reč o budúcom príchode hodiny (napr. 2,4), verš poukazuje na definitívny príchod Ježišovej hodiny – času jeho oslávania a návratu k Otcovi.

Ježišova láska k učeníkom je kvalifikovaná spojením εις τέλος, čo môže mať časový („do konca“ – až po smrť/križ) alebo kvalitatívny („úplne, do extrému, do krajnosti“) zmysel. Hoci sa preklad prikláňa k druhej možnosti, ani prvá sa nedá vylúčiť, a Ján tu pravdepodobne zámerne používa dvojznačné spojenie.

13,2

Syntax v tomto verši nie je jednoznačná. Môže ísť o srdce diabla – diabol si vnukol (vložil do srdca), aby Ježiša Judáš zradil – , alebo o srdce Judáša – diabol vnukol (vložil do srdca) Judášovi, aby Ježiša zradil. Kontext favorizuje druhú možnosť. Doslovný preklad vety by znel „diabol vložil Judášovi do srdca [rozhodnutie, úmysel], aby ho zradil,“ čo sa prekladá takto: „diabol Judášovi vnukol, aby ho zradil.“

13,3

Ježiš vstupuje do hodiny svojho umučenia ako suverénny a všemohúci Syn: je si vedomý, že má v rukách všetku moc a vracia sa k Otcovi.

13,4

Termín τὰ ἱμάτια v tomto verši pravdepodobne označuje vrchnú časť odevu, plášť (v kontraste k spodnému odevu – tunike). Preto sa preklad prikláňa k formulácii „vrchný odev.“

13,6

Petrova otázka je rétorickou otázkou, ktorá znamená Petrovo odmietnutie Ježišovho zámeru umyť mu nohy. Peter neprijíma, že by sa pred ním mal Ježiš uponižiť ako sluha.

13,7

Skutočný zmysel Ježišovho konania pochopí Peter až neskôr – po vzkriesení. Podobná idea je formulovaná v 2,22 a 12,16.

13,8

Len kto prijme Ježišovo konanie a jeho prichádzajúcu smrť ako odchod k Otcovi, ktoré predstavuje umývanie nôh, môže mať spoločenstvo s Ježišom.

13,9

Ježišova smrť na kríži sa nedá kvantifikovať. Ona je dokonalým výrazom lásky, teda úplným umytím, ku ktorému sa už nič nedá pridať. Tento verš ukazuje Petrovo nepochopenie tejto skutočnosti. Peter myslí v kategóriách: viac umytia = viac vzťahu.

13,10

Tento verš je z textovo-kritického hľadiska problematický, pretože spojenie εἰ μὴ τοὺς πόδας („s výnimkou nôh, iba nohy“) nie je dokladované v mnohých textových svedkoch. Navrhovaný preklad vynecháva túto väzbu, pretože sa opiera o presvedčenie, že Ježišove slová hovoria o dokonalosti a dostatočnosti jeho očistenia, ku ktorému netreba nič pridávať (žiadne umývanie nôh). Je možné, že textové svedectvá obsahujúce túto väzbu ju pridali k pôvodnému textu v snahe zohľadniť kontext výpovede – Ježišovo umývanie nôh.

Adjektívum „čistý“ má religióznu konotáciu a označuje človeka, ktorý stojí v pozitívnom vzťahu s Bohom. Učeníci sú čistí, pretože prijímajú Ježišovu smrť, ktorá im umožňuje nový vzťah s ním, čo nie je pravda pri zradcovi.

13,14

Ježiš argumentuje *a maiore ad minus*: ak on ako učiteľ a pán umyl učeníkom nohy, o koľko viac majú oni rovnakú povinnosť jeden k druhému.

13,15

Ježišovo konanie sa stáva paradigmou, modelom novej etiky jeho nasledovníkov.

13,16

Použité obrazy podporujú Ježišov argument. Ani sluha, ani posol nekonnajú autonómne, ale v závislosti od vyššej authority, preto majú povinnosť odzrkadľovať jej konanie a v tomto prípade je to služba.

13,18

Vyvolenie budúceho zradcu nie je výsledkom omylu alebo neuváženeho konania, ale, ako ukazuje citát Ž 41,10, iba v súhre s Božím plánom. Žalm hovorí o zrade od blízkeho človeka. Ustálené spojenie „zdvihnúť pätu proti niekomu“ je obrazom agresie a pohrdania.

13,21-30

Témou tejto scény je identifikácia zradcu. Podobne ako u synoptikov sa dej príbehu odohráva pri Poslednej večeri. V Jánovom evanjeliu sa v tejto scéne objavuje aj milovaný učeník, ktorý sa pýta Ježiša na identitu zradcu. Aj tu figuruje rozmer Ježišovej suverenity, keď identifikuje Judáša a dokonca ho poveruje vykonať to, čo má v úmysle. Ostatní učeníci vystupujú ako prekvapení Ježišovým konaním a nerozumejú jeho slovám.

13,22

Na rozdiel od Ježiša, ktorý vie všetko, aj identitu zradcu, učeníci nevedia, kto z nich to je.

13,23

Hostia na hostinách ležali pri stole opretí o ľavú ruku a pravou konzumovali jedlo. Milovaný učeník má jedinečnú pozíciu pri stole, lebo je v blízkosti Ježišovej hrude. Použitá formulácia je rovnaká, ako ju máme v 1,18 a Ježišova intímna pozícia vo vzťahu k Otcovi korešponduje tej, ktorú má milovaný učeník voči Ježišovi (1,18 „pri Otcovej hrudi“/13,23 „pri Ježišovej hrudi“).

13,24

Šimon Peter sa diskkrétne – kývnutím hlavy – obracia na milovaného učeníka, aby zistil identitu zradcu. Milovaný učeník sa stáva sprostredkovateľom medzi Ježišom a ostatnými učeníkmi.

13,26

Podanie kúska chleba je znakom priateľstva a pohostinnosti. Ježišovo priateľstvo však Judáš neprijíma a zrádza.

13,27

Z textu nie je jednoznačné, či Satan vošiel do Judáša, keď on kúsok chleba zjedol, alebo len prijal. Preto sa preklad prikláňa k formulácii „a po podaní kúska chleba.“ Komparatívne adverbium *τάχιν* môže znamenať „rýchlo, bez otáľania“ alebo „čo najrýchlejšie, čo najskôr.“ Preklad sa prikláňa k prvej možnosti.

13,29

Učeníci nerozumejú Ježišovmu povelu. Myslia si, že Judáša poveruje

nákupom na sviatky, alebo rozdaním almužny chudobným. Ich nepochopenie dokazuje, že nie sú Judášovými komplicmi.

13,30

Judášov odchod je znakom jeho separácie od Ježiša i z okruhu učeníkov. Symbolizuje to aj zmienka o noci, do ktorej sa Judáš ponára.

13,31–14,31

Po odchode zradcu sa začína prvá časť Ježišovej rozlúčkovej reči, jeho posledných slov k učeníkom pred smrťou. Literárna forma rozlúčkovej reči je známa zo SZ, židovskej pseudoepigrafickej literatúry, helenistického sveta i z NZ. V SZ je snáď najznámejšia rozlúčková reč patriarchu Jakuba k svojim synom (Gn 47,29–50,26). Pre túto literárnu formu sú typické nasledovné prvky. Odchádzajúci hrdina si uvedomuje prichádzajúcu smrť a oznamuje to svojim najbližším, vyjadruje posledné želania, ustanovuje nástupcu, rekapituluje svoj život, potešuje pozostalých, varuje ich pred možnými nebezpečenstvami v budúcnosti, vyzýva ich k vernosti k Zákonu alebo nejakým etickým princípom, modlí sa za nich a požehnáva ich. Uvedené črty sa nachádzajú aj v Ježišovej rozlúčkovej reči u Jána. Táto však má minimálne dve vlastné charakteristiky. Hlavným hrdinom nie je smrteľný človek, ale Ježiš, Syn Otca. V jeho rozlúčkovej reči sa viackrát spomína nielen jeho odchod, ale aj jeho a Otcova trvalá prítomnosť medzi učeníkmi. Okrem toho Ježiš podčiarkuje, že jeho odchod nebude pre učeníkov stratou, ale ziskom. Hlavnou témou prvej časti Ježišovej rozlúčkovej reči je jeho odchod a opätovný návrat.

13,31

Aorist ἐδοξάσθη je použitý v gnómickej zmysle – označuje akciu platnú vždy. Preto sa neprekladá minulým, ale prítomným časom „je oslávený.“ Možný by bol aj preklad „[Boh] sa oslavuje.“ V prípade spojenia ἐν αὐτῷ by bol prípustný aj preklad „skrze, prostredníctvom neho.“

Ježišova smrť je momentom jeho oslávenia a zároveň Otcovho oslávenia. Osláviť znamená zjaviť svoju spásnu prítomnosť a slávu v dejinách medzi ľuďmi. Smrť je Ježišovým oslávením, pretože znamená jeho vyzdvihnutie a návrat k Otcovi a je aj vrcholom zjavenia, ktoré priniesol.

13,33

Oslovenie „deti“ ukazuje, že učeníci sú súčasťou novej rodiny, do ktorej patrí aj Ježiš i Otec. V tomto verši je Ježišova smrť označená ako odchod – návrat k Otcovi.

13,34

Príkaz lásky je jediný etický mandát, ktorý Ježiš učeníkom zanecháva. Na rozdiel od synoptikov nejde o príkaz lásky k Bohu a bližnému, ale len o príkaz vzájomnej lásky v spoločenstve učeníkov. Ježišova láska k učeníkom je príkladom a podkladom pre ich vzájomnú lásku.

13,35

Učenie nie je definované prináležaním k inštitúcii alebo vyznávaním istých právd, ale dodržiavaním príkazu lásky.

Intertextuálne prepojenia

- a. [13,1]
2,4; 7,30; 8,20; Mt 26,17.45; Mk 14,12.41; Lk 22,7
- b. [13,2]
6,71; 17,12; Mt 26,20-21; Mk 14,17-18; Lk 22,3
- c. [13,3]
3,35
- d. [13,5]
1 Sam 25,41
- e. [13,8]
2 Sam 20,1
- f. [13,10]
15,3
- g. [13,11]
6,70
- h. [13,13]
Mt 23,8.10
- i. [13,15]
Lk 22,27; 1 Pt 2,21
- j. [13,16]
15,20; Mt 10,24; Lk 6,40
- k. [13,18]
Ž 41,10
- l. [13,20]
Mt 10,40; Mk 9,37; Lk 9,48
- m. [13,21]
11,33; 12,27
- n. [13,23]
19,26; 20,2; 21,7.20; Mt 10,37
- o. [13,25]
21,20
- p. [13,27]
13,2; Lk 22,3
- q. [13,29]
12,5-6
- r. [13,32]
17,1-5
- s. [13,33]
7,33; 8,21

- t. [13,34]
15,12-13.17; Lv 19,18; 1 Sol 4,9; 1 Jn 2,7-10; 3,23; 2 Jn 5
- u. [13,37-38]
18,27; Mt 26,33-35; Mk 14,29-31; Lk 22,33-34

Ján 14

Preklad

¹ Nech sa vám srdce neznepokojuje! Verte v Boha, verte aj vo mňa!

² V dome môjho Otca je mnoho príbytkov. Keby to tak nebolo, povedal by som vám, že vám idem pripraviť miesto? ³ Ale ak odídem a pripravím vám miesto, opäť prídem a vezmem vás k sebe, aby ste aj vy boli tam, kde som ja.^a ⁴ A cestu, kam idem, poznáte.“ ⁵ Tomáš mu povedal: „Pane, nevieme, kam ideš. Ako môžeme poznať cestu?“ ⁶ Ježiš mu povedal: „Ja som cesta, pravda a život. Nik nepríde k Otcovi, ak nie prostredníctvom mňa.^b

⁷ Ak poznáte mňa, aj môjho Otca budete poznať. A už teraz ho poznáte a videli ste ho.“^c ⁸ Filip mu povedal: „Pane, ukáž nám Otca a to nám stačí.“^d ⁹ Ježiš mu povedal: „Tolký čas som s vami a nepoznáš ma, Filip?“^e Kto vidí mňa, vidí Otca. Ako môžeš hovoriť: „Ukáž nám Otca?“ ¹⁰ Neveríš, že ja som v Otcovi a Otec vo mne? Slová, ktoré vám hovorím, nehovorím sám od seba, ale Otec, ktorý zostáva vo mne, koná svoje skutky.^f ¹¹ Verte mi, že ja som v Otcovi a Otec vo mne! Ak nie pre iné, pre tie skutky verte!^g ¹² Veru, veru hovorím vám: Aj ten, kto verí vo mňa, bude konať skutky, ktoré ja konám, ba vykoná ešte väčšie skutky než tieto, lebo ja idem k Otcovi;^h ¹³ a o čokoľvek požiadate v mojom mene, urobím to, aby bol Otec oslávený v Synovi.ⁱ ¹⁴ Ak ma o niečo požiadate v mojom mene, ja to urobím. ¹⁵ Ak ma milujete, budete zachovávať moje prikázania.^j ¹⁶ A ja poprosím Otca, a on vám dá iného Zástancu, aby bol s vami naveky,^k ¹⁷ Ducha pravdy, ktorého svet nemôže prijať, lebo ho nevidí, ani nepozná. Vy ho poznáte, lebo zostáva u vás a bude vo vás.^l

¹⁸ Nenechám vás ako siroty; prídem k vám. ¹⁹ Ešte chvíľku a svet ma už neuvidí, no vy ma uvidíte, lebo ja žijem a aj vy budete žiť.^m ²⁰ V ten deň vy spoznáte, že ja som vo svojom Otcovi, vy vo mne a ja vo vás.ⁿ ²¹ Kto má moje prikázania a zachováva ich, to je ten, čo ma miluje. A toho, čo mňa miluje, bude milovať môj Otec, a aj ja ho budem milovať a zjavím mu seba samého.“^o ²² Judáš, nie ten Išariotský, mu povedal: „Pane, a čo sa stalo, že sa chystáš zjaviť sa nám, a svetu nie?“^p ²³ Ježiš mu odpovedal: „Ak ma niekto miluje, bude zachovávať moje slovo, a môj Otec ho bude milovať, a prideme k nemu a urobíme si u neho príbytok.“^q ²⁴ Kto ma nemiluje, nezachováva moje slová. A slovo, ktoré počujete, nie je moje, ale Otcovo – toho, čo ma poslal. ²⁵ Toto som vám povedal, kým zostávam u vás.

²⁶ No Zástanca, Duch Svätý, ktorého pošle Otec v mojom mene, ten vás naučí všetko a pripomenie vám všetko, čo som vám povedal.^r ²⁷ Pokoj vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam.^s Ja vám nedávam pokoj, aký dáva svet. Nech sa vám srdce neznepokojuje, ani nestrachuje! ²⁸ Počuli ste, že som vám

povedal: Odchádzam a prídem k vám.^t Keby ste ma milovali, radovali by ste sa, že idem k Otcovi, lebo Otec je väčší ako ja. ²⁹ Povedal som vám to teraz, prv než sa to stane, aby ste uverili, keď sa to stane.^u ³⁰ Už vám nebudem veľa hovoriť; prichádza totiž knieža sveta, ale vo mne mu nič nepatrí. ³¹ Ale toto sa deje, aby svet spoznal, že milujem Otca, a robím tak, ako mi prikázal Otec. Vstaňte! Poďme odtiaľto!^v

Poznámky

14,1

Slovesná forma πιστεύετε môže byť indikatív alebo imperatív. Keďže sa verš začína imperatívom „nech sa vám srdce neznepokojuje!“ čo naznačuje kontext povzbudenia, preklad sa prikláňa k téze, že aj πιστεύετε je imperatív („verte v Boha! verte aj vo mňa!“). Znepokojenie učeníkov z Ježišovho odchodu môže byť prekonané vierou v neho a v Boha. Iba tu v Jánovom evanjeliu sa hovorí o viere v Boha; v ostatných prípadoch ide stále o vieru v Ježiša.

14,2

Obraz neba ako paláca s mnohými izbami je inšpirovaný židovskou apokalyptikou, napr. Enochovou knihou.

14,3

Motív Ježišovho návratu je zasa inšpirovaný pasážou Dan 7,13-14 o Synovi človeka, ktorý príde zhromaždiť svojich vyvolených. Ježišov návrat umožní trvalé prebývanie učeníkov s ním v nebeskom príbytku. To bude znamenať definitívne vyriešenie separácie spôsobenej jeho smrťou.

14,5

Funkciou Tomášovej otázky je vymôcť od Ježiša ďalšie vysvetlenie o jeho odchode.

14,6

Ježiš nehovorí viac o ceste, ktorú sa chystá podniknúť, ale seba identifikuje ako cestu, po ktorej sa učenici môžu dostať k Otcovi. Zároveň je pravdou – úplným zjavením Boha – a životom – miestom, kde je život v plnosti.

14,7

Prostredníctvom Ježiša, ktorý je cestou k Otcovi, sa prichádza k skutočnému poznaniu Boha. Prísť k Bohu znamená spoznať ho.

14,8

Filip žiada o priame poznanie Boha – o teofánii, ktorú môže Ježiš zariadiť.

14,9

Ježiš sám je zjavením Otca. Ten je prítomný a viditeľný v jeho osobe.

14,12

Ježišovo konanie – zjavovanie Otca – neskončí jeho odchodom, ale bude ďalej aktualizované tými, čo v neho veria.

14,13

Schopnosť učeníkov pokračovať v Ježišovom konaní nie je ich vlastným úspechom, ale závisí na modlitbe. To znamená, že pokračujúcim agentom diela je vlastne Kristus sám – on urobí to, čo ho učenici požiadajú.

14,15

Pod prikázaniami sa v Jánovom evanjeliu nemyslí Desatoro, ale Ježišove slová a inštrukcie o Otcovi.

14,16

Na tomto mieste sa v rozlúčkovej reči po prvýkrát hovorí o Duchu, ktorého Otec pošle na Ježišovu žiadosť. Na rozdiel od Ježiša, ktorý bol s učeníkmi iba obmedzené obdobie, Duch zostane s nimi naveky.

Na označenie Ducha sa na tomto mieste používa termín παράκλητος, čo je možné preložiť principiálne dvoma spôsobmi: „tešiteľ“ alebo „zástanca.“ Keďže Ján nepripisuje Duchu funkciu potešovania a z etymologického hľadiska termín opisuje osobu privolanú na pomoc, napr. v súdnom procese, preklad sa prikláňa k voľbe „zástanca.“ Zmysel „tešiteľ, ten, ktorý utešuje, potešuje“ by bol lepšie vystihnúť aktívnym participiom slovesa παρακαλέω tak, ako ho pozná napr. Pavol v 2 Kor 1,4.

14,17

Spojenie „Duch pravdy,“ ktoré evokuje Ježišovu sebaidentifikáciu s pravdou v 14,6, znamená, že Zástanca bude nositeľom úplnej Božej skutočnosti, presne tak, ako ňou bol Ježiš.

14,18

Ježiš prirovnáva učeníkov k sirotám, ale sľubuje, že oni nezakúsia osamotenosť a opustenosť sirot, lebo on sa k nim vráti. Pod návratom sa tu rozumie Ježišov opätovný príchod k učeníkom po vzkriesení, ako sa to uvádza v kap. 20–21.

14,19

Po krátkej chvíli – Ježišovej smrti a vzkriesení – učeníci Ježiša opäť uvidia živého.

14,20

Na spoločnom živote Otca a Syna budú mať účasť aj učeníci. Aj oni budú mať vďaka Ježišovmu vzkrieseniu život v plnosti.

14,23

Verš reformuluje motív príbytku z 14,2: láska k Ježišovi ponúka možnosť zakúsiť vylatie Otcovej lásky, ktoré má formu prebývania Otca a Syna v človeku.

14,26

Zástanca pripomenie učeníkom Ježišove slová a to znamená, že premostí čas jeho historickej prítomnosti s časom jeho absencie. On nepovie nič nové, ale udrží Ježišovo poslanstvo živé.

14,27

Svojim odchodom nezanecháva Ježiš učeníkom chaos alebo krízu viery, ale pokoj. V biblickej tradícii je pokoj súbor požehnaní od Boha, ktoré zaistujú

život v plnosti. Tu sa hovorí o Kristovom pokoji, ktorý predstavujú všetky pozitívne dôsledky jeho odchodu vymenované doteraz.

14,30

Ježišovo umučenie nebude iba záležitosťou konfliktu so Židmi alebo Judášom, ale udalosťou kozmických dimenzií – konfliktom s diablom. Pašie budú definitívnou konfrontáciou Boha s vodcom tohto sveta. Ježiš síce bude diablovi vydaný, ale nebude jeho obeťou – diabol voči nemu nič nezmôže.

14,31

Kríž nebude Ježišovou prehrou, ale vrcholným výrazom jeho lásky k Otcovi – znakom úplnej poslušnosti v dokončení diela, ktoré mu Otec dal vykonať.

Intertextuálne prepojenia

- a. [14,3]
12,26; 17,24; 1 Jn 2,28
- b. [14,6]
8,31-47
- c. [14,7]
8,19; 12,45
- d. [14,8]
Ex 24,9-10; 33,18
- e. [14,9]
1,18; 10,30; 12,45; 2 Kor 4,4; Kol 1,15; Hebr 1,3
- f. [14,10]
1,1; 10,37-38; 12,49
- g. [14,11]
10,38
- h. [14,12]
1,50; 5,20
- i. [14,13]
15,7.16; 16,23-24; Mt 7,7-11
- j. [14,15]
15,10; Dt 6,4-9; Ž 119; Múd 6,18; 1 Jn 5,3; 2 Jn 6
- k. [14,16]
15,26; Lk 24,49; 1 Jn 2,1
- l. [14,17]
16,13; Mt 28,20; 2 Jn 1-2
- m. [14,19]
16,16
- n. [14,20]
10,38; 17,21; Iz 2,17; 4,2-3
- o. [14,21]
16,27; 1 Jn 2,5; 3,24
- p. [14,22]
7,4; Sk 10,40-41
- q. [14,23]
Zjv 3,20
- r. [14,26]
15,26; 16,7.13-14; Ž 51,13; Iz 63,10
- s. [14,27]
16,33; Ef 2,14-18

- t. [14,28]
8,21
- u. [14,29]
13,19; 16,4
- v. [14,31]
6,38

Ján 15

Preklad

¹ Ja som pravý vinič a môj Otec je vinohradník.^a ² Každý výhonok na mne, ktorý neprináša ovocie, odrezáva, a každý, ktorý prináša ovocie, orezáva, aby prinášal viac ovocia. ³ Vy ste už čistí pre slovo, ktoré som vám povedal.^b ⁴ Zostaňte vo mne ako aj ja zostávam vo vás. Ako výhonok nemôže prinášať ovocie sám od seba, ak nezostáva na viniči, tak ani vy, ak nezostávate vo mne. ⁵ Ja som vinič, vy ste výhonky. Kto zostáva vo mne, a ja zostávam v ňom, ten prináša veľa ovocia, lebo bezo mňa nemôžete nič urobiť. ⁶ Ak niekto nezostáva vo mne, bude vyhodенý von ako výhonok a vyschne. Potom ich pozbierajú, hodia do ohňa a zhoria.^c ⁷ Ak zostanete vo mne a moje slová zostanú vo vás, poproste, o čo len chcete, a stane sa vám to.^d ⁸ Môj Otec je oslávený tým, že prinášate veľa ovocia a ste mojimi učeníkmi.^e

⁹ Ako mňa miluje Otec, tak ja milujem vás. Zostaňte v mojej láske!^f ¹⁰ Ak zachováte moje prikázania, zostanete v mojej láske, ako ja zachovávam prikázania môjho Otca a zostávam v jeho láske.^g ¹¹ Toto som vám povedal, aby moja radosť bola vo vás a vaša radosť bola úplná.^h ¹² Toto je moje prikázanie, aby ste sa milovali navzájom, ako som ja miloval vás.ⁱ ¹³ Nik nemá väčšiu lásku ako tú, že položí svoj život za svojich priateľov.^j ¹⁴ Vy ste moji priatelia, ak robíte, čo vám prikazujem. ¹⁵ Už vás nenazývam sluhami, lebo sluha nevie, čo robí jeho pán,^k ale nazval som vás priateľmi, lebo som vám oznámil všetko, čo som počul od svojho Otca. ¹⁶ Nie vy ste si vyvolili mňa, ale ja som si vyvolil vás, a ustanovil som vás, aby ste šli a prinášali ovocie, a aby vaše ovocie zostalo; aby vám Otec dal to, o čo ho poprosíte v mojom mene.^l ¹⁷ Toto vám prikazujem, aby ste sa milovali navzájom.^m

¹⁸ Ak vás svet nenávidí, vedzte, že mňa nenávidel prv ako vás.ⁿ ¹⁹ Keby ste boli zo sveta, svet by miloval, čo je jeho.^o Keďže však nie ste zo sveta, ale zo sveta som si vás ja vyvolil, preto vás svet nenávidí. ²⁰ Pamätajte na slovo, ktoré som vám povedal: Sluha nie je väčší ako jeho pán.^p Ak mňa prenasledovali, aj vás budú prenasledovať. Ak moje slovo zachovali, aj vaše budú zachovávať. ²¹ Ale toto všetko vám budú robiť pre moje meno, lebo nepoznajú toho, čo ma poslal.^q ²² Keby som neprišiel a nehovoril im, nemali by hriech. No v skutočnosti nemajú ospravedlnenie za svoj hriech.^r ²³ Kto nenávidí mňa, nenávidí aj môjho Otca.^s ²⁴ Keby som medzi nimi nevykonal skutky, ktoré nikto iný nevykonal, nemali by hriech. No v skutočnosti ich aj videli, a znenávideli aj mňa, aj môjho Otca.^t ²⁵ Ale to sa stalo preto, aby sa splnilo slovo napísané v ich Zákone: „Znenávideli ma bezdôvodne.“^u ²⁶ Keď príde Zástanca, ktorého vám ja pošlem od Otca, Duch pravdy, ktorý vychádza od Otca, ten o mne bude svedčiť.^v ²⁷ No aj vy svedčíte, lebo ste so mnou od začiatku.^w

15,1–17

Kapitoly 15–16 viacerí vedci pokladajú za sekundárny dodatok k prvej časti Ježišovej rozlúčkovej reči v 14. kap., ktorý pochádza z neskoršej redakcie evanjelia. Uvedené kapitoly boli napísané neskôr a došlo v nich k tzv. procesu reлектúry, keďže viaceré témy zo 14. kap. sú tu prehĺbené a ďalej rozpracované. Znamená to, že sa v nich opäť objavujú niektoré motívy a lexika zo 14. kap., napr. téma zostávania v Ježišovi (14,20; 15,1-8). Dominuje tu ekleziologická, soteriologická a etická tematika; téma Ježišovho odchodu nie je viac v popredí. Celý úsek textu sa skladá z troch častí, ktoré rozvíjajú tri témy: základ spoločenstva učeníkov a jeho základná etická norma (15,1-17); nenávisť sveta voči učeníkom (15,18–16,4a); náčrt eschatologickej existencie učeníkov (16,4b-33). Prvú časť charakterizuje známy obraz viničného kmeňa a výhonkov, ktorým Ježiš ilustruje svoj vzťah k učeníkom. V obraze ide o viničný kmeň s plodnými alebo neplodnými výhonkami a o činnosť vinohradníka vo vzťahu ku kmeňu a výhonkom. Obraz viniča je známym SZ motívom. V Jánovej recepcii však vinič nereprezentuje Boží ľud ako kolektívnu jednotku, ale samotného Ježiša. On je objekt Božieho vyvolenia a miesto Božej prítomnosti.

15,1

V tomto verši sa nachádza posledná Ja-som predikácia v evanjeliu: Ježiš sa identifikuje s viničom. Otec je opísaný ako vinohradník a teda vlastník a ochranca viniča.

15,2

Kritériom kvality výhonkov je prinášanie ovocia.

15,4

Druhá časť prvej vety je elipsou, preto je potrebné v preklade doplniť slovo „zostávam.“ Spojka *καί* má pravdepodobne komparatívno-kauzálny zmysel „ako aj.“

Zostať v Ježišovi znamená udržiavať sa vo vzťahu s ním. Učeníci sú tu vyslovene prirovnaní k výhonkom a to negatívnym spôsobom: nemôžu prinášať ovocie, ak nevytrvajú vo vzťahu s Ježišom, tak ako to nemôže výhonok bez zotrvania na viniči.

15,6

Osud výhonku, ktorý nezostane na viniči, je opísaný obrazmi zo židovskej apokalyptiky – vyhodenie von, pozbieranie a spálenie.

15,8

Konjunktív γένησθε je vhodné na tomto mieste preložiť ako „ste,“ nie „stanete sa.“ Adresáti reči už sú Ježišovými učeníkmi; nestanú sa nimi v budúcnosti. Prinášaním ovocia zo strany učeníkov sa nepretržite Otec sprítomňuje a uctieva vo svete.

15,9

Láska Otca k Synovi je základ a norma pre lásku Syna k učeníkom.

15,12

V tomto verši sa začína reлектúra príkazu lásky z 13,34.

15,13

Položenie života za svojich priateľov bolo podľa gréckej filozofie vrcholným prejavom priateľstva. V Jánovom evanjéliu tento ideál spĺňa Ježiš, lebo kladie na kríži svoj život za svojich priateľov.

15,15

Medzi priateľmi panuje transparentnosť a výmena informácií. Tak je to aj v prípade Ježiša a učeníkov, lebo pred nimi nič neskryl, ale oznámil im všetko, čo vedel o svojom Otcovi i od neho.

15,16

Priateľský vzťah Ježiša a učeníkov je v istom zmysle asymetrický, pretože sa zakladá iba na Ježišovej iniciatíve vyvolenia učeníkov a nie je to ich zásluha.

15,18-16,4a

Témou druhej časti Ježišovej druhej rozlúčkovej reči je vzťah učeníkov k svetu, pričom dominantným motívom je tu nenávisť sveta. Tento úsek textu opisuje ako reaguje svet na spoločenstvo učeníkov. Komunita učeníkov žijúcich v láske sa neujde uznanie a súhlas, ale odmietnutie, priam prenasledovanie. O prenasledovaní prvých kresťanských komunít hovoria aj iné spisy NZ (napr. 1 Sol 2,14-16; 2 Kor 11,23-33). Ján vníma prenasledovanie komunity učeníkov ako súčasť konfliktu medzi svetlom a temnotou, medzi Bohom a svetom.

15,18

Pod svetom má Ježiš na mysli spoločenstvo ľudí neprijímajúcich Boha a jeho zjavenie v Ježišovi, ako aj jeho učeníkov.

15,20

Učeníci si majú spomenúť na Ježišovo slovo vyrieknuté počas umývania nôh v 13,16 a aplikovať ho na novú situáciu: ak prenasledovali Ježiša (pána), budú prenasledovať aj ich (sluhov).

15,22

Príslovka vŕv v spojení s časticou dě má v tomto kontexte význam „no v skutočnosti, ale v skutočnosti.“ Podobne je to aj v 15,24; 18,36. Ježišov príchod priniesol ľuďom aj možnosť odmietnuť ho a teda mať hriech. Tak ako inde u Jána, aj tu sa pod hriechom rozumie vedomé odmietnutie zjavenia, ktoré priniesol Ježiš, ako aj jeho osoby.

15,23

Nenávisť a hriech sú v Jánovom evanjeliu takmer ekvivalentom, pretože hriech sa prejavuje v nenávisti voči Ježišovi, a tým aj voči Otcovi.

15,25

Hoci je nelogickosť bezdôvodnej nenávisti voči Ježišovi a Otcovi ťažko vysvetliteľná, sám SZ s ňou počíta – a preto Ježiš cituje Ž 35,19 alebo 69,5, kde sa hovorí o nespravodlivo prenasledovanom človeku, ktorý je nenávidený.

15,26

Duch Zásťanca bude darom Syna a Otca. Jeho úlohou bude svedčiť o Ježišovi a pripomínať fakt, že Ježiš autenticky zjaval Otca.

Intertextuálne prepojenia

- a. [15,1]
Ž 80,9-17; Iz 5,1-7; Jer 2,21; Ez 15,2; 17,5-10; 19,10
- b. [15,3]
13,10
- c. [15,6]
Ez 15,6-7; 19,10-14
- d. [15,7]
14,13; Mt 7,7; Mk 11,24; 1 Jn 5,14
- e. [15,8]
Mt 5,16
- f. [15,9]
17,23
- g. [15,10]
8,29; 14,15
- h. [15,11]
16,22; 17,13
- i. [15,12]
13,34
- j. [15,13]
Rim 5,6-8; 1 Jn 3,16
- k. [15,15]
Dt 34,5; Joz 24,29; 2 Krn 20,7; Ž 89,21; Iz 41,8; Rim 8,15; Gal 4,7; Jak 2,23
- l. [15,16]
14,13; Dt 7,6
- m. [15,17]
13,34; 1 Jn 3,23; 4,21
- n. [15,18]
7,7; 14,17; Mt 10,22; 24,9; Mk 13,13; Lk 6,22; 1 Jn 3,13
- o. [15,19]
17,14-16; 1 Jn 4,5
- p. [15,20]
13,16; Mt 10,24
- q. [15,21]
8,19; 16,3
- r. [15,22]
8,21.24; 9,41

- s. [15,23]
5,23; Lk 10,16; 1 Jn 2,23
- t. [15,24]
3,2; 9,32; Dt 4,32-33
- u. [15,25]
Ž 35,19
- v. [15,26]
14,16.26; Mt 10,19-20
- w. [15,27]
Lk 1,2; Sk 1,8

Ján 16

Preklad

¹ Toto som vám povedal, aby ste neodpadli. ² Vylúčia vás zo synagóg, ^a ba prichádza hodina, keď každý, kto vás zabije, si bude myslieť, že tým koná Bohu službu. ³ A to budú robiť preto, lebo nespoznali Otca, ani mňa. ^b ⁴ Ale toto som vám povedal, aby ste si pamätali, keď príde ich hodina, že som vám to povedal. Spočiatku som vám to však nehovoril, lebo som bol s vami. ^c

⁵ No teraz odchádzam k tomu, čo ma poslal, a nik z vás sa ma nepýta: „Kam ideš?“ ^d ⁶ Ale pretože som vám toto povedal, smútok vám naplnil srdce. ⁷ No ja vám hovorím pravdu, je pre vás lepšie, aby som odišiel. Ak totiž neodídem, Zástanca k vám nepríde. No ak odídem, pošlem ho k vám. ^e ⁸ A keď príde on, usvedčí svet z hriechu, zo spravodlivosti a zo súdu; ⁹ z hriechu, že neveria vo mňa; ^f ¹⁰ zo spravodlivosti, že idem k Otcovi a už ma neuvidíte; ¹¹ zo súdu, že knieža tohto sveta je odsúdené. ^g ¹² Ešte veľa vám mám toho povedať, ale teraz to nemôžete uniesť. ¹³ No keď príde on, Duch pravdy, bude vás uvádzať do celej pravdy; nebude totiž hovoriť sám od seba, ale bude hovoriť to, čo počuje, a oznámi vám to, čo má prísť. ^h ¹⁴ On ma oslávi, lebo z môjho vezme a oznámi vám. ¹⁵ Všetko, čo má Otec, je moje. Preto som povedal: Z môjho vezme a oznámi vám. ¹⁶ Ešte chvíľku a už ma neuvidíte, a opäť chvíľku a uvidíte ma. ⁱ ¹⁷ Tu si niektorí z jeho učeníkov medzi sebou povedali: „Čo znamená to, čo nám hovorí: ‚Ešte chvíľku a už ma neuvidíte a opäť chvíľku, a uvidíte ma?‘“ A: „Idem k Otcovi?“ ^j ¹⁸ Hovorili teda: „Čo to znamená, keď hovorí: ‚O chvíľku?‘ Nevieme, čo hovorí.“ ¹⁹ Ježiš spoznal, že sa ho chcú niečo spýtať, a povedal im: „O tom sa dohadujete medzi sebou, že som povedal: ‚Ešte chvíľku a neuvidíte ma, a opäť chvíľku a uvidíte ma?‘“

²⁰ Veru, veru hovorím vám: Vy budete plakať a nariekať, no svet sa bude radowať. Vy budete zarmútení, ale váš zármutok sa zmení na radosť. ^k ²¹ Keď žena rodí, je zarmútená, lebo prišla jej hodina. No keď porodí dieťa, nepamätá viac na trápenie pre radosť, že na svet prišiel človek. ^l ²² Tak aj vy ste teraz síce zarmútení, no ja vás opäť uvidím, a vaše srdce sa bude radowať, a vašu radosť vám nik nevezme. ^m ²³ A v ten deň sa ma už na nič nebudete vypytovať. Veru, veru hovorím vám: Ak o čokoľvek poprosíte Otca v mojom mene, dá vám to. ⁿ ²⁴ Doteraz ste o nič neprosili v mojom mene. Proste a dostanete, aby vaša radosť bola úplná.

²⁵ Toto som vám povedal obrazne. ^o Prichádza hodina, keď vám nebudem viac hovoriť obrazne, ale otvorene vám budem rozprávať o Otcovi. ²⁶ V ten deň budete prosiť v mojom mene, ale nehovorím vám, že ja budem prosiť Otca za vás. ^p ²⁷ Ved' sám Otec vás miluje, lebo vy milujete mňa a veríte, že ja som

vyšiel od Boha. ²⁸ Vyšiel som od Otca a prišiel som na svet. Opäť zanechávam svet a idem k Otcovi.“^p ²⁹ Jeho učeníci hovorili: „Hľa, teraz hovoríš otvorene a nehovoríš obrazne. ³⁰ Teraz vieme, že vieš všetko, a nepotrebuješ, aby sa ťa niekto pýtal. Preto veríme, že si vyšiel od Boha.“ ³¹ Ježiš im odpovedal: „Teraz veríte? ³² Hľa, prichádza hodina a už prišla, keď sa rozprchnete každý svojou stranou, a mňa necháte samého.^q Ale nie som sám, lebo Otec je so mnou. ³³ Toto som vám povedal, aby ste vo mne mali pokoj.^r Vo svete máte súženie, ale majte odvahu, ja som premohol svet.“

Poznámky

16,1

Funkciou úvodného verša je určiť cieľ, pre ktorý vyriekol Ježiš slová v druhej polovici 15. kap., teda aby varoval spoločenstvo učeníkov pred možným odpadom od viery pri prenasledovaní.

16,2

Na tomto mieste nemá spojka ὁλλὰ adverzatívnu funkciu, ale uvádza a zdôrazňuje pridaný fakt, čo sa odráža v preklade „ba, dokonca.“

Vylúčenie zo synagógy je tzv. externou prolepsou, lebo poukazuje na udalosť, ktorá sa učeníkom stane, ale nie v samom príbehu evanjelia.

16,4b-33

Táto sekcia predstavuje poslednú jednotku Ježišovej rozlúčkovej reči. Jej tematickým centrom je reakcia učeníkov na Ježišov odchod a opakujúcim sa motívom je smútok. Argument, ktorý Ježiš ponúka ako útechu za smútok učeníkov z dramatickej situácie jeho vlastného odchodu sa venuje dvom premisám: pôsobenie Ducha Zástancu (vv. 4b-15) a vnímanie života vo viere ako prechodu od smútku k radosti a od nechápania k porozumeniu (vv. 16-33). V tejto časti figurujú slovesá vyjadrujúce emócie učeníkov vzhľadom na Ježišov odchod a slovesá zobrazujúce poznanie a nepoznanie.

16,6

Smútok učeníkov je dôsledkom ich odlúčenia od Ježiša, možného prenasledovania v budúcnosti a ich vnútorného chaosu z týchto skutočností.

16,7

Ježišov odchod je predstavený nie ako strata, ale ako zisk pre učeníkov – predstavuje podmienku pre príchod iného Zástancu. Terminológia s významom osohu pripomína filozofickú tradíciu helenistického sveta, ktorá sa zaoberala aj otázkou, čo je pre človeka skutočne osožné a čomu má dať prednosť. Novinka Jánovho jazyka spočíva v tom, že Ježiš svoju vlastnú smrť interpretuje ako osoh pre učeníkov.

16,8

Sloveso ἐλέγχω s predložkou περί znamená „usvedčiť (niekoho) z niečoho,“ čo je reflektované v preklade „usvedčí svet z hriechu, zo spravodlivosti a zo súdu.“ Následné verše potom podávajú definíciu týchto troch skutočností.

Verš obsahuje obraz súdu voči svetu. Doteraz to bol sám Ježiš, ktorý svojím zjavením dokázal usvedčiť svet z nevery, no po jeho odchode bude Duch

Svätý Ježišovým nástupcom a žalobcom neveriaceho sveta, a tým sa stane oporou a zástancom komunity učeníkov.

16,9

Tento verš podáva najjasnejšiu definíciu hriechu v optike Jánovho evanjelia a ukazuje, že podľa Jána hriech nie je etická, ale teologická kategória – odmietnutie viery v Krista.

16,10

Jedine tu (16,8.10) sa v Jánovi hovorí o spravodlivosti. Pod spravodlivosťou sa v tomto evanjeliu rozumie Ježišov odchod k Otcovi. Ježišova smrť nie je prehra, ale jeho prechod k Otcovi, čo korešponduje s Božím plánom, preto sa dá pomenovať aj termínom „spravodlivosť.“

16,11

Odsúdenie diabla evanjelista predstavuje ako fakt, ktorý sa už stal, čo je vyjadrené perfektom κέκριται („je odsúdené“). Verš je prolepsou a ukazuje na odsúdenie diabla, ktoré sa v narácii udeje pri ukrižovaní.

16,12

Aktuálny čas pred Ježišovou smrťou a vzkriesením nie je vhodný na to, aby Ježiš svojim učeníkom povedal všetko. Až neskôr, po príchode Ducha, budú učeníci uvedení do plného porozumenia Ježišovho zjavenia.

16,13

Duch nezjaví učeníkom nové obsahy, ale bude ich viesť k stále plnšiemu chápaniu Kristovho zjavenia – pravdy.

16,14

Oslávenie Syna Duchom znamená, že Duch sprítomní a zviditeľní Ježišovu osobu medzi učeníkmi. Vďaka nemu bude pokračovať Ježišovo zjavenie medzi svojimi. Zjavenie je to, čo Duch prijme od Ježiša.

16,20

Medzi Ježišovým odchodom a situáciou učeníkov je jasný vzťah. Jeho odchod im najprv spôsobí smútok, ktorý však nebude trvalý, resp. sa zmení na radosť.

16,21

Obraz rodiacej ženy slúži ako ilustrácia situácie učeníkov. Hlavný zámer obrazu je poukázať na to, že bez pôrodných bolestí nemôže prísť na svet nový život. Radosť z narodenia človeka predchádza úzkosť z pôrodných bolestí, na ktoré sa však po pôrode skoro zabúda. Aj učeníci musia prežiť smútok z odlúčenia ich Pána, aby zakúsili novú radosť pri jeho opätovnom príchode po ukrižovaní a vzkriesení.

16,22

Verš aplikuje obraz na situáciu učeníkov. Prekvapením je zmena subjektu slovesa „vidieť“ v porovnaní s 19. v. Po vzkriesení to bude sám Ježiš, kto uvidí

svojich učeníkov – on sám ich vyhľadá a stretne sa s nimi.

16,23

Prvým znakom času po vzkriesení bude poznanie pre učeníkov. Ježišovi už nebudú klásť žiadne otázky, pretože budú poučení Duchom.

16,24

Druhým znakom bude vypočutie ich modlitieb, ktoré ich privedie k úplnej radosti.

16,25

Substantívum παροιμία znamená „príslovie“ alebo „hádanka, zahalená reč, obrazné vyjadrenie, obrazná reč“ V Jánovom kontexte je vhodný druhý význam, čo reflektuje preklad „toto som vám povedal obrazne.“ Podobne tomu bolo v 10,6.

Ježiš v evanjeliu používal obraznú reč, napr. v 10. kap. Po ukrižovaní a vzkriesení však budú mať učeníci aj vďaka Duchu prístup k úplnému zjaveniu Otca.

16,26

Práve vďaka úplnému poznaniu Boha bude modlitba učeníkov v čase po vzkriesení poznačená vedomím úplne bezprostredného vzťahu s Otcom, ktorý je rovnaký s Ježišovým vzťahom s Otcom počas života.

16,32

V tomto prípade nie je ľahké preložiť väzbu „εἰς τὰ ἴδια.“ K možnostiam patria: „k sebe; do svojho domu; k svojim.“ Preklad využíva spojenie „každý svojou stranou,“ čo dosť jasne vyjadruje myšlienku gréckej pôvodiny.

Viera učeníkov bude napriek ich rozhodnosti počas Pašií otrasená. Na tomto mieste je v Jánovom evanjeliu vsunutá veta o rozprchnutí učeníkov, ktorá sa u synoptikov objavuje počas cesty do Getsemani (napr. Mt 26,31). V Jánovom rozprávaní sa však táto predpoveď nakoniec nerealizuje, pretože učeníci nezutekajú, ale Ježiš ich sám autoritatívne prepúšťa v 18,8-9.

16,33

Svet viac nepredstavuje pre učeníkov deštruktívnu realitu, pretože Ježiš nad ním už zvíťazil. Jeho víťazstvo na kríži znamená definitívnu porážku sveta rebelujúceho proti Bohu.

Intertextuálne prepojenia

- a. [16,2]
9,22; 12,42; Mt 10,17; Lk 21,12; Sk 26,11
- b. [16,3]
15,21
- c. [16,4]
13,19; 14,29
- d. [16,5]
7,33; 13,36; 14,5
- e. [16,7]
7,39; 14,16-17.26; 15,26
- f. [16,9]
8,21-24; 15,22
- g. [16,11]
12,31
- h. [16,13]
14,17.26; 15,26; Ž 25,5; 143,10; 1 Jn 2,27; Zjv 7,17
- i. [16,16]
7,33; 14,19
- j. [16,20]
Ž 126,6
- k. [16,21]
Iz 26,17-18; Jer 31,13; Mich 4,9
- l. [16,22]
14,19; 15,11; 20,20
- m. [16,23]
14,13
- n. [16,25]
Mt 13,34-35.
- o. [16,26]
14,13
- p. [16,28]
1,1
- q. [16,32]
8,29; Zach 13,7; Mt 26,31; Mk 14,27
- r. [16,33]
14,27

Ján 17

Preklad

¹ Keď to Ježiš povedal, zdvihol svoje oči k nebu a povedal: „Otče, prišla hodina. Osláv svojho Syna, aby Syn oslávil teba,^a ² pretože si mu dal moc nad každým človekom, aby všetko, čo si mu dal, im dalo večný život.^b ³ A večný život je v tom, aby poznali teba, jediného, pravého Boha a toho, ktorého si poslal, Ježiša Krista.^c ⁴ Ja som ťa oslávil na zemi tým, že som dokonal dielo, ktoré si mi dal, aby som ho vykonal. ⁵ A teraz, Otče, osláv ma ty pri sebe slávou, ktorú som mal pri tebe skôr, než bol svet.^d ⁶ Zjavil som tvoje meno ľuďom, ktorých si mi dal zo sveta. Boli tvoji a dal si ich mne a oni zachovali tvoje slovo. ⁷ Teraz spoznali, že všetko, čo si mi dal, je od teba. ⁸ Lebo slová, ktoré si ty dal mne, ja som dal im, a oni ich prijali a naozaj spoznali, že som od teba vyšiel, a uverili, že si ma ty poslal. ⁹ Ja prosím za nich, neprosím za svet, ale za tých, ktorých si mi dal, lebo sú tvoji.^e

¹⁰ A všetko, čo je moje, je tvoje, a čo je tvoje, je moje, a ja som v nich oslávený.^f ¹¹ A už nie som viac vo svete, ale oni sú vo svete, a ja idem k tebe. Svätý Otče, zachovaj ich vo svojom mene, ktoré si mi dal, aby boli jedno ako my. ¹² Kým som bol s nimi, ja som ich zachovával v tvojom mene, ktoré si mi dal, aj som ich ochránil, a nik z nich sa nestratil, iba syn zatratenia, aby sa splnilo Písmo.^g ¹³ No teraz idem k tebe, a toto hovorím vo svete, aby mali moju radosť v sebe úplnú.^h ¹⁴ Ja som im dal tvoje slovo, ale svet ich znenávidel, lebo nie sú zo sveta, ako ja nie som zo sveta.ⁱ ¹⁵ Neprosím, aby si ich vzal zo sveta, ale aby si ich ochránil pred Zlým.^j ¹⁶ Nie sú zo sveta, ako ja nie som zo sveta. ¹⁷ Posväť ich v pravde! Tvoje slovo je pravda.^k ¹⁸ Ako si mňa poslal do sveta, aj ja som ich poslal do sveta.^l ¹⁹ A pre nich sa ja posväčujem, aby boli aj oni posvätení v pravde.

²⁰ No neprosím len za týchto, ale aj za tých, čo budú veriť vo mňa prostredníctvom ich slova, ²¹ aby boli všetci jedno, ako si ty, Otče, vo mne a ja v tebe, aby aj oni boli v nás, aby svet veril, že si ma ty poslal.^m ²² A ja som im dal slávu, ktorú si ty dal mne, aby boli jedno, ako sme my jedno. ²³ Ja v nich a ty vo mne, aby boli dokonale jedno, aby svet poznal, že si ma ty poslal a že si ich miloval tak, ako si miloval mňa. ²⁴ Otče, chcem, aby aj tí, ktorých si mi dal, boli so mnou tam, kde som ja, aby hľadeli na moju slávu, ktorú si mi dal, lebo si ma miloval pred stvorením sveta.ⁿ ²⁵ Spravodlivý Otče, svet ťa nepoznal, ale ja som ťa poznal. I títo spoznali, že si ma ty poslal.^o ²⁶ A oznámil som im tvoje meno a ešte oznámim, aby láska, ktorou ma miluješ, bola v nich, a aby som v nich bol ja.“

Poznámky

17,1-26

17. kapitola predstavuje ucelenú textovú jednotku, ktorou je Ježišova rozlúčková modlitba. Dej sa naďalej odohráva pred učeníkmi počas Poslednej večere a modlitba k Otcovi nasleduje po rozlúčkovej reči k učeníkom. Tematicky a obsahovo sa táto časť skladá z Ježišovej prosby za oslávenie jeho samého (17,1-8), za prítomných učeníkov (17,9-19), a za nasledovníkov, ktorí prídu po nich (17,20-26). Konečným cieľom Ježišovho oslávenia je dar večného života pre tých, ktorí v neho veria. Text sa retrospektívne díva na zjavenie, ktoré Ježiš priniesol – na jeho jednotu s Otcom – a opisuje, akým spôsobom sú Ježišovi učeníci vtiahnutí do tejto jednoty. V istom zmysle je táto kapitola sumárom a syntézou Jánovej teológie. Ukážky rozlúčkovej modlitby sú prítomné aj v SZ: Mojžišova modlitba pred smrťou v Dt 31,30–32,47 a Dávidova modlitba pred smrťou v 1 Krn 29,10-19. Ježišova modlitba sa tematicky podobá na niektoré iné texty v samom evanjeliu (11,41-43; 12,27-28) ako aj na iné NZ texty, najmä Mt 11,25-27 a Lk 10,21-22 – aj tu sa Ježiš predstavuje ako ten, ktorému Otec odovzdal všetko, s ktorým ho spája intímne poznanie a ktorý odovzdal zjavenie učeníkom.

17,1

Pozdvihnutie očí k nebu znamená, že Ježiš sa od tohto momentu obracia k Otcovi, ku ktorému sa v modlitbe prihovára. Doteraz Ježiš hovoril k učeníkom; teraz sa bude modliť za učeníkov. Prosba o oslávenie Syna komunikuje Ježišovu žiadosť, aby Boh ukázal svoju aktívnu prítomnosť aj v čase hodiny – Ježišovho ukrižovania – a aby ho cez kríž vyzdvihol k sebe.

17,2

Spojka καθώς tu má kauzálny zmysel – „pretože.“

Ježišova moc, daná mu od Otca, je spásonosná moc – Ježiš ňou privádza človeka k spáse.

17,3

Poznanie Boha, ku ktorému sa dochádza vďaka poznaniu jeho Syna, vedie k skutočnému životu.

17,5

K téme oslávenia Ježiš pripája motív predexistencie a prosí Otca o znovuzískanie toho istého statusu pri ňom, ktorý ho charakterizoval v čase pred inkarnáciou. Kríž nemá byť momentom odlúčenia od Otca, ale časom definitívneho potvrdenia spojenia Otca a Syna.

17,6

Zjavenie Božieho mena, ktoré Ježiš počas svojej činnosti vykonal, znamená zjavenie a sprístupnenie jeho osoby. O zjavení Božieho mena hovorí v Jánovi iba táto rozlúčková modlitba.

17,9

Učeníkov, ktorých Boh odovzdal svojmu Synovi, teraz Syn pri svojej rozlúčke svojim príhovorom odovzdáva naspäť Otcovi.

17,10

Väzba ἐν αὐτοῖς môže mať lokálny („v nich“) alebo inštrumentálny („prostredníctvom nich“) zmysel. Preklad sa prikláňa k prvej možnosti: učeníci sú skupinou, uprostred ktorej bol Ježiš prítomný, a teda sa stali miestom jeho oslávenia. Učeníci sú aj Ježišovým aj Otcovým vlastníctvom. V tomto verši sa ozýva myšlienka z 10. kap., v ktorej ovce patria spoločne Ježišovi aj Otcovi. Text opätovne podčiarkuje jednotu Otca a Syna. Prijatím Ježiša a jeho konania sa učeníci stali miestom jeho prítomnosti a teda oslávenia.

17,11

Jednota Otca a Syna spočíva najmä v ich vzájomnej láske. Verš implicitne stanovuje, že táto láska sa má stať modelom lásky a tým aj modelom jednoty učeníkov.

17,13

Ježišova úplná radosť pramení z dokončenia diela zjavenia, ktoré mu Otec dal vykonať, a jeho následného návratu k Otcovi. Túto radosť majú zakúsiť aj učeníci; Ježiš prosí, aby ju mali v sebe.

17,17

Posvätenie učeníkov, o ktoré Ježiš Otca prosí, sa udeje, ak zostanú v pravde – v Božej skutočnosti tak, ako ju zjavil Ježiš.

17,19

Jazyk o Ježišovom sebaoposvätení je alúzia na jeho prichádzajúcu smrť. Táto bude benefitom pre učeníkov aj v tom zmysle, že im umožní úplný prístup k Božej skutočnosti.

17,20

Ježiš následne prosí aj za tých, ku ktorým sa jeho zjavenie dostane vďaka hlásaniu prvých učeníkov.

17,22

Ježiš učeníkom odovzdal aj slávu, ktorú on sám dostal od Otca. Sláva je aktívna Božia prítomnosť medzi ľuďmi.

17,23

Jednota ďalších generácií kresťanov je vytvorená Ježišovým prebývaním v nich, ktoré je paralelné k Otcovmu prebývaniu v ňom.

17,24

Sloveso „prosiť“, ktoré sa objavovalo v doterajšom priebehu modlitby, je zrazu nahradené slovesom „chcieť.“ Subjektom tohto slovesa je Ježiš, ktorý tak vystupuje ako rovnocenný partner v dialógu s Otcom. Ježiš si želá, aby jeho spoločenstvo s učeníkmi kulminovalo v eschatologickom, definitívnom naplnení.

17,26

Ježišov odchod vôbec neznamená ukončenie vzťahu s učeníkmi. Jeho prítomnosť medzi učeníkmi naberie novú formu – formu jeho lásky, ktorá bude pretrvávať v nich.

Intertextuálne prepojenia

- a. [17,1]
Mt 6,9-10; Lk 11,2/Jn 13,31
- b. [17,2]
3,35; Mt 28,18
- c. [17,3]
1,17; Múd 14,7; 15,3; 1 Jn 5,20
- d. [17,5]
1,1.2; 12,28; Flp 2,6.9-11
- e. [17,9]
17,20
- f. [17,10]
16,15; 2 Sol 1,10.12
- g. [17,12]
13,18; 18,9; Ž 41,10; Mt 26,24; Sk 1,16
- h. [17,13]
15,11
- i. [17,14]
15,19
- j. [17,15]
Mt 6,13; 2 Sol 3,3; 1 Jn 5,18
- k. [17,17]
1 Pt 1,22
- l. [17,18]
20,21-22
- m. [17,21]
10,30; 14,10-11.20
- n. [17,24]
14,3; 1 Sol 4,17
- o. [17,25]
1,10

Ján 18

Preklad

¹ Keď to Ježiš povedal, vyšiel so svojimi učeníkmi za potok Cedron, kde bola záhrada, do ktorej vošiel on i jeho učeníci.^a ² No o tom mieste vedel aj jeho zradca Judáš, lebo Ježiš sa tam často schádzal so svojimi učeníkmi. ³ Judáš vzal vojenský oddiel a stráže od veľkňazov a farizejov a prišli tam s fakľami, lampášmi a zbraňami.^b ⁴ Tu Ježiš, ktorý vedel všetko, čo sa s ním stane, vyšiel von zo záhrady a povedal im: „Koho hľadáte?“ ⁵ Odpovedali mu: „Ježiša Nazaretského.“ On im povedal: „Ja som.“ Stál tam s nimi aj zradca Judáš. ⁶ Keď im povedal „Ja som,“ ustúpili a padli na zem. ⁷ Opäť sa ich teda spýtal: „Koho hľadáte?“ Oni povedali: „Ježiša Nazaretského.“ ⁸ Ježiš odpovedal: „Povedal som vám, že Ja som. Ak teda mňa hľadáte, týchto nechajte odísť.“ ⁹ To sa stalo, aby sa splnilo slovo, ktoré povedal: „Z tých, čo si mi dal, nestratil som ani jedného.“^c ¹⁰ Tu Šimon Peter, ktorý mal pri sebe meč, ho vytiahol, zasiahol ním veľkňazovho sluhu a odťal mu pravé ucho. A ten sluha sa volal Malchus. ¹¹ Nato Ježiš povedal Petrovi: „Odlož svoj meč do puzdra. Či nemám vypiť kalich, ktorý mi dal Otec?“^d

¹² Potom sa vojenský oddiel, veliteľ a židovské stráže zmocnili Ježiša, zviazali ho^e ¹³ a priviedli najprv k Annášovi; ten bol totiž testom Kajfáša, ktorý bol v tom roku veľkňazom.^f ¹⁴ A bol to práve Kajfáš, ktorý Židom poradil, že je lepšie, ak jeden človek zomrie za ľud.^g ¹⁵ Ježiša nasledoval aj Šimon Peter a iný učeník. Ten učeník bol veľkňazov známy a vošiel spolu s Ježišom na veľkňazovo nádvorie. ¹⁶ No Peter stál vonku pri bráne. Vtom ten iný učeník, veľkňazov známy, vyšiel, prehovoril s vrátničkou, a voviedol dnu Petra. ¹⁷ Tu vrátnička povedala Petrovi: „Nie si aj ty z učeníkov toho človeka?“ On povedal: „Nie som.“ ¹⁸ Stáli tam sluhovia a stráže, ktorí si rozložili oheň, lebo bolo chladno, a zohrievali sa. Aj Peter stál s nimi a zohrieval sa. ¹⁹ Veľkňaz sa Ježiša opýtal na jeho učeníkov a jeho učenie.^h ²⁰ Ježiš mu odpovedal: „Ja som hovoril pred svetom otvorene. Ja som vždy učil v synagóge a v chráme, kde sa schádzajú všetci Židia, a nič som nepovedal v skrytosti.“ⁱ ²¹ Prečo sa pýtaš mňa? Opýtaj sa tých, ktorí počuli, čo som im povedal! Hľa, títo tu vedia, čo som povedal.“ ²² No keď to Ježiš povedal, jeden zo strážcov, ktorý stál vedľa, dal Ježišovi za ucho a povedal: „Tak odpovedáš veľkňazovi?“^j ²³ Ježiš mu odpovedal: „Ak som zle povedal, dosvedč to; no ak dobre, prečo ma biješ?“ ²⁴ Tu ho Annáš poslal zviazaného k veľkňazovi Kajfášovi.^k ²⁵ No Šimon Peter tam ďalej stál a zohrieval sa. Povedali mu: „Nie si aj ty z jeho učeníkov?“ On zaprel a povedal: „Nie som.“ ²⁶ Jeden z veľkňazových sluhov, čo bol príbuzný toho, ktorému Peter odťal ucho, povedal: „Nevidel som ťa s ním v záhrade?“ ²⁷ Tu Peter opäť

zaprel, a v tom zaspieval kohút.

²⁸ Ježiša odvedli od Kajfáša do rezidencie vladára. Bolo skoro ráno. No oni tam nevošli, aby sa nepoškvrnili a mohli jesť Veľkonočného baránka.¹

²⁹ Pilát teda vyšiel von k nim a povedal: „Akú obžalobu vznášate proti tomuto človeku?“ ³⁰ Odpovedali mu: „Keby tento nebol zločinec, nevydali by sme ti ho.“

³¹ Pilát im povedal: „Vezmite si ho vy a súdte ho podľa svojho zákona!“ Židia mu povedali: „Nám nie je dovolené nikoho popraviť.“

³² To sa stalo, aby sa splnilo Ježišovo slovo, ktoré povedal, aby naznačil, akou smrťou má zomrieť.^m

³³ Pilát opäť vošiel do rezidencie, zavolať si Ježiša a povedal mu: „Si ty židovský kráľ?“ⁿ

³⁴ Ježiš odpovedal: „Hovoríš to sám od seba, alebo ti to iní povedali o mne?“

³⁵ Pilát odpovedal: „Azda som ja Žid? Tvoj národ a veľkňazi mi ťa vydali.“^o Čo si urobil?“

³⁶ Ježiš odpovedal: „Moje kráľovstvo nie je z tohto sveta. Keby moje kráľovstvo bolo z tohto sveta, moje stráže by bojovali, aby som nebol vydaný Židom. No v skutočnosti moje kráľovstvo nie je stadiťto.“^p

³⁷ Tu mu Pilát povedal: „Tak teda si kráľ?“ Ježiš odpovedal: „Ty hovoríš, že som kráľ. Ja som sa preto narodil a preto som prišiel na svet, aby som svedčil o pravde. Každý, kto je z pravdy, počúva môj hlas.“^q

³⁸ Pilát mu povedal: „Čo je pravda?“ A keď to povedal, opäť vyšiel k Židom a povedal im: „Ja na ňom nenachádzam žiadnu vinu.“^r

³⁹ No je u vás zvykom, že vám na Veľkú noc prepúšťam jedného väzňa. Chcete teda, aby som vám prepustil židovského kráľa?“^s

⁴⁰ Tu opäť zvolali: „Toho nie, ale Barabáša.“ No Barabáš bol zbojník.

18,1-11

Prvou epizódou Jánových pašíí je Ježišov prechod z miesta poslednej večere a rozlúčkovej reči cez údolie Cedron do (Getsemanskej) záhrady a následná konfrontácia so skupinou, ktorá ho prišla zajať a ktorú tvorili rímski vojaci, stráže od veľkňazov a Judáš. V porovnaní so synoptikmi Ján nevykresľuje skutočnú „getsemanskú scénu“, teda spánok a neskorší útek učeníkov, Ježišovu úpenlivú modlitbu k Otcovi, Judášov bozk. Na rozdiel od synoptikov sa v Jánovom evanjéliu na Ježišovom „zajatí“ podieľajú rímski vojaci. Aj táto scéna podčiarkuje Ježišovu moc a suverenitu: Ježiš vie, čo na neho prichádza; sám vychádza zo záhrady v ústrety Judášovi; necháva svojich učeníkov odísť; zjavuje sa formuláciou Ja-som, po ktorej tí, ktorí ho prišli zajať, padajú na zem. Ježiš ďalej nedovoľuje Petrovi, aby zabránil jeho rozhodnutiu vypiť kalich pripravený od Otca. Vlastne sa sám identifikuje a vydáva skupine, ktorá si poňho prišla.

18,1

Po večeri a rozlúčkovej reči sa Ježiš s učeníkmi presúva za potok Cedron, ktorý preteká údolím Cedron oddeľujúcim mesto od Olivovej hory a tiekol iba v čase zimných zrážok. Ján nespomína slovo Getsemanni, ktoré uvádzajú synoptici (Mt 26,36; Mk 14,32). Hovorí iba o záhrade – pravdepodobne preto, aby evokoval rajskú záhradu, ktorou vyjadruje ideu, že Ježišovo umučenie a vzkriesenie prináša na svet raj. O záhrade sa hovorí v záverečných kapitolách viackrát (18,1.26; 19,41[2x]; 20,15), čím je umocnená symbolika záhrady v intenciách evokovania raja.

18,3

Judáš pravdepodobne nevzal so sebou celý vojenský oddiel 600 mužov (kohorta), ale len niekoľko vojakov z neho. Spojenie „vojenský oddiel“ tu znamená časť kohorty, ktorá bola v pevnosti Antónia na sever od chrámového komplexu.

18,4

Verš podčiarkuje Ježišovo poznanie prichádzajúcich udalostí, ako aj jeho slobodu tým, že vykresľuje Ježiša ako sám vychádza zo záhrady v ústrety skupine, ktorá prichádza zmocniť sa ho.

Slovné spojenie „zo záhrady“ sa v pôvodine nenachádza. Tam je iba sloveso „vyšiel“ (ἐξῆλθεν). Pre lepšie porozumenie scény je vhodné preložiť Ježišovu akciu ako „vyšiel von zo záhrady,“ čím je jasne naznačené odkiaľ Ježiš vychádza v ústrety Judášovej skupine. Preklad tak zároveň ukazuje, že vojaci

s Judášom nevstupujú do záhrady na miesto, kde sa Ježiš nachádza v spoločens-
tve s učeníkmi.

18,5

Slová „Ja som“ sú dvojznačné: na jednej strane predstavujú formu identi-
fikácie, ktorou Ježiš potvrdzuje, že on je Ježiš Nazaretský, ktorého hľadajú; na
druhej strane sú kristologickým sebazjavením a zaznieva v nich motív Ježišovej
jednoty s Bohom, ktorý sa týmto spojením opisuje v SZ, napr. v Ex 3,14.

18,6

Cúvnutie dozadu a pád na zem je reakciou skupiny na Ježišovu moc,
je uznaním jeho suverenity a naratívnu ukážkou ich bezmocnosti. Aj v mo-
mente jeho „zatknutia“ majú jeho nepriatelia rešpekt pred Ježišom; pádom na
zem sa mu takpovediac vydávajú. V Jánovom evanjeliu nejde striktno o násilné
zmocnenie sa Ježiša, ale o vydanie jeho samého nepriateľom, čo vyjadrujú aj
verše 18,7-8.

18,8

Na rozdiel od synoptikov (Mk 14,50; Mt 26,56) v Jánovom evanjeliu
učeníci nezutekajú, ale sám Ježiš ich prepúšťa príkazom, ktorý vydáva voja-
kom, aby učeníkov nechali odísť. Aj toto je znakom Ježišovej suverenity a kon-
troly nad situáciou.

18,9

Evanjelistu vidí v Ježišovom geste prepustenia učeníkov naplnenie Ježi-
šovho vlastného slova (možno 6,39; 10,28 alebo 17,12).

18,10

Petrov zásah je snahou o odpor, ktorým chce uchrániť Ježiša pred zadr-
žaním, čo prezrádza Petrovo nepochopenie Ježišovho osudu, ktorý mu vybral
Otec. Je to osud, ktorému Ježiš ide dobrovoľne v ústrety. Ježišovi dáva príle-
žitosť vysvetliť svoj postoj k prichádzajúcemu utrpeniu v nasledujúcom verši.

18,11

Slovo o kalichu je paralelou k Ježišovej modlitbe v Getsemani u synop-
tikov (Mt 26,39; Mk 14,36; Lk 22,42). Jánova formulácia otázky podčiarkuje
Ježišovu úplnú dispozíciu vypiť kalich pripravený Otcom. Obraz kalicha je SZ
metaforou pre Boží súd (napr. Ž 75,9; Jer 25,15-29; Hab 2,16) alebo trpký osud
človeka (napr. Ž 11,6; 16,5). V Jánovom texte kalich vystupuje ako metafora
pre Ježišovo utrpenie.

18,12-27

Nasledujúci segment pašií sa skladá z dvoch dejových línií: predvedenie
Ježiša pred Annáša a Kajfáša a Petrove zapretia. Segment korešponduje so sy-

noptickým opisom výsluchu pred veľradou, hoci hlavný rozdiel vidno vo výsluchu Ježiša v súvislosti s jeho učeníkmi a učením. Synoptici sa sústreďujú skôr na zbieranie dôkazov pre Ježišovu obžalobu. Ján nepozná privolanie svedkov, neuvádza žiadnu obžalobu, nespomína Ježišov výrok o zbúraní chrámu, a nekončí scénu vynesением rozsudku. Scéna pred Annášom umožňuje Ježišovi retrospektívne ešte raz potvrdiť splnenie svojho poslania; Ježiš otvorene odovzdal učenie, s ktorým ho Otec poslal na svet. Funkciou Petrových zapretí je potvrdiť pravdivosť Ježišovej predpovede z 13,38, a tým opäť podčiarknuť Ježišovu suverenitu, lebo to, čo predpovedal, sa tu naozaj uskutočňuje. Peter však vystupuje aj ako Ježišov protiklad: Ježiš potvrdzuje svoju vernosť Otcovi; Peter popiera svoju asociáciu s Ježišom.

18,11

Iba Ján spomedzi evanjelistov hovorí o Ježišovom zviazaní, čím chce vyjadriť zdanlivé víťazstvo sveta nad Ježišom a Ježišovu zdanlivú bezmocnosť.

18,1

Annáš zastával veľkňazský úrad v rokoch 6–15 Kristovi. Jeho zať Kajfáš bol veľkňazom v rokoch 18–37 po Kristovi, teda v čase, keď bol proces s Ježišom.

18,14

Verš evokuje Kajfášovu kalkuláciu o výhodnosti Ježišovej smrti pre ľud z 11,49-51.

18,17

Petrovo prvé zapretie spočíva v popretí solidarity s Ježišom a prináležania do okruhu učeníkov. V texte je to vyjadrené aj tým, že sa Peter pripája k Ježišovým antagonistom rovnako ako Judáš v 18,5 (18,5 „stál tam s nimi“/18,18 „stál s nimi“).

18,20

Ježiš potvrdzuje, že jeho zjavenie nebola ezoterická, utajená náuka, ale verejne ponúkané učenie adresované Židom vo všeobecnosti. Najmä prvá časť evanjelia (kap. 5, 6, 7, 8, 10) hovorí o Ježišovom učení v synagóge a chráme, teda v židovskom svete.

18,21

Ježiš sa odvoláva na strážne, ktoré za ním poslali farizeji v 7,32. Ich návrat je opísaný v 7,45-46 a sprievodným znakom je úžasnutie prítomných nad jeho učením. Násilná reakcia jedného z nich v 18,22 ukazuje, že sa nechcú priznať k úžasu nad Ježišovým učeníkom a k asociácii s ním.

18,23

Ježiš opäť koná suverénne, má posledné slovo pri výsluchu, a tak potvrdzuje svoju nevinu. Jeho zjavenie nebolo klamstvom, ale zjavením pravdy.

18,24

O výsluchu pred Kajfášom nehovorí evanjelista nič.

18,26

Tretia otázka sa viac dotýka osobného vzťahu Petra s Ježišom: príbuzný Malchusa ich videl spolu v záhrade.

18,27

Petrovo tretie zapretie dáva definitívny charakter jeho postoju: Peter nechce mať nič s Ježišom. Po speve kohúta Ján neuvádza žiadnu reakciu Petra.

18,28–19,16a

Centrálny segment pašií je stretnutie Ježiša s Pilátom. Ježiš je privedený k reprezentantovi rímskej moci, aby bol od neho získaný rozsudok smrti. Na naliehanie Židov je Ježiš vydaný, aby bol ukrižovaný. Text má formu obsiahnejšieho dialógu medzi Ježišom a Pilátom, a teda Ježišovej poslednej reči. V nej si Ježiš nárokuje na postavenie kráľa. V texte ďalej dochádza k striedaniu scén (vo vládnej rezidencii – pred vládnu rezidenciou), v ktorom sa Pilát raz zhovára s Ježišom (dnu) a raz so Židmi (von), pričom vchádza do rezidencie a vychádza z nej. Priestor tu má symbolickú funkciu. Vonkajšok reprezentuje nepriateľský a neveriaci svet Židov; vnútrajšok je miestom, kde dochádza k Ježišovej poslednej reči, v ktorej zjavuje, že je kráľ. Dej sa už neodohráva v noci, ale skoro ráno a cez deň.

18,28

Pretórium (rezidencia vladára, vládne sídlo, vládna budova) bolo sídlo rímskeho prokurátora v Jeruzaleme. S veľkou pravdepodobnosťou sa nachádzalo v Herodesovom paláci v blízkosti dnešnej Jafskej brány. Pilát sa tam zdržiaval a vykonával svoju súdnu moc počas návštev Jeruzalema. Dej sa odohráva skoro ráno 14. nisana – v Prípravný deň Veľkej noci.

18,29

Pilát bol rímskym prokurátom nad Judeou v rokoch 26–36 po Kristovi. Rezidoval v Cézarei, ale v čase Veľkej noci sa zdržiaval v Jeruzaleme, aby potlačil možné židovské nacionalistické agitácie. Disponoval vládnu aj súdnu mocou.

18,31

Na dobytých územiach si Rimania zvyčajne rezervovali právo popravovať. Židovská veľrada týmto právom nedisponovala z dôvodu rímskej nadvlády.

18,32

Ježišovo slovo, ktoré povedal o svojej smrti, je pravdepodobne veta o jeho vyzdvihnutí v 12,32-33. Proces, ktorý bude kulminovať v Ježišovom

ukrižovaní, je tak naplnením jeho vlastnej predpovede. Zámer Židov odstrániť Ježiša je súčasťou Božieho plánu.

18,33

V procese sa nečakane objavuje otázka, či je Ježiš židovský kráľ. Pre Piláta má titul politickú konotáciu a označuje potencionálneho osloboditeľa Židov spod rímskej nadvlády, a teda uzurpátora kráľovského postavenia, ktorý predstavuje možného nepriateľa rímskej ríše.

18,36

Ježiš sa priznáva ku kráľovskej autorite, ale nie v zmysle, v akom ho chápe Pilát. Pri zatknutí sa Ježiš vydal vojakom bez boja, čím ukázal, že jeho kráľovský status nie je pozemský – nezaangažoval žiadne vojsko, aby za neho bojovalo.

Príslovka vôv v spojení s časticou *δέ* má aj tu význam „no v skutočnosti, ale v skutočnosti.“ Vztahuje sa na skutočnú situáciu, ktorá stojí v protiklade k nereálnemu stavu a jeho výsledku v predchádzajúcej vete.

18,37

Ježišova kráľovská identita spočíva v jeho zjavení pravdy, pre ktorú prišiel na svet ako Otcov posol. Pod pravdou sa tu, ako aj inde v Jánovi, rozumie Božia skutočnosť – to aký Boh naozaj je.

18,38

Pilátova otázka je výhovorkou, aby neprijal Ježišovo svedectvo o pravde.

18,40

Irónia scény je jasná: Židia, ktorí Ježiša obvinili ako agitátora, dosahujú prepustenie skutočného zločinca.

Intertextuálne prepojenia

- a. [18,1]
2 Sam 15,23; Mt 26,30.36; Mk 14,26.32; Lk 22,39
- b. [18,3]
Mt 26,47-51; Mk 14,43-44; Lk 22,47
- c. [18,9]
6,39; 10,28; 17,12
- d. [18,11]
Mt 20,22; 26,39.52; Mk 10,38; 14,36; Lk 22,42
- e. [18,12-14]
Mt 26,50.57; Mk 14,46.53; Lk 22,54
- f. [18,13]
Lk 3,2
- g. [18,14]
11,49-50
- h. [18,19-23]
Mt 26,59-68; Mk 14,55-66; Lk 22,66-71
- i. [18,20]
6,59; 7,14.26; Iz 48,16; Mt 26,55; Mk 14,49; Lk 19,47; 22,53
- j. [18,22]
Sk 23,2
- k. [18,24]
Mt 26,57; Mk 14,53; Lk 22,54
- l. [18,28]
Mt 27,1-2; Mk 15,1; Lk 23,1
- m. [18,32]
3,14; 8,28; 12,32-33
- n. [18,33]
Mt 27,11; Mk 15,2; Lk 23,3
- o. [18,35]
1,11
- p. [18,36]
1,10; 8,23; Mt 26,53
- q. [18,37]
6,14; 8,45-47; 16,28; 1 Tim 6,13
- r. [18,38b]
19,4.6; Lk 23,4.15.22
- s. [18,39-40]
Mt 27,15-21; Mk 15,6-11; Lk 23,18-19; Sk 3,14

Ján 19

Preklad

¹ Vtedy Pilát Ježiša vzal a dal ho zbičovať.^a ² Vojaci uplietli z trnia korunu, položili mu ju na hlavu a obliekli mu purpurový plášť.^b ³ I prichádzali k nemu a hovorili: „Bud' pozdravený, židovský kráľ.“ A dávali mu zauchá. ⁴ Pilát opäť vyšiel von a povedal im: „Hľa, vyvádzam vám ho von, aby ste vedeli, že žiadnu vinu na ňom nenachádzam.“^c ⁵ Tu Ježiš vyšiel von; mal na sebe trňovú korunu a purpurový plášť. A Pilát im povedal: „Hľa, človek.“^d ⁶ Keď ho veľkňazi a stráže uvideli, zvolali: „Ukrižuj ho! Ukrižuj ho!“ Pilát im povedal: „Vezmite si ho vy a ukrižujte. Ved' ja na ňom nenachádzam vinu.“^e ⁷ Židia mu odpovedali: „My máme zákon a podľa toho zákona musí zomrieť, lebo sa robil Božím synom.“^f ⁸ Keď Pilát počul túto reč, veľmi sa preľakol, ⁹ opäť vošiel do rezidencie, a povedal Ježišovi: „Odkiaľ si?“ No Ježiš mu neodpovedal.^g ¹⁰ Pilát mu teda povedal: „So mnou sa nechceš rozprávať? Nevieš, že mám moc prepustiť ťa a mám moc ukrižovať ťa?“ ¹¹ Ježiš mu odpovedal: „Nemal by si nado mnou žiadnu moc, keby ti to nebolo dané zhora. Preto ten, čo ma tebe vydal, má väčší hriech.“^h ¹² Preto sa Pilát usiloval prepustiť ho. No Židia zvolali: „Ak ho prepustiš, nie si priateľom cisára. Každý, kto sa robí kráľom, protirečí cisárovi.“ⁱ ¹³ Keď Pilát počul tieto slová, vyviedol Ježiša von a zasadol si na súdnu stolicu na mieste nazývanom Kamenná dlažba, po hebrejsky Gabbata. ¹⁴ Bol Prípravný deň Veľkej noci okolo poludnia. A Pilát povedal Židom: „Hľa, váš kráľ.“ ¹⁵ Oni zvolali: „Preč s ním, preč s ním, ukrižuj ho!“ Pilát im povedal: „Vášho kráľa mám ukrižovať?“ Veľkňazi odpovedali: „Nemáme kráľa, iba cisára.“^j ¹⁶ Tak im ho teda vydal, aby ho ukrižovali.^k I prevzali Ježiša.^k

¹⁷ Sám si niesol kríž a vyšiel na miesto nazývané Miesto lebky, čo sa po hebrejsky povie Golgota. ¹⁸ Tam ho ukrižovali a spolu s ním d'alších dvoch, jedného z jednej strany, druhého z druhej, no Ježiša v prostriedku. ¹⁹ Pilát dal vyhotoviť aj nápis a umiestniť ho na kríž; bolo na ňom napísané: Ježiš Nazaretský, židovský kráľ.^l ²⁰ Tento nápis si tak prečítalo mnoho Židov, lebo miesto, kde bol Ježiš ukrižovaný, bolo blízko mesta, a bol napísaný po hebrejsky, latincky a grécky. ²¹ Tu židovskí veľkňazi hovorili Pilátovi: „Nepíš: židovský kráľ, ale že on povedal: Som židovský kráľ.“^m ²² Pilát odpovedal: „Čo som napísal, som napísal navždy.“ ²³ Tu vojaci, keď ukrižovali Ježiša, vzali jeho vrchný odev a rozdelili ho na štyri časti, pre každého vojaka jednu. Vzali aj spodný odev. No ten bol nezošívany, zhora v celosti utkaný.ⁿ ²⁴ Tak si povedali navzájom: „Neroztrhajme ho, ale losujme oň, či bude.“ To sa stalo, aby sa splnilo Písmo, ktoré hovorí: „Rozdelili si moje šaty medzi sebou a o môj odev hodili lós.“ Vojaci to teda tak urobili. ²⁵ Pri Ježišovom kríži stála jeho matka a sestra

jeho matky, Mária Kleofášova a Mária Magdaléna.^o ²⁶ Keď Ježiš uvidel matku a pri nej stáť učeníka, ktorého miloval, povedal matke: „Žena, hľa tvoj syn.“^p ²⁷ Potom povedal učeníkovi: „Hľa, tvoja matka.“ A od tej hodiny si ju učeník vzal k sebe. ²⁸ Potom, keď Ježiš vedel, že je už všetko dokonané, povedal, aby sa splnilo Písmo: „Som smädný.“^q ²⁹ Stála tam nádoba plná octu. Nastokli teda na yzop špongiu plnú octu a podali mu ju k ústam.^r ³⁰ Keď Ježiš ochutnal ocot, povedal: „Je dokonané.“ Potom naklonil hlavu a odovzdal ducha.^s

³¹ Tu Židia, keďže bol Prípravný deň, požiadali Piláta, aby vojaci ukrižovaným polámali kosti a sňali ich z krížov, a to preto, aby telá nezostali v sobotu na kríži; v tú sobotu bol totiž veľký sviatok.^t ³² Vojaci teda prišli a polámali kosti prvému a aj druhému, čo boli s ním ukrižovaní. ³³ No keď prišli k Ježišovi a videli, že je už mŕtvy, nepolámali mu kosti, ³⁴ ale jeden z vojakov mu kopijou prebodol bok a hneď vyšla krv a voda.^u ³⁵ A ten, čo to videl, to dosvedčil a jeho svedectvo je pravdivé. A on vie, že hovorí pravdu, aby ste aj vy verili.^v ³⁶ To sa stalo preto, aby sa splnilo Písmo: „Kosť mu nebude zlomená.“^w ³⁷ A opäť iná časť Písma hovorí: „Uvidia toho, koho prebodli.“^x

³⁸ Potom Jozef z Arimatey, ktorý bol Ježišovým učeníkom, ale zo strachu pred Židmi tajným, požiadal Piláta, aby mohol sňať Ježišovo telo. A Pilát dovoľil. Jozef teda šiel a sňal jeho telo. ³⁹ A prišiel aj Nikodém, ktorý k nemu kedysi prišiel v noci, a priniesol asi sto libier zmesi myrhy s aloe.^y ⁴⁰ Vzali teda Ježišovo telo a zavinuli ho do plachiet s vonnými masťami, ako je u Židov zvykom pochovávať. ⁴¹ Na mieste, kde bol Ježiš ukrižovaný, bola záhrada, a v záhrade nový hrob, v ktorom doteraz nikto nebol pochovaný. ⁴² Tam teda kvôli židovskému Prípravnému dňu uložili Ježiša, lebo hrob bol blízko.

Poznámky

19,1

V Jánovom evanjeliu sa na rozdiel od synoptikov bičovanie nekoná na konci procesu po vynesení rozsudku nad Ježišom, ale uprostred prebiehajúceho procesu. Bičovaním boli v rímskej ríši trestaní otroci a dezertéri. Trest slúžil aj ako odstrašujúci prostriedok pre iných, ale aj ako spôsob na získanie priznania.

19,2

Purpurový plášť nebol jednoduchou pokrývkou rímskeho vojaka, ale drahým odevom rezervovaným kráľom. Spolu s trňovou korunou je tento plášť Ježišovou kráľovskou insígniou, lebo Ježiš je skutočne kráľ. V Jánovi chýba zmienka o trstine v Ježišovej ruke.

19,4

Pilát vychádza von k Židom ako predvoj, ktorý ohlasuje príchod kráľa.

19,5

Výpoveď „hľa, človek“ je na jednej strane Pilátovým výsmechom voči Židom: takýto obyčajný človek v karikatúre kráľa nemôže byť predsa žiadnym zločincom alebo nebezpečenstvom. Na druhej strane je veta Jánovým paradoxom: práve v tomto potupenom človekovi sa zjavuje Boh ľudstvu.

19,7

Židia spúšťajú obžalobu na novej úrovni, keď hovoria, že podľa jedného z ich zákonov (Lv 24,15-16) je bohorúhanie dôvod pre ukameňovanie. Ježiš si v ich optike nárokoval na mimoriadny vzťah s Bohom – robil sa Božím Synom – a tým sa previnil voči tomuto zákonu. Obžaloba dostáva týmto obvinením religiózny charakter.

19,8

Komparatívne adverbium μᾶλλον („viac, väčšmi“) modifikuje sloveso vyjadrujúce Pilátov strach. O jeho strachu však v doterajšom rozprávaní nebola reč, a preto sa preklad „Pilát sa ešte viac/väčšmi preľakol“ nezdá byť adekvátny. Preto je vhodnejšie preložiť toto adverbium elatívom „veľmi.“

Strach Piláta pravdepodobne pramení v spoznaní, že v Ježišovom prípade môže ísť o „Božieho muža“ – v helenizme rozšírený koncept – a že v konečnom dôsledku by mal do činenia s nadprirodzeným bytím.

19,9

Ježišovo mlčanie znamená neochotu zjaviť svoj pôvod potom, keď Pilát odmietol otvoriť sa pravde prinesenej Ježišom.

19,11

Ježiš redefinuje pôvod Pilátovej moci: táto nepochádza od neho samého, ani od rímskeho senátu, ale od Boha. Ježišov osud nie je v Pilátových, ale v Otcových rukách, ktorému je aj Pilát podrobený, pretože nad Ježišom by nemal

žiadnu moc, ak by to tak Boh nerozhodol. Nie Pilát, ale Boh je všemohúci.

19,12

Väzba ἐκ τούτου môže mať význam temporálny („potom, následne“), ale pravdepodobnejší je význam kauzálny („práve preto, z tohto dôvodu“). Dôvodom pre Pilátovu zintenzívnenú snahu o prepustenie Ježiša je preto Ježišova veta o Pilátovej moci udelenej zhora.

Titul „priateľ cisára“ prináležal senátorom a iným politikom. Židia spochybňujú Pilátovu lojálnosť. Pod ich nátlakom sa Pilát stáva bezmocným – nemá moc nad situáciou, hoci sa ňou pred Ježišom pýšil. Ak nepotrestá toho, ktorý si v kontraste k cisárovi nárokuje na titul kráľa, stáva sa jeho komplicom, a tým v opozícii k cisárovi, s ktorým by mal byť lojálny.

19,13

Zmienka o konkrétnom mieste („Kamenná dlažba“) nemá žiadnu symbolickú funkciu, ale dáva rozprávaniu historicitu. Označuje časť nádvorja vo vladárovej rezidencii. Mohlo ísť o kamennú mozaiku. Veta ἐκτίθειν ἐπὶ βήματος je dvojznačná. Použité sloveso môže mať význam intranzitívny „Pilát sa posadil na súdnu stolicu,“ alebo tranzitívny „posadil Ježiša na súdnu stolicu.“ Aj keď sa druhá možnosť nedá vylúčiť, preklad sa prikláňa k prvej. Podporuje ju najmä fakt, že v nasledujúcom 14. verši i v celom procese je to práve Pilát, kto vystupuje ako súdna autorita.

19,14

Dej je aj chronologicky ukotvený: proces prebieha a završuje sa okolo poludnia 14. nisanu, v Prípravný deň Veľkej noci, práve v čase, keď sa v chráme začínajú zabíjať baránky na Veľkonočnú večeru.

19,16a

Text nespomína formálne verbálne odsúdenie, ale iba Pilátovu akciu – Pilát im vydáva Ježiša.

19,16b-37

Ďalšou časťou pašií je cesta na miesto ukrižovania, ukrižovanie a Ježišova smrť. Nachádzajú sa tu nasledovné scény: ukrižovanie a nápis na kríži (19,16b-22), delenie šiat (19,23-24), odovzdanie matky milovanému učeníkovi (19,25-27), Ježišova smrť (19,28-30) a prebodnutie Ježišovho boku (19,31-37). Centrálnou zostáva téma Ježišovej suverenity a jeho kráľovského postavenia. Vyzdvihnutie na kríž znamená Ježišovo nastúpenie na jeho kráľovský trón. Na rozdiel od synoptikov Jánovo evanjelium neobsahuje prvky ako výsmech od prítomných vojakov a ľudí alebo znamenia sprevádzajúce Ježišovu smrť (pukanie skál, zatmenie slnka). Na druhej strane Jánovo evanjelium obsahuje to, čo

synoptici nemajú: zverenie matky učeníkovi a prebodnutie Ježišovho boku. Viaceré prvky v tejto sekcii majú symbolickú funkciu, lebo poukazujú na skryté kristologické, ekleziologické a soteriologické pravdy.

19,17

V Jánovi si Ježiš sám nesie kríž; Šimon z Cyrény sa tu nikde nespomína. Miesto popravy bolo mimo mesta, na vyvýšenine zvanej Golgota.

19,18

Ján zamlčiava identitu mužov ukrižovaných s Ježišom; nehovorí, že sú to zločinci alebo zlodeji. Ježiš je ukrižovaný medzi nimi dvoma – v centrálnej pozícii ako kráľ.

19,19

Tabuľka s uvedením viny bola pripevnená na kríž odsúdeného, ktorý ju predtým mohol nieť na krku počas cesty na popravisko. Nápis na Ježišovom kríži uvádza, že Ježiš zomiera ako ten, kto sa vydával za kráľa. V Jánovej optike nápis zjavuje skutočnú pravdu: on naozaj je kráľ. Nápisom Pilát aj formou písma proklamuje to, čo sa už skôr dialo ústne. Nevedomky sa tak stáva prorokom, ktorý správne vystihuje Ježišovu identitu.

19,22

Pre Pilátovo konanie – vyhotovenie nápisu – sú použité slovesá v perfekte (ἔγραψα), ktoré vyjadrujú trvalý účinok vykonanej akcie. Preto sa v preklade objavuje spojenie „napísal navždy.“ Slovenským prekladom tvaru perfekta sa tak vyjadruje trvalosť a nemeniteľnosť Pilátovho rozhodnutia. Navždy zostane na kríži napísané, že Ježiš je kráľ (a Židia proti tomu nič nezmôžu).

19,23

Vojaci mali právo na všetko, čo mal odsúdený na sebe. Na rozdiel od synoptikov kladie Ján partikulárny dôraz na Ježišov spodný odev (tuniku), ktorý zostáva neroztrhaný. Ako taký môže symbolizovať jednotu Ježišovej cirkvi, alebo Ježišovu nesmrteľnosť – nemožnosť zničiť ho.

19,25

Ján spomína prítomnosť žien pri Ježišovom kríži už pred Ježišovou smrťou. Na rozdiel od synoptikov ženy nestoja obďaleč (porov. Mk 15,40; Mt 27,55; Lk 23,49), ale v blízkosti kríža. Ako jediný spomína Ján aj prítomnosť Ježišovej matky pri kríži.

19,26-27

Ako starostlivý syn zveruje Ježiš svoju matku do opatery milovaného učeníka, aby nezostala sama. Učeníkovo prijatie matky k sebe je výrazom poslušnosti voči Ježišovej vôli a vyjadruje, že naozaj preberá starostlivosť o ňu.

19,28

Ježišov smäd je narážkou na symbol kalichu v 18,11: Ježiš je pripravený

vypiť kalich, ktorý mu pripravil Otec. Zároveň ukazuje, že sa definitívne naplnia Ž 69,22.

19,29

Pod octom si treba predstaviť kyslé víno zmiešané s vodou – bežný nápoj vojakov a robotníkov. Na začiatku svojej činnosti na svadbe v Káne dáva Ježiš víno vynikajúcej kvality; na jej konci pije kyslé víno. Yzop je symbol, ktorý poukazuje na Ex 12,22, čo vyjadruje paralelu s krvou baránka, do ktorej bol yzop namočený, keď israeliti v Egypte natierali dvere, aby sa zabezpečila ochrana pred záhubcom. V Jánovom texte tu teda figuruje židovská Veľkonočná symbolika.

19,30

Pod odovzdaním ducha môže mať evanjelista na mysli Ježišovo aktívne odovzdanie svojho života Otcovi, alebo ide o darovanie Ducha novej rodine veriacich. Text je dvojznačný.

19,31

Prosba Židov vyjadruje ich túžbu definitívne skoncovať s Ježišom. Polámanie kostí malo za cieľ urýchliť smrť ukrižovaného. Odstránenie tiel z krížov malo uchrániť priestor od rituálnej nečistoty. Prosba je motivovaná najmä vedomím dôležitosti prichádzajúcej soboty.

19,33

Ježišovi nie je potrebné polámať kosti; už bol v tom čase mŕtvy. Text vyjadruje ideu, že Ježiš zomiera v súlade s vôľou Otca, a nie preto, že mu polámali kosti.

19,34

Prebodnutie kopijou má za cieľ overiť smrť. Výtok krvi a vody potvrdzuje smrť a zároveň sú tieto elementy symbolmi. Krv je pravdepodobne symbolom ochrany pred Zlým (podobne ako krv Veľkonočného baránka) a voda symbolom Ducha, zjavenia, Božej prítomnosti, alebo daru života.

19,35

Svedkom týchto udalostí je milovaný učeník. Jeho svedectvo je základom tradície, z ktorej sa vykryštalizovalo samotné evanjelium.

19,36

Udalosť nepolámania kostí je naplnením Písma (Ž 34,20-21 alebo Ex 12,46). V prvom prípade by bol Ježiš prirovnaný k prenasledovanému spravodlivému, ktorého chráni sám Boh. V druhom prípade by bol Ježiš predstavený ako nový baránok, ktorému sa nesmie zlomiť žiadna kosť. Ján má možno zámer spojiť obidve perspektívy.

19,37

Prebodnutie je naplnením Zach 12,10, v ktorom sa hovorí o pozeraní na prebodnutého Božieho služobníka. V Jánovej perspektíve sú to veriaci, ktorí

budú mať možnosť hľadiť na prebodnutého a vzkrieseného Krista.

19,38-42

Ježišovo pochovanie je posledná scéna pašii. Človekom, ktorý Ježiša pochováva, je Ježišov tajný učeník Jozef z Arimety spolu s Nikodémom, známym z nočnej návštevy u Ježiša v kap. 3. Ježiša teda pochovávajú jeho učeníci a jeho telo nekončí v masovom hrobe pre zločincov. Ján nespomína kameň na uzavretie hrobu, ani prítomnosť žien pri pohrebe. Spomína naopak záhradu a blízkosť hrobu k miestu popravy.

19,38

Arimatea sa nachádzala v Judei, severne od mesta Lydda. Jozef bol Ježišov tajný učeník: bál sa verejného vyznania viery v neho.

19,39

Myrha bola voňavá živica, ktorá sa používala pri pochovávaní. Spolu s aloe – voňavé drevo – boli vsypané medzi pohrebné plachty, aby sa zabránilo šíreniu pachu z rozkladu tela. Veľké množstvo týchto látok – približne 100 libier (33 kg) – ukazuje úctu prejavенú Ježišovmu telu a naznačuje kráľovský rozmer jeho pohrebu.

19,40

Ježišovo telo je pri pochovaní omotané ľanovými plachtami.

19,41

Ježišov hrob nebol poškvrený prítomnosťou inej mŕtvoly pred Ježišovým pohrebom. Čistota pohrebného miesta vyjadruje Ježišovu svätosť a vznešenosť. Záhrada môže mať opäť symbolickú funkciu a poukazovať na návrat raja vďaka Ježišovej smrti.

Intertextuálne prepojenia

- a. [19,1]
Mt 27,26b; Mk 15,15b
- b. [19,2-3]
Mt 27,28-30; Mk 15,17-19
- c. [19,4]
18,38
- d. [19,5]
Iz 52,14
- e. [19,6]
18,31; 19,15
- f. [19,7]
10,33-36; Lv 24,16
- g. [19,9]
7,28
- h. [19,11]
3,27; 10,18; Rim 13,1
- i. [19,12]
Sk 17,7
- j. [19,16a]
Mt 27,26b; Mk 15,15b; Lk 23,25b
- k. [19,16b-18]
Mt 27,31b.33.35a.38; Mk 15,20b.22.24a.27; Lk 23,33
- l. [19,19]
Mt 27,37; Mk 15,26; Lk 23,38
- m. [19,21]
18,33-37; Lk 19,14
- n. [19,23-24]
Ž 22,19; Mt 27,35; Mk 15,24; Lk 23,34
- o. [19,25]
2,1-5; Mt 27,55-56; Mk 15,40-41; Lk 8,2; 23,49
- p. [19,26]
2,4; 13,23
- q. [19,28]
Ž 22,16; 69,22
- r. [19,29]
Mt 27,48; Mk 15,36; Lk 23,36
- s. [19,30]
4,34; 10,18; 17,4; Mt 27,50; Mk 15,37; Lk 23,46

- t. [19,31]
Ex 12,16; Dt 21,23
- u. [19,34]
Nm 20,11; 1 Jn 5,6
- v. [19,35]
7,37-39; 21,24
- w. [19,36]
Ex 12,46; Nm 9,12; Ž 34,21
- x. [19,37]
Nm 21,9; Zach 12,10; Zjv 1,7
- y. [19,39]
3,1-2; 7,50; Ž 45,9

¹ No v prvý deň týždňa, skoro ráno, ešte za tmy, prišla Mária Magdaléna k hrobu a videla, že kameň je od hrobu odstránený.^a ² Bežala teda a prišla k Šimonovi Petrovi a k inému učeníkovi, ktorého Ježiš miloval, a povedala im: „Odniesli Pána z hrobu a nevieme, kam ho položili.“ ³ Tu Peter a ten druhý učeník vyšli von a išli k hrobu.^b ⁴ Obaja bežali spolu, ale ten druhý učeník predbehol Petra a prišiel k hrobu prvý. ⁵ A keď sa nahol, videl tam položené plachty, ale dnu nevošiel. ⁶ Tu prišiel aj Šimon Peter, ktorý ho nasledoval, a vošiel do hrobu a videl tam položené plachty, ⁷ aj šatku, ktorú mal Ježiš na hlave. Lenže tá nebola položená pri plachtách, ale osobitne zvinutá na inom mieste.^c ⁸ Potom vošiel dnu aj druhý učeník – ten, čo prišiel k hrobu prvý, a videl, i uveril. ⁹ Ešte totiž nerozumeli Písmu, že musí vstať z mŕtvych.^d ¹⁰ Potom sa učeníci vrátili domov.

¹¹ No Mária stála vonku pri hrobe a plakala. Ako tak plakala, nahla sa do hrobu ¹² a videla dvoch anjelov v bielych šatách sedieť tam, kde ležalo Ježišovo telo, jedného pri hlave a druhého pri nohách. ¹³ Oni jej povedali: „Žena, prečo plačeš?“ Ona im povedala: „Odniesli môjho Pána a neviem, kam ho položili.“ ¹⁴ Keď to povedala, obrátila sa dozadu a videla tam stáť Ježiša, ale nevedela, že je to Ježiš.^e ¹⁵ Ježiš jej povedal: „Žena, prečo plačeš? Koho hľadáš?“ Ona si myslela, že je to záhradník, a povedala mu: „Pane, ak si ho ty odniesol, povedz mi, kde si ho položil, a ja si ho vezmem.“^f ¹⁶ Ježiš jej povedal: „Mária!“ Ona sa obrátila a po hebrejsky mu povedala: „Rabbuni,“ čo znamená: „Učiteľ.“ ¹⁷ Ježiš jej povedal: „Už ma nedrž, veď som ešte nevystúpil k Otcovi, ale chod’ k mojím bratom a povedz im: Vystupujem k svojmu Otcovi a vášmu Otcovi, k svojmu Bohu a vášmu Bohu.“^g ¹⁸ Mária Magdaléna prišla a oznámila učeníkom: „Videla som Pána,“ a že jej toto povedal.“

¹⁹ Nastal večer toho istého prvého dňa týždňa, a hoci tam, kde boli učeníci zo strachu pred Židmi, boli dvere zatvorené, prišiel Ježiš, postavil sa doprostred a povedal im: „Pokoj vám.“ ²⁰ A keď to povedal, ukázal im ruky a bok. Učeníci sa zaradovali, keď uvideli Pána.^h ²¹ Ježiš im opäť povedal: „Pokoj vám. Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás.“ⁱ ²² Ako to povedal, dýchol na nich a povedal im: „Prijmite Ducha Svätého!^j ²³ Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené; komu ich budete zadržiavať, budú zadržané.“^k ²⁴ No Tomáš, jeden z dvanástich, nazývaný Dvojča, nebol s nimi, keď prišiel Ježiš. ²⁵ Ostatní učeníci mu hovorili: „Videli sme Pána.“^l No on im povedal: „Ak neuvidím na jeho rukách ranu po klincoch a nevložím svoj prst do rany po klincoch a nevložím svoju ruku do jeho boku, neuverím.“ ²⁶ O osem dní boli jeho učeníci

opäť vnútri a Tomáš bol s nimi. Hoci dvere boli zatvorené, prišiel Ježiš, postavil sa doprostred a povedal: „Pokoľ vám.“^{m 27} Potom povedal Tomášovi: „Vystri sem svoj prst a pozri na moje ruky. Vystri svoju ruku a vlož ju do môjho boku, a nebuď viac neveriaci, ale veriaci!“²⁸ Tomáš mu odpovedal: „Pán môj a Boh môj.“^{n 29} Ježiš mu povedal: „Uveril si, lebo si ma videl? Blahoslavení, ktorí nevideli, a predsa uverili.“^o

³⁰ Ježiš urobil pred svojimi učeníkmi ešte mnoho iných znamení, ktoré nie sú zapísané v tejto knihe,^{p 31} no toto je napísané, aby ste verili, že Ježiš je Mesiáš, Boží Syn, a aby ste ako veriaci mali život v jeho mene.^q

Poznámky

20,1-18

Jánova správa o vzkriesení sa začína presne na mieste, kde sa skončili pašie – pri Ježišom hrobe. Jej prvá časť obsahuje 3 scény: objavenie prázdneho hrobu Máriou Magdalénou (20,1-2); inšpekcia hrobu Petrom a milovaným učeníkom (20,3-10) a Ježišovo stretnutie s Máriou Magdalénou pri hrobe (20,11-18). Ježišov hrob je ich spoločným menovateľom, pretože dej sa odohráva v jeho blízkosti alebo priamo v ňom. Tematicky ide v týchto scénach – podobne aj vo zvyšku 20. kap. – o vzťah videnia a viery. Dominujú tu slovesá s významom „vidieť“. V tejto sekcii sa nachádzajú dve literárne formy: objavenie prázdneho hrobu (20,1-10) a stretnutie so vzkrieseným Ježišom (20,11-18).

20,1

V Jánovom evanjeliu prichádza zo žien k hrobu iba Mária Magdaléna. Dôvod jej návštevy evanjelista neuvádza.

20,4

Spojenie *προέδραμεν τάχιον* je pleonazmus, v ktorom adverbium („rýchlejšie“) vyjadruje v podstate rovnakú myšlienku ako určité sloveso („predbehol“). V preklade je úplne postačujúca formulácia „predbehol.“

Prvenstvo milovaného učeníka v behu k hrobu je symbolom jeho privilegovaného vzťahu a silnej lásky k Ježišovi.

20,6

Petrov vstup do hrobu pred milovaným učeníkom vyjadruje, že Peter sa stáva prvým veľkonočným svedkom. Milovaný učeník mu prenecháva túto česť.

20,6b-7

Precízny opis Ježišovho pohrebného šatstva a jeho uloženia vyjadruje, že v hrobe vládne poriadok – zlodej alebo osoba, ktorá by rýchlo premiestnila Ježišovo telo, by ho v hrobe nezanechali.

20,8

Milovaný učeník vníma situáciu v hrobe ako znamenie, ktoré ho privádza k viere. On vie, že šaty znamenajú Ježišov prechod zo smrti do osláveného života. Milovaný učeník je príkladom pre tých, ktorí uverili, hoci Ježiša nevideli (porov. 20,29).

20,11

Mária Magdaléna stojí nečakane znova pri hrobe a je hlavnou hrdinkou nasledovnej scény. Jej státie pri hrobe je paralelou k státiu pri kríži (porov.

19,25). Plač vyjadruje smútok nad zmiznutím Pánovho tela.

20,12

V preklade je pre lepšiu zrozumiteľnosť doplnené substantívum „šaty,“ ktoré sa síce v origináli nenachádza, ale je logicky zahrnuté vo väzbe ἐν λευκοῖς.

Prítomnosť anjelov v hrobe signalizuje, že hrob viac nie je miestom smrti, ale miestom, v ktorom zasiahol Boh. Anjeli majú analogickú funkciu k šatám v predchádzajúcej scéne, poukazujú na Ježišovo vzkriesenie. Anjeli tu však verbálne nič o Ježišom vzkriesení neoznamujú.

20,14

Mária sa obracia od hrobu za seba a vidí tam stáť Ježiša. Jej gesto ukazuje, že Ježiš nie je viac prítomný v hrobe, ale takpovediac v novom priestore, do ktorého sa Mária musí otočiť, ak ho chce stretnúť.

20,16

Ježiš sa Márii dáva spoznať cez svoje slovo tým, že ju oslovuje menom. Ježiš nezjavuje ani tak svoju identitu, ale identitu ženy a jeho dôverné poznanie jej osoby. Máriino druhé obrátenie, spomenuté v tomto verši (porov. 20,14), môže byť interpretované čisto spirituálne v intenciách jej spoznania vzkrieseného Ježiša, a nie ako opätovné telesné gesto.

20,17

Ježišov zákaz Márii, aby ho držala, musí byť interpretovaný vo svetle následného príkazu zvestovať jeho vystúpenie k Otcovi. Pre Máriu je dôležitejšie, aby sa stala zvestovateľom jeho vzkriesenia.

Použitie sloveso ἅπτω môže mať význam „dotýkať sa,“ ale aj silnejší „držať.“ Preklad sa prikláňa k silnejšiemu zmyslu, čo robí aj väčšina komentárov a prekladov.

20,19-29

Táto sekcia opisuje Ježišovo prvé stretnutie s učeníkmi po vzkriesení. Prvá časť (20,19-23), ktorá sa odohráva v ten istý prvý deň týždňa ako predchádzajúce udalosti, hovorí o učeníkoch bez Tomáša; druhá časť (20,24-29) o učeníkoch vrátane Tomáša. Jej druhé dejstvo (20,26-29) má svoje miesto o osem dní neskôr. Text je naratívnu inscenáciou Ježišovho prísľubu z rozlúčkovej reči: „Nenechám vás ako siroty, ale prídem k vám“ (14,18). Vzkriesený Ježiš tu prichádza k učeníkom zhromaždeným niekde v dome v Jeruzaleme za zatvorenými dverami. Udelenie Ducha evokuje prísľub iného Zástancu takisto z rozlúčkovej reči. Text vykazuje isté napätie k predchádzajúcej scéne. Napriek tomu, že Mária Magdaléna učeníkom oznámila, že videla Pána, títo naďalej zotrávajú v strachu a zdá sa, že neveria v Ježišovo vzkriesenie.

20,19

Zatvorené dvere sú symbolom strachu a izolácie učeníkov. Text explicitne nehovorí o Ježišom prejde cez zatvorené dvere, ale vyjadruje ideu, že vzkriesený Kristus môže kedykoľvek a kdekoľvek prísť k svojim učeníkom a zjaviť sa uprostred nich.

20,20

Vzkriesený sa identifikuje svojimi prebodnutými rukami a bokom, čo naznačuje jednotu identity vzkrieseného Ježiša s ukrižovaným.

20,22

Sloveso „dýchol“ (ἐνεφύσησεν) stojí v pôvodine bez akéhokoľvek doplnku – Ján nešpecifikuje recipienta. Kontextuálne je však jasné, že Ježiš dýcha na svojich učeníkov, čo sa odráža v preklade „dýchol na nich.“

Udelenie Ducha je Jánovou formou Turíc. Tak ako Duch zostúpil na začiatku na Ježiša (1,32-33), tu zosiela Ježiš toho istého Ducha na učeníkov. Udelenie Ducha je novým stvorením: tak ako Boh dýchol na neživú materiu v Gn 2,7, z ktorej následne vyformoval človeka, tak vdychuje Ježiš život svojim učeníkom prostredníctvom svojho Ducha.

20,23

Pre zadržanie hriechov je použitá forma prítomného konjunktívu κρατῆτε, čo znamená, že ide o pretrvávajúcu, pokračujúcu akciu. V preklade sa to reflektuje spojením „budete zadržiavať.“

Hriech v Jánovom evanjeliu označuje postoj odmietania viery v Krista a jeho zjavenie. Odpustenie hriechov znamená vytvorenie vzťahu ku Kristovi. Aj keď je v texte použitý plurál „hriechy“, Ján pod ním nemyslí na individuálne morálne priestupky, ale komplexne ním označuje postoj nevery – absencie vzťahu s Ježišom.

20,24

Svojou neprítomnosťou pri učeníkoch počas ich stretnutia so vzkrieseným Kristom sa Tomáš stáva modelom druhej generácie kresťanov – tých, ktorí osobne Krista nestretli.

20,25

Ako podmienku svojej viery si Tomáš stanovuje fyzický dotyk Kristovho tela, čo má byť dôkaz potvrdzujúci skúsenosť učeníkov.

20,28

Tomášovo vyznanie je najúplnejším vyznaním Ježišovej identity v Jánovi a v NZ. Korešponduje k úvodnej predikácii evanjelia v 1,1 – Slovo bolo Boh.

20,29

Záverečný makarizmus blahoslaví tých, ktorí prišli k viere bez priamej skúsenosti so Vzkrieseným, a tak relativizuje nadmernú hodnotu zjavení Vzkrieseného. Z vety „lebo si ma videl“ sa dá usúdiť, že Tomáš sa Ježiša nedo-

tkol, len prišiel do vizuálneho kontaktu s ním.

20,30-31

Verše predstavujú záver evanjelia, v ktorom sa jeho autor vyjadruje k cieľu a funkcii tohto diela. Poukazuje na obrovské množstvo Ježišových znamení, a tým na neúplný charakter predkladného diela. Zdôrazňuje však, že toto dielo je postačujúcim podnetom pre adresátov, aby si uchovali vieru v Ježiša ako Mesiáša a Božieho Syna. Záver opätovne podčiarkuje Ježišovu božskú identitu. Cieľom evanjelia je upevniť vieru židovsko-kresťanskej skupiny adresátov v Ježiša tvárou v tvár námietkam od Židov odmietajúcich Ježišovo mesiášstvo.

20,30

Autor označuje svoje dielo termínom „kniha“, a tým ho charakterizuje ako literárny produkt, ktorý je definitívnym, napísaným svedectvom Ježišových znamení.

20,31

Verš skrýva známy textovo-kritický problém. Sloveso „verit“ sa v textových svedectvách objavuje vo forme aoristu konjunktívu s významom „aby ste uverili“ (πιστεύσητε) a prezenta konjunktívu s významom „aby ste (naďalej) verili“ (πιστεύετε). Preklad sa prikláňa k druhému variantu. Vychádza z predpokladu, že Jánovo evanjelium je dokument určený na upevnenie viery adresátov, ktorí už veria.

Viera v Ježiša ako Mesiáša a Božieho Syna produkuje život, predstavuje existenciu v plnosti, tak ako ju ponúka Boh.

Intertextuálne prepojenia

- a. [20,1]
19,25
- b. [20,3.6]
Lk 24,12
- c. [20,7]
11,44; 19,40
- d. [20,9]
Sk 2,26-27; 1 Kor 15,4
- e. [20,14]
21,4; Mk 16,12; Lk 24,16; 1 Kor 15,43-44
- f. [20,15-17]
Mt 28,9-10
- g. [20,17]
6,62; Sk 1,9
- h. [20,20]
14,27
- i. [20,21]
17,18; Mt 28,19; Mk 16,15; Lk 24,47-48
- j. [20,22]
Gn 2,7; Ez 37,9; 1 Kor 15,45
- k. [20,23]
Mt 16,19; 18,18
- l. [20,25]
1 Jn 1,1
- m. [20,26]
20,21; 21,14
- n. [20,28]
1,1
- o. [20,29]
4,48; Lk 1,45; 1 Pt 1,8
- p. [20,30]
21,25
- q. [20,31]
1,12; 3,14-15; 11,27; 1 Jn 5,13

Ján 21

Preklad

¹ Potom sa Ježiš opäť zjavil učeníkom pri Tiberiadskom mori a zjavil sa takto.^a ² Boli spolu Šimon Peter, Tomáš nazývaný Dvojča, Natanael, ten z Kány Galilejskej, Zebedejovi synovia a ďalší dvaja z jeho učeníkov. ³ Šimon Peter im povedal: „Idem loviť ryby.“ Povedali mu: „Aj my ideme s tebou.“ Vyšli a nastúpili na loď, ale v tú noc nechytli nič.^b ⁴ Už zavčas rána stál Ježiš na brehu, ale učeníci nevedeli, že je to Ježiš.^c ⁵ Ježiš im povedal: „Deti, máte niečo na jedenie?“ Odpovedali mu: „Nie.“^d ⁶ On im povedal: „Hod'te sieť z pravej strany lode a nájdete.“ Hodili ju teda, ale pre množstvo rýb ju už nemohli vytiahnuť. ⁷ Ten učeník, ktorého Ježiš miloval, povedal Petrovi: „To je Pán.“ Keď Šimon Peter počul, že je to Pán, opásal si vrchný odev – bol totiž nahý – , a skočil do mora. ⁸ No ostatní učeníci išli na loďke; neboli totiž ďaleko od zeme, len približne dvesto lakt'ov, a ťahali sieť s rybami. ⁹ Keď vystúpili na zem, uvideli rozložený oheň a na ňom položenú rybu a chlieb.^e ¹⁰ Ježiš im povedal: „Prinesite z rýb, ktoré ste teraz chytili.“ ¹¹ Tu Šimon Peter nastúpil na loď a vytiahol na zem sieť plnú veľkých rýb; bolo ich stopäťdesiattri. A hoci ich bolo toľko, sieť sa neroztrhla.^f ¹² Ježiš im povedal: „Pod'te, najedzte sa!“ No nik z učeníkov sa neodvážil opýtať sa ho: „Kto si?“, lebo vedeli, že je to Pán. ¹³ Ježiš pristúpil, vzal chlieb a dal im ho; a podobne aj rybu.^g ¹⁴ To sa Ježiš už tretíkrát zjavil učeníkom po tom, čo vstal z mŕtvych.^h

¹⁵ Keď sa najedli, opýtal sa Ježiš Šimona Petra: „Šimon, syn Jánov, miluješ ma viac ako títo?“ On mu odpovedal: „Áno, pane, ty vieš, že ťa mám rád.“ Ježiš mu povedal: „Pas moje baránky!“ ¹⁶ Opýtal sa ho aj druhý raz: „Šimon, syn Jánov, miluješ ma?“ On mu povedal: „Áno, pane, ty vieš, že ťa mám rád.“ Povedal mu: „Pas moje ovce!“ ¹⁷ Opýtal sa ho tretí raz: „Šimon, syn Jánov, miluješ ma?“ Peter sa zarmútil, že sa ho po tretí raz opýtal: „Miluješ ma?“, a tak mu povedal: „Pane, ty vieš všetko, ty vieš, že ťa mám rád.“ⁱ Ježiš mu povedal: „Pas moje ovce! ¹⁸ Veru, veru hovorím ti: Keď si bol mladší, sám si sa opásal a chodil si, kde si chcel; keď však zostarneš, vystrieš ruky, iný ťa opáše a odvedie, kam nechceš.“^j ¹⁹ To povedal, aby naznačil, akou smrťou oslávi Boha.^k Ako to povedal, vyzval ho: „Nasleduj ma!“ ²⁰ Keď sa Peter obrátil, zbadal, ako ich nasleduje učeník, ktorého Ježiš miloval. Bol to ten učeník, ktorý sa počas večere sklonil dozadu na jeho hruď a spýtal sa: „Pane, kto je ten, čo ťa zradí?“^l ²¹ Keď ho teda Peter uvidel, povedal Ježišovi: „Pane, čo bude s týmto?“ ²² Ježiš mu povedal: „Ak chcem, aby zostal, kým neprídem, čo teba do toho? Ty ma nasleduj!“^m ²³ A tak sa medzi bratmi rozchýrilo, že ten učeník nezomrie. Ježiš mu však nepovedal, že nezomrie, ale: „Ak chcem, aby zostal, kým neprídem,

čo teba do toho?“

²⁴ Toto je ten učeník, ktorý tieto veci dosvedčuje a ktorý ich napísal, a my vieme, že jeho svedectvo je pravdivé.ⁿ ²⁵ Sú ešte mnohé iné veci, ktoré Ježiš urobil. Nazdávam sa, že ak by každá z nich mala byť zapísaná, ani samotný svet by neobsiahol knihy, ktoré by bolo treba napísať.^o

Poznámky

Posledná kapitola Jána sa pokladá za epilóg, sekundárny dodatok k pôvodnému textu, ktorý ako literárne dielo má svoje formálne zakončenie v 20,30-31. Tento epilóg doplnil záverečný redaktor alebo redaktori k dielu evanjelistu. Funkciou epilógu je načrtnúť situáciu, ktorá nasleduje medzi hrdinami rozprávania po samotnom závere. Medzi poslednou kapitolou a predchádzajúcim textom existuje viacero formálnych a obsahových napätí. Napr. zatiaľ čo evanjelium sa venuje otázke Ježišovej identity a jej rozpoznávaniu, posledná kapitola je zameraná ekleziologicky a vysvetľuje, akú funkciu má Peter a milovaný učeník po vzkriesení. Zároveň však epilóg vykazuje prepojenia k predchádzajúcemu evanjeliu, čo ukazuje rešpekt redaktorov pre prácu evanjelistu. Napr. trojitá rehabilitácia Petra korešponduje k jeho trojitému zapretiu. Záver má aj formu etiologického rozprávania, lebo vysvetľuje, že za evanjeliom stojí autorita milovaného učeníka, ktorý cez tento text „zostáva“ (porov. 21,22-23) ako Ježišov svedok, ale to len vďaka Ježišovej vôli, čo nepriamo podčiarkuje Ježišovu autorizáciu vzniku tohto evanjelia.

21,1-14

Prvou scénou epilógu je Ježišovo zjavenie sa učeníkom na brehu Tiberiadského jazera. Text sa skladá z úvodnej expozície (21,1-3), zázračného rybolovu (21,4-8) a spoločného jedla na brehu (21,9-14). Ide o Ježišovo tretie sebazjavenie svojim učeníkom po vzkriesení. Text má okrem toho charakteristiku zázraku, ktorý sa trochu podobá na zázrak na svadbe v Káne: veľkému množstvu vína korešponduje veľké množstvo chytených rýb. Obidva zázraky sa pripisujú Ježišovi a obidva sa odohrávajú v Galilei. Kľúčovú úlohu zohráva milovaný učeník, ktorý ako prvý spoznáva Ježiša v postave stojacej na brehu a sprostredkuje toto poznanie ostatným učeníkom. Viaceré reálie príbehu majú symbolickú funkciu.

21,1

Dej sa z Jeruzalema presúva k Tiberiadskému moru v Galilei, podobne ako v 6. kap.

21,3

V Jánovom evanjeliu učeníci vystupujú ako rybári až v závere, po vzkriesení. Noc je symbolom neúspechu a Ježišovej neprítomnosti. Situácia učeníkov na lodi pripomína ich plavbu po Tiberiadskom mori bez Ježiša v 6,15-21.

21,4

Podobne ako Mária Magdaléna (20,14), učeníci Ježiša nespoznávajú.

21,6

Loď a chyťanie rýb sú symbolom cirkvi a jej misionárskej aktivity z poverenia vzkrieseného Ježiša.

21,7

Petrovo opásanie sa vyjadruje jeho rešpekt voči Ježišovi a zároveň mu umožňuje pohodlnejšie priplávať k brehu. Skok do vody je znakom jeho nadšenia za Ježiša a zároveň Ježišovho pritiahnutia Petra k sebe (porov. 12,32).

21,8

Ostatní učeníci sa plavia loďkou cca. 100 metrov a prichádzajú na breh až po Petrovi.

21,9

Oheň je pripomienkou scény v 18,18, keď pri ohni na dvore veľkňaza došlo k Petrovmu zapretiu. Pri ohni dôjde k Petrovej rehabilitácii a obnoveniu spoločenstva.

21,11

Prvú akciu Petra v tomto verši vyjadruje sloveso ἁνέβη. Pravdepodobne opisuje Petrovo opätovné nastúpenie na loď (z brehu) a môže naznačovať uvoľnenie siete s rybami pripevnenej k lodi. V preklade je sloveso preložené väzbou „nastúpil na loď.“

Sloveso „ŕahať“ (ἔλκω) sa nachádza v 6,44 a opisuje Boha, ktorý priťahuje ľudí k sebe; podobne v 12,32 v aplikácii na Ježiša. Použitie rovnakého slovesa pre akciu Petra vyjadruje jeho misionársku úlohu. On je ten, kto priťahuje ľudí k Ježišovi, čoho symbolom je jeho pritiahnutie siete s rybami. Číslo 153 nemá jednoznačnú symboliku a môže znamenať jednoducho obrovský počet a tak univerzálnosť misie cirkvi.

21,13

Dar chleba symbolizuje dar života a pripomína Ježišovu akciu v 6. kap.

21,15-24

Poslednou časťou Jánovho evanjelia je dialóg Ježiša a Petra, v ktorom sa tieto dve postavy rozprávajú o budúcom osude Petra (21,15-19) a milovaného učeníka (21,20-24). Dialóg po spoločnom jedle v tejto kapitole evokuje kompozíciu v kap. 13–17: po Poslednej večeri nasledovala Ježišova rozlúčková reč. Ježišovým partnerom v konverzácii sa stáva Peter. Tak dochádza k istej obmene vzťahov k Ježišovi. Kým v evanjeliu bol milovaný učeník Ježišovým najbližším priateľom, v poslednej scéne je to Peter. Milovaný učeník iba nasleduje

Ježiša a Petra. Dej sa naďalej odohráva na brehu Tiberiadského jazera.

21,15

Ukazovacie zámeno τούτων („títo“) sa môže vzťahovať na učeníkov alebo na ryby a rybárske záležitosti. Preklad sa prikláňa k prvej možnosti, čo robí väčšina prekladov a komentárov. V tomto dialógu (21,15-18) nemá použitie rozličných slovies na vyjadrenie lásky (φιλέω, ἀγαπάω) významovú rozdielnosť, ale je ukážkou Jánovho častého používania synonym. Ježiš svojou otázkou zisťuje, či je Petrova láska k nemu väčšia ako láska učeníkov. Príslovka „viac“ môže poukazovať na Petrovo odhodlanie položiť život za Ježiša (13,37) alebo na jeho skok do vody (21,7). Oslovenie „Šimon, syn Jánov“ pripomína úvodné povolanie Petra (1,42). Poverenie pásť ovce (21,15.16.17) znamená, že Peter má prebrať úlohu pastiera, ktorá primárne patrí Ježišovi (10,11.14).

21,18

Vystretie rúk evokuje buď ukrižovanie alebo uväznenie – v obidvoch prípadoch vystrie Peter svoje ruky. Nasledujúci verš napovedá prvú možnosť.

21,22

Ježišova posledná veta v evanjeliu sa dotýka milovaného učeníka a má formu záhadnej výpovede. Sloveso „zostať“ (μένω) nemá zmysel „zostať navždy, byť nesmrteľný, nezomrieť“ ale „zostať cez svedectvo.“ Veta vyjadruje ideu učeníkovho trvalého svedectva o Ježišovi, ktoré sa nachádza v napísanom evanjeliu. Vo svojom evanjeliu žije (zostáva) milovaný učeník naďalej (až do Ježišovho návratu) ako Ježišov svedok.

21,24

Milovaný učeník je autoritou, ktorá stojí za napísaním evanjelia, v ktorom pretrváva jeho svedectvo. Sloveso „písať“ (γράφω) v tomto verši má kauzálny význam: „spôsobil napísanie.“ Milovaný učeník sám nebol pisateľom Jánovho evanjelia.

Intertextuálne prepojenia

- a. [21,1]
Mt 26,32; 28,7
- b. [21,3]
Mt 4,18; Lk 5,4-10
- c. [21,4]
20,14; Mt 28,17; Lk 24,16
- d. [21,5]
Lk 24,41
- e. [21,9]
Lk 24,41-43
- f. [21,11]
2 Krn 2,16
- g. [21,13]
Lk 24,42
- h. [21,14]
20,19.26
- i. [21,17]
13,37-38; 18,15-18.25-27; Mt 26,69-75; Mk 14,66-72; Lk 22,55-62
- j. [21,18]
Sk 21,11.14; 2 Pt 1,14
- k. [21,19]
12,33; 13,36; 18,32
- l. [21,20]
13,25
- m. [21,22]
Mt 16,28
- n. [21,24]
19,35
- o. [21,25]
20,30

Róbert Lapko (ed.)

Jánovo evanjelium. Nový preklad a krátky komentár

Vydavатели: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV
Slovenský komitét slavistov
Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta

Prvé vydanie.

Miesto vydania: Bratislava

Rok vydania: 2019

Počet strán: 179

Návrh obálky: Matúš Imrich, SSL.

Publikácia patrí k výsledkom riešenia projektu

APVV-16-0514: Terminologické diskurzy a špecifiká biblických jazykov vzhľadom na preklady Biblie do slovenčiny

Pre Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov a Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta vydala VEDA, vydavateľstvo SAV, Dúbravská cesta 9, 845 02 Bratislava.

Tlačená verzia

SÚJS SAV: ISBN 978-80-89489-43-5

VEDA SAV: ISBN 978-80-224-1795-2

SÚJS SAV: EAN 9788089489435

VEDA SAV: EAN 9788022417952

Elektronická verzia

ISBN 978-80-89489-42-2

EAN 9788089489422

V edícii

Centra pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta vyšli:

1. Amoris laetitia – Očami teológov. Róbert Lapko (ed.). 2017
2. Lingua Latina Biblica. Vysokoškolská učebnica biblickej latinčiny. Anabela Katreničová, Róbert Lapko. 2017
3. Martin Luther po päťsto rokoch. Zborník z vedeckej konferencie. Róbert Lapko (ed.). 2018
4. Biblia a mládež. Mladí ľudia, viera a rozlišovanie povolania. Zborník z vedeckej konferencie. Róbert Lapko (ed.). 2018